

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ
ΤΗΣ ΠΡΟΩΡΗΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
(ΠΕΣ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ

**ΕΠ «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ 2014-2020»**

**ΙΟΥΝΙΟΣ –
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015**

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	1
Εισαγωγή	4
1 Η Σχολική Διαρροή στην Ελλάδα και στην ΕΕ	8
1.1 Ορισμοί	8
2 Οι αιτίες και οι συνέπειες της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου	14
2.1 Οι αιτίες της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου	14
2.2 Οι συνέπειες της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.....	16
3 Στρατηγικές κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής 16	
3.1 Το τρίγωνο της στρατηγική: μέτρα σε επίπεδο σχολικού συστήματος, σε επίπεδο σχολικής μονάδας σε ατομικό επίπεδο.....	16
3.2 Κατευθύνσεις και στόχοι για τα μέτρα στρατηγικής.....	18
3.3 Το μοντέλο των τριών πυλώνων ως στρατηγικό πλαίσιο για την πρόληψη της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου.	23
3.3.1 1 ^{ος} Πυλώνας, Πρόληψη	23
3.3.2 2 ^{ος} Πυλώνας, Παρέμβαση	25
3.3.3 3 ^{ος} Πυλώνας, Αντιστάθμιση	25
4 Προσδιορισμός κοινών-στόχων (ωφελούμενων) που θα απευθύνεται η στρατηγική για τη σχολική διαρροή	26
4.1 Ομάδες υψηλού κινδύνου για πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.....	26
4.2 Κατηγοριοποίηση των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο..	26
5 Μέτρηση της σχολικής διαρροής	28
5.1 Μέτρηση της σχολικής διαρροής στην Ευρώπη.....	28
5.2 Παρακολούθηση της σχολικής διαρροής στην Ελλάδα	30
5.3 Διεθνής, ευρωπαϊκή και ελληνική εμπειρία	33
5.3.1 Η προσέγγιση του ΟΟΣΑ	33
5.4 Η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ευρωπαϊκή εμπειρία.....	39
5.5 Η στρατηγική για την Ευρώπη 2020	47
5.6 Η ελληνική εμπειρία.....	49
5.7 Αποτελέσματα ερευνών – παράγοντες μαθητικής διαρροής	54
6 Στρατηγικοί άξονες 2014-2020 για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής	58
7 Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής 2014-2020	68
7.1 Ποιοτική Αναβάθμιση Εκπαιδευτικού Συστήματος	70

7.1.1	Άξονας αντιμετώπισης 1: Πρόληψη (ΠΡ).....	70
7.2	Σχέδιο Δράσης για την Αντιμετώπιση της Σχολικής Διαρροής	73
7.2.1	Άξονας αντιμετώπισης 1: Πρόληψη (ΠΡ).....	73
7.2.2	Άξονας αντιμετώπισης 2: Παρέμβαση (ΠΒ).....	76
7.2.3	Άξονας αντιμετώπισης 3: Αντιστάθμιση (ΑΝ)	78
7.2.4	Οριζόντιες/ Συστημικές Δράσεις (ΟΡ).....	79
7.3	Ένταξη στην Αγορά Εργασίας (Διά Βίου Μάθηση)	82
7.3.1	Άξονας αντιμετώπισης 1: Πρόληψη (ΠΡ).....	82
7.3.2	Άξονας αντιμετώπισης 3: Αντιστάθμιση (ΑΝ)	83
8	Δομές και μηχανισμοί παρακολούθησης αποτελεσματικότητας πολιτικών για τη σχολική διαρροή	91
9	Ενδεικτική Βιβλιογραφία	93

Εισαγωγή

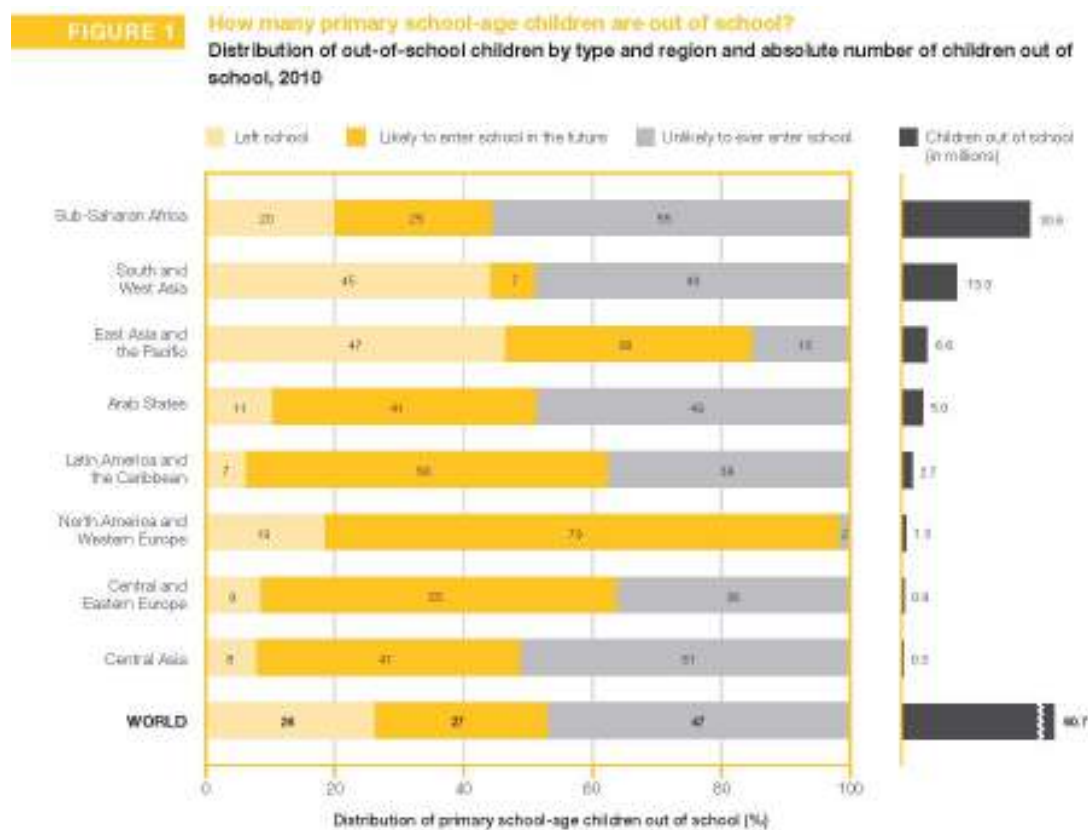
Η ραγδαία μεταπολεμική τεχνολογική και κοινωνική εξέλιξη συνοδεύτηκε μεταξύ άλλων με αύξηση της ζήτησης για ανθρώπινο εργασιακό δυναμικό υψηλής κατάρτισης. Αυτό κατέστησε πιο κρίσιμο τον ρόλο του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού, καθώς και την ανάγκη μιας μαζικής και εκτεταμένης χρονικά εκπαίδευσης. Για να εξασφαλιστεί καλύτερη επαγγελματική σταδιοδρομία, οι νέοι, από τη δεκαετία του '70 και εντεύθεν, δεν μπορούσαν πλέον να αρκεστούν στα εφόδια που παρείχε η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά ήταν αναγκασμένοι να στοχεύσουν σε υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο μέσα από επέκταση της παραμονής στις σχολικές δομές. Την τάση αυτή επιτάχυναν ποικίλα αρνητικά οικονομικά γεγονότα που διόγκωσαν το φαινόμενο της νεανικής ανεργίας.

Στον αυξανόμενο διεθνή ανταγωνισμό, σε επίπεδο ατομικό, αλλά και σε επίπεδο κοινωνιών-κρατών, η πληρέστερη μόρφωση-κατάρτιση, πέραν της συμβολής της στην ατομική ανάπτυξη, στην κοινωνική συνοχή, στην επαγγελματική και προσωπική ολοκλήρωση, εξασφαλίζει και οικονομική ασφάλεια για το σύνολο. Σε αυτό το πλαίσιο, παράγοντες που συσχετίζονται αρνητικά με την άνοδο του γενικού μορφωτικού επιπέδου, τα τελευταία χρόνια γίνονται αντικείμενο ενδελεχούς μελέτης και αναζητούνται τρόποι περιορισμού τους.

Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο συνδέθηκε, σε ατομικό επίπεδο, με υψηλότερο κίνδυνο ανεργίας, χαμηλότερες απολαβές, δυσχερέστερη επαγγελματική εξέλιξη και σε ένα βαθμό με υψηλότερες πιθανότητες για παραβατικότητα, κοινωνική περιθωριοποίηση και ως εκ τούτου, χαλαρότερη κοινωνική συνοχή. Τα παραπάνω καταγράφονται σε εξειδικευμένες μελέτες ειδικών, αλλά πλέον είναι φανερά και σε απλές παρατηρήσεις λιγότερο ειδικών. Κομβικό ζητούμενο, λοιπόν, έχει θεωρηθεί η επιδίωξη της παραμονής για ικανό χρόνο στις σχολικές δομές (ή αντίστοιχα η αποφυγή της εγκατάλειψής τους), με όποιον τρόπο αυτό μπορεί να οριστεί σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες κάθε κοινωνίας και εκπαιδευτικού συστήματος. Με αμφίδρομη διαδικασία, η πρόωρη εγκατάλειψη ή ελλιπής παραμονή συνδέεται, στο πλαίσιο της σχολικής ζωής, με τη σχολική αποτυχία, τον λειτουργικό αναλφαριθμητισμό, τις χαμηλές επιδόσεις κ.ά. Σε δεύτερο στάδιο, συνδέεται με, τουλάχιστον, «λειτουργικό» κοινωνικό αποκλεισμό και όλα τα αρνητικά φαινόμενα, που αναφέρονται παραπάνω, και αφορούν το επαγγελματικό και το προσωπικό πεδίο.

Το φαινόμενο έχει απασχολήσει τις περισσότερες κυβερνήσεις του αναπτυσσόμενου κόσμου και τις έχει υποχρεώσει σε ποικίλες στρατηγικές αντιμετώπισης. Αυτό καθρεφτίζεται κατ' αρχάς στο αυξανόμενο ενδιαφέρον των διεθνών οργανισμών. Στο ετήσιο Global Education Digest της Unesco του 2012, υπάρχει αφιέρωμα στο ποσοστό των μαθητών που επαναλαμβάνουν τάξη ή εγκαταλείπουν εντελώς το σχολείο¹.

¹ Βλ. <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/global-education-digest.aspx>

Source: UNESCO Institute for Statistics database.

Σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, ως μελλοντικός προσανατολισμός της κοινωνίας, έχει επιλεγεί αυτός της «κοινωνίας της γνώσης και της μάθησης» και, ως κομβικό μελλοντικό χαρακτηριστικό, η επαρκής και ποιοτική εκπαίδευση. Με αυτόν τον τρόπο, η ευρωπαϊκή οικονομία θεωρείται ότι θα είναι δυνατόν να παραμείνει ανταγωνιστική σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και απαιτητικό διεθνές περιβάλλον. Το ποσοστό των ενηλίκων που διαθέτουν ανώτερη εκπαίδευση αυξάνεται στην Ευρώπη (χωρίς ακόμα να έχει φτάσει το ποσοστό των ΗΠΑ). Παράλληλα, το ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν τα θρανία, χωρίς να έχουν αποκομίσει οποιονδήποτε τίτλο ή προσόντα (18,1% το 2003) εξακολουθεί να είναι πολύ πάνω από τον στόχο του 10% που έχει τεθεί για το 2010. Σύμφωνα με σχετικά πρόσφατη έκθεση επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, περισσότεροι από 6 εκατομμύρια νέοι Ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να καταταχθούν στους «πρόωρα εγκαταλείποντες» (early school leavers) με τα ποσοστά να κυμαίνονται διαφορετικά ανά χώρα. Ξεκινώντας από την Ισπανία (26,5%), την Πορτογαλία (23,2%) και τη Μάλτα (33,5%) που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, ενδιάμεσες χώρες, όπως η Ιταλία (18,2%), το Ηνωμένο Βασίλειο (15%) και η Ρουμανία (17,5%), που επίσης κινούνται σταθερά πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ χώρες, όπως η Αυστρία, η Δανία, η Φινλανδία, η Σουηδία, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, η Τσεχία και η Σλοβακία παρουσιάζουν ποσοστά κάτω ακόμα και από τον επιδιωκόμενο μέσο στόχο του 10%, που η Ε.Ε. έχει θέσει μέχρι το 2020. Μια από τις πλέον άμεσες και συνάμα ανησυχητικές συνέπειες του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, σε όλη την Ευρώπη, είναι η περίπτωση των νέων, ηλικίας 16-29, που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (NEETs).

Οι παραπάνω διαπιστώσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το θέμα καταγραφής και θεραπειάς της μαθητικής διαρροής αποτελεί άμεση προτεραιότητα. Αν και αναγνωρίζεται ότι στον τομέα της εκπαίδευσης έχει γίνει σημαντική πρόοδος τα τελευταία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τοποθετεί το φαινόμενο της μη συμπλήρωσης συγκεκριμένων εκπαιδευτικών βαθμίδων (early school leavers) από τους μαθητές ως ζήτημα πρωτίστης σημασίας. Πέρα από τις μακροπρόθεσμες συνέπειες στην κοινωνική συνοχή, στην αύξηση της ανεργίας και σε όσους άλλους κοινωνικούς τομείς έχουν αναφερθεί παραπάνω, το άμεσο κόστος της εγκατάλειψης του σχολείου υπολογίζεται από 1 ως 2 εκατομμύρια ευρώ ανά πολίτη (αναλόγως τη χώρα) στη διάρκεια της ζωής του².

Σε όλα αυτά πρέπει να συνυπολογιστεί και η πολιτική διάσταση του θέματος. Τα εκπαιδευτικά συστήματα δεν παρουσιάζουν απόλυτη ομοιογένεια σε όλες τις χώρες που ερευνώνται και ως εκ τούτου, μια δομή, στην οποία μπορεί να ενταχθεί ένας απόφοιτος Γυμνασίου σε ένα κράτος μπορεί να έχει περιληφθεί (με πολιτική απόφαση) στις «επίσημες», με συνέπεια οι μαθητές της να μην περιλαμβάνονται στα ποσοστά της διαρροής, ενώ σε μια άλλη η ίδια δομή μπορεί να μην είναι χαρακτηρισμένη επίσημη και οι μαθητές της να λογίζονται εκτός εκπαιδευτικού συστήματος. Διαφοροποιήσεις υπάρχουν και όσον αφορά τον τρόπο καταγραφής των μαθητών. Σε άλλες χώρες γίνονται στο πλαίσιο ευρύτερων ερευνών, σε άλλες γίνονται καταγραφές των μαθητών απευθείας κ.λπ.

Στη χώρα μας, παραδοσιακά διατηρείται η εκτίμηση στο εκπαιδευτικό σύστημα και στον θετικό ρόλο του στην κοινωνική κινητικότητα και για τον λόγο αυτό, παρά την οικονομική και κοινωνική κρίση των τελευταίων ετών, τα ποσοστά πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης στην Ελλάδα είναι καλύτερα από τον κοινοτικό μέσο όρο, αποδεικνύοντας ότι ακόμη και σε αυτές τις συνθήκες η ελληνική κοινωνία διατηρεί την εκτίμησή της στο εκπαιδευτικό σύστημα και στις προοπτικές της μόρφωσης.

Παραδοσιακά, οι διαρροές από το σχολικό σύστημα στις αγροτικές περιοχές κατευθύνονταν προς τις γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες, προς τις υπηρεσίες του τουρισμού στις νησιωτικές και προς την τεχνική απασχόληση, μέσω της μαθητείας δίπλα σε κάποιο εμπειροτέχνη, στις πόλεις. Οι παραπάνω διαπιστώσεις δεν είναι επαρκώς τεκμηριωμένες, καθώς η πραγματικότητα φανερώνει ότι δεν υπάρχει επαρκής παρακολούθηση των διαδρομών των μαθητών από τη στιγμή που εγκαταλείπουν τις σχολικές δομές, ώστε να μπορούν να οργανωθούν με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα δράσεις αντιστάθμισης. Τα πράγματα περιπλέκονται ακόμη περισσότερο στα αστικά κέντρα, δεδομένου του υψηλού βαθμού πολυπολιτισμικότητας. Από όλα αυτά γίνεται φανερό, από τη μια μεριά, ότι το σχολείο πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί, μαζί με την οικογένεια, τη στέγη των παιδιών μέχρι την ενηλικίωσή τους και από την άλλη, καθίσταται πιο επιτακτική η ανάγκη για άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα μελέτη αποτελεί μια πρώτη παρουσίαση και ανάλυση, την οποία θα ακολουθήσει μία δεύτερη πιο ολοκληρωμένη εκδοχή, σχετικά με τα

² Βλ. ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9591&langId=en (executive summary)

ακόλουθα θέματα, και χωρίζεται σε δύο μέρη. Τα Α΄ μέρος αποτελεί το πιο θεωρητικό, που αποτελεί τη βάση για την επιστημονική τεκμηρίωση του Β΄ μέρους, το οποίο αναφέρεται σε πιο πρακτικά θέματα, σχετικά με την κατάσχεση του σχεδίου για την καταγραφή και την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής στην Ελλάδα στο πλαίσιο του νέου ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση. Επομένως, στο Α΄ μέρος αναλύονται οι ορισμοί των συναφών, αλλά και διαφορετικών, εννοιών: μαθητική διαρροή - σχολική διαρροή - πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου - σύνδεση με NEETS, καταγράφεται η ελληνική εμπειρία σχετικά με το θέμα (φορείς που εμπλέκονται, συμμετέχουν και ασχολούνται με το ζήτημα, έρευνες – μελέτες που έχουν ήδη γίνει), ακολουθεί η καταγραφή της διεθνούς εμπειρίας (ευρωπαϊκή εμπειρία και μελέτες του ΟΟΣΑ), ενώ ολοκληρώνεται με τη γενική αναφορά των αιτίων και των συνεπειών της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (κοινωνικά, οικονομικά κ.λπ.), με βάση την πρότερη εμπειρία. Κατά το Β΄ μέρος, ακολουθεί παρουσίαση της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020 σε σχέση με το θέμα, ανάλυση του περιεχομένου των μετρήσεων και της μεθοδολογίας μέτρησης, σχετικά με την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (στην Ευρωπαϊκή Ένωση) και τη μαθητική διαρροή (στο πλαίσιο του Παρατηρητηρίου του ΙΕΠ), αναφορά στο γενικό θεσμικό πλαίσιο και στον συντονισμό των φορέων που σχετίζονται με τη μαθητική διαρροή και τέλος, παρουσίαση των ενεργειών προς υλοποίηση και των μέτρων για την καταπολέμηση της μαθητικής διαρροής, με βάση τον χρόνο και το είδος της παρέμβασης (προληπτικά, παρεμβατικά, αντισταθμιστικά).

1 Η Σχολική Διαρροή στην Ελλάδα και στην ΕΕ

1.1 Ορισμοί

Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου (ΠΕΣ) ή η μαθητική διαρροή από το εκπαιδευτικό σύστημα θεωρούνται σήμερα ένα από τα σημαντικότερα και περισσότερο επίμονα εκπαιδευτικά προβλήματα σε παγκόσμια κλίμακα³. Σε πάρα πολλές περιπτώσεις η ΠΕΣ συνδέεται με τη διαχείριση του ανθρώπινου κεφαλαίου και κατά συνέπεια με τις οικονομικές επιδόσεις κάθε χώρας. Από την άποψη αυτή οι νέοι που διαρρέουν αντιμετωπίζονται ταυτόχρονα ως θύματα του εκπαιδευτικού συστήματος (κυρίως) και των ευρύτερων κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών αλλά και ως αίτιο της οικονομικής υστέρησης της χώρας⁴.

Μελέτες από διεθνείς οργανισμούς και ερευνητές δείχνουν ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σήμερα στη ζωή τους σε όσοι εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο και σχετίζονται με ζητήματα κοινωνικής ένταξης, αλλά και προοπτικής στην αγορά εργασίας, είναι πολύ εντονότερες από ότι συνέβαινε τις προηγούμενες δεκαετίες⁵. Οι δυσκολίες αυτές είναι δομικές και δεν μειώνονται σημαντικά, ακόμα και σε περιόδους έντονης οικονομικής ανάπτυξης.

Η έλλειψη βασικών δεξιοτήτων και επαγγελματικών / ακαδημαϊκών προσόντων πέρα από τις περιορισμένες επαγγελματικές προοπτικές, την επισφαλή, κακοπληρωμένη και διαλείπουσα απασχόληση, συχνά συνοδεύεται, όπως υποστηρίζει επίσης σημαντικός αριθμός μελετών, από φτώχεια, διάλυση της οικογένειας, μονογονεϊκότητα, έλλειψη στέγης, κακή σωματική και ψυχική υγεία, φυλικές ή φυλετικές διακρίσεις, παραβατικές συμπεριφορές κλπ⁶. Με βάση τα παραπάνω, στις σύγχρονες κοινωνίες οι προσπάθειες για την αντιμετώπισή της ΠΕΣ εστιάζονται στους εκπαιδευτικούς θεσμούς και στη διαδικασία μετάβασης από το σχολείο στην αγορά εργασίας και σχετίζονται με την αντιμετώπιση των προσωπικών ζητημάτων, των θεσμικών δυσλειτουργιών ή των κοινωνικών εμποδίων που αποτρέπουν ή δυσχεραίνουν την πραγμάτωση των στόχων της δια βίου μάθησης, της προσωπικής βελτίωσης, της κοινωνικής ένταξης, της επαγγελματικής απασχόλησης και της οικονομικής ανάπτυξης.

Παρά την ευρεία αποδοχή της σημασίας της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου (ΠΕΣ) ή της σχολικής ή της μαθητικής διαρροής (ΜΔ), δεν υπάρχει ταύτιση στον τρόπο εννοιολόγησης και ορισμού της, από τους θεσμούς, τους επιστήμονες και τους ερευνητές που ασχολούνται με το ζήτημα. Αποτέλεσμα της ύπαρξης ποικίλων ορισμών ή της χρήσης παραπλήσιων όρων είναι η ύπαρξη διαφορετικών μεθόδων για την ταυτοποίηση και τη μέτρηση της ΠΕΣ (κ.ά), με συνέπεια τον έλεγχο της αξιοπιστίας, της εγκυρότητας και της συγκρισιμότητας των διαθέσιμων στοιχείων. Στη

³ Βλ. χαρακτηριστικά Lamb et al., 2011, Lyche, 2010

⁴ Βλ. Smyth, & Hattam, 2002

⁵ Βλ. π.χ. Bernhardt et al., 1998

⁶ Βλ. Bowers et al., 1999

διεθνή βιβλιογραφία μπορεί κανείς να συναντήσει εναλλακτικούς όρους περιγραφής συναφών φαινομένων της «Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου» (ΠΕΣ – ESL - Early School Leaving). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρησιμοποιεί συχνά στα κείμενά της τον όρο «**Πρόωρη Εγκατάλειψη της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης**» (ΠΕΕΚ - ELET - Early Leaving from Education and Training), «**Σχολική Διαρροή**» (school dropout) ή «**Μαθητική Διαρροή**» (dropout students), διακοπτόμενη μάθηση (interrupted learning), καθώς και τον όρο «**Εκτός Απασχόλησης, Εκπαίδευσης ή Κατάρτισης**» (ΕΑΕΚ - NEET - Not in Education, Employment or Training). Πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρησιμοποιούν διαφορετικούς τρόπους για να περιγράψουν το φαινόμενο, προσαρμοσμένους σε πολλές περιπτώσεις στα εθνικά πλαίσια εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης.

Οι εθνικές διαφοροποιήσεις στον ορισμό της ΠΕΣ μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε., αλλά και μεταξύ των χωρών του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου παρουσιάζονται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Εθνικοί ορισμοί της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου 2013/14

Πηγή: European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014

Από το παραπάνω διάγραμμα γίνεται αντιληπτό ότι η πλειονότητα των κρατών – μελών (συγκεκριμένα: 18) χρησιμοποιεί τον ορισμό της Eurostat, παράλληλα με έναν ή περισσότερους εθνικούς ορισμούς, που αφορούν, μεταξύ άλλων, το τι θεωρεί καθεμιά χώρα βασική / υποχρεωτική εκπαίδευση (π.χ. το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα⁷ ή τη Γερμανία, το τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας στην Ολλανδία) ή την ηλικία στην οποία ολοκληρώνουν οι μαθητές την εκπαίδευση (π.χ. στην Ιρλανδία και τη Μεγάλη Βρετανία).

Αυτός ο τυπικός ορισμός της Eurostat για την Πρόωρη Εγκατάλειψη του Σχολείου (ESL, Early School Leaving), που υιοθετείται από τους κοινοτικούς θεσμούς και

⁷ Βλ. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, 2006. Η μαθητική διαρροή στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ). Έρευνα. σ. 11

εκκινεί από το κριτήριο αναφοράς του Συμβουλίου Υπουργών Παιδείας της Ε.Ε., εξασφαλίζοντας ομοιογένεια και συγκρισιμότητα δεδομένων μεταξύ χωρών της Ε.Ε., περιλαμβάνει τους **νέους που έχουν ολοκληρώσει, το πολύ, τον κατώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED2), είναι σε ηλικία 18-24 και δε βρίσκονται εντός δομής εκπαίδευσης ή κατάρτισης.**

Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στο Final Report of the Thematic Final report του Working Group on Early School Leaving της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 2013)⁸, ως «Πρόωρα Εγκαταλείποντες το Σχολείο» (Early school leavers) ορίζονται οι νέοι μεταξύ 18-24 που πληρούν τις εξής δύο προϋποθέσεις:

- 1) Το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης που έχουν είναι το ISCED 0, 1, 2 σύμφωνα με τη διεθνή ορολογία και,
- 2) τις τελευταίες 4 εβδομάδες που προηγούνται της έρευνας δεν έχουν λάβει κανέναν είδος εκπαίδευση ή κατάρτιση.

Το ποσοστό τους υπολογίζεται ανάμεσα στην παρόμοια πληθυσμιακή ομάδα νέων (18-24 ετών). Με βάση αυτόν τον ορισμό εξάγεται και ο σχετικός δείκτης διευρωπαϊκής σύγκρισης, τον οποίο χρησιμοποιεί (συνθέτει) και η ΕΛΣΤΑΤ.

Παραπλεύρως με αυτόν τον ορισμό, επειδή η περίοδος της μόρφωσης-κατάρτισης των νέων ανθρώπων πλέον έχει επιμηκυνθεί, βρίσκεται σε χρήση ο συμπληρωματικός όρος NEET για συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Με τον όρο αυτό, δηλώνονται οι νέοι, ηλικίας 16-29 ετών, που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (Not in Education, Employment, Training). Πρόκειται, όπως γράφει ο επίκουρος καθηγητής του Παν. Δυτικής Μακεδονίας, κ. Νίκος Φωτόπουλος, «για μια νέα κοινωνική κατηγορία η οποία αποκαλείται NEET (Not in Education, Employment or Training) και αφορά όλους όσους βρίσκονται στο σύγχρονο κοινωνικό περιθώριο, χωρίς να καταγράφονται σε κάποια επίσημη στατιστική του κράτους σε σχέση με την εκπαίδευση, την κατάρτιση ή την απασχόληση. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί μια σύγχρονη κοινωνική πληγή, γιατί αφορά μια νέα κατηγορία ανθρώπων η οποία, εκτός του ότι καθίσταται παροπλισμένη σε ατομικό επίπεδο, είναι κοινωνικά καταστροφικό να περιθωριοποιείται στην πιο ζωτική φάση της κοινωνικής της διαδρομής. Οι επίσημες στατιστικές δίνουν υψηλά ποσοστά των NEETs σε χώρες όπως η Ισπανία (21,1%), η Ιταλία (22,7%), η Βουλγαρία (24,6%),

⁸ «The indicator is defined as the percentage of the population aged 18-24 with at most lower secondary education and who were not in further education or training during the last four weeks preceding the survey. Lower secondary education refers to ISCED (International Standard Classification of Education) 2011 level 0-2 for data from 2014 onwards and to ISCED 1997 level 0-3C short for data up to 2013. The indicator is based on the EU Labour Force Survey». Στο:

http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_40&plugi n=1

ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό καταγράφεται σε 23,2%, με αύξηση από το 2008 μέχρι το 2011 της τάξης του 54,7%!»⁹.

Πάντως, σε άλλες χώρες, εκτός Ε.Ε., ο όρος ΠΕΣ ή ΠΕΕΚ δε χρησιμοποιείται, αλλά γίνεται αναφορά σε όρους, όπως «διαρροή» ή NEET (ΕΑΕΚ). Χαρακτηριστικά είναι τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα:

Πίνακας – Ορισμοί της ΠΕΣ σε διάφορες χώρες εκτός Ε.Ε. (2011)

Χώρα	«διαρρέον» είναι το άτομο που ...
Αυστραλία	Εγκαταλείπει το σχολείο πριν το 12ο έτος φοίτησης (έτος αποφοίτησης από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) ή ξεκινά το 12ο έτος αλλά εγκαταλείπει χωρίς να λάβει απολυτήριο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
Καναδάς	Δεν έχει ολοκληρώσει με επιτυχία τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (high school) και δεν έχει εγγραφεί σε άλλο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή μαθητείας
Ισλανδία	Στην ηλικία των 24 ετών δεν έχει ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Νορβηγία	Εγκατέλειψε την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πριν το τελευταίο έτος ή παρέμεινε ως το τέλος αλλά δεν κατάφερε να εκπληρώσει τις απαιτήσεις αποφοίτησης
Ελβετία	Στην ηλικία 18-24 ετών δεν έχει ολοκληρώσει με επιτυχία τη μετα-υποχρεωτική εκπαίδευσης και δεν έχει εισαχθεί σε κάποιο άλλο τύπο κατάρτισης
ΗΠΑ	Δεν έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (high school) ή δεν έχει λάβει άλλο ισοδύναμο πιστοποιητικό

Πηγή: Προσαρμογή από το Lamb et al., 2011: 5

Αξίζει να σημειωθεί ότι η προσπάθεια αντιμετώπισης της ΠΕΣ, ο περιορισμός δηλαδή σε όρους στατιστικής απογραφής του αριθμού των ατόμων που δεν ολοκληρώνουν το προσδιοριζόμενο ως αποδεκτό επίπεδο εκπαίδευσης, ενέχει τον κίνδυνο να παραβλεφθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσοι ολοκληρώνουν τις εν λόγω εγκύκλιες σπουδές, αλλά δεν κατορθώνουν, για παράδειγμα, να φτάσουν τα επίπεδα επιδόσεων που θα τους διασφαλίσουν την εισαγωγή την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή τις δεξιότητες και τις εμπειρίες (πέρα από τα πιστοποιημένα τυπικά προσόντα) που θα κάνουν επιτυχή τη μετάβαση στην αγορά εργασίας.

⁹ Φωτόπουλος Ν., 2013. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία. Σχολική διαρροή και περιθωριοποίηση των νέων, 24-2-2013, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=345913>

Από την άλλη πλευρά, η **Μαθητική Διαρροή (ΜΔ)**, ως «λειτουργικός» ορισμός, συνδέεται αναπόφευκτα και με τις ιδιαίτερες συνθήκες και τις προτεραιότητες που θέτει η εκάστοτε κοινωνία. Χρησιμοποιούνται πολλές (συνήθως συμπληρωματικές) προσεγγίσεις που εστιάζουν κάθε φορά σε άλλες πτυχές του φαινομένου ανάλογα και με τις επιδιωκόμενες διορθωτικές παρεμβάσεις. Βασικοί παράμετροι που υπεισέρχονται στην προσπάθεια ορισμού της διαρροής από το σχολείο είναι η σχολική βαθμίδα, η μονιμότητα της διαρροής, το χρονικό σημείο καταγραφής κ.ά.

Ένας γενικός θεωρητικός ορισμός της **μαθητικής διαρροής (school dropout) είναι: Η εγκατάλειψη μιας οποιασδήποτε βαθμίδας εκπαίδευσης ή τάξης, στην οποία έχει εισέλθει ο μαθητής, πριν την ολοκλήρωσή¹⁰.**

Άλλος πιο συγκεκριμένος ορισμός είναι: **Η εγκατάλειψη του σχολείου, πριν από τη συμπλήρωση της θεωρούμενης, από το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα (κοινωνία) κάθε φορά, ως «απαραίτητης υποχρεωτικής¹¹» σχολικής βαθμίδας.**

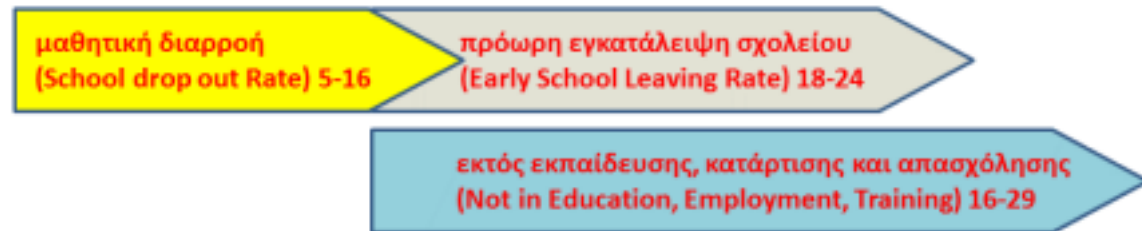
Από όλα τα παραπάνω γίνεται εμφανής η δυσκολία υιοθέτησης ενός καθολικού ορισμού, όπως κατά κανόνα συμβαίνει στις κοινωνικές επιστήμες. Παρά την ανάγκη να υπάρχει μια γενική κοινή-συγκρίσιμη προσέγγιση, όπως φαίνεται, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούνται περισσότεροι του ενός επιμέρους ορισμοί, εκ παραλλήλου, για να περιγραφούν ακριβέστερα μορφές του φαινομένου και να σχεδιάζονται ακριβέστερα θεραπευτικές δράσεις με την απαραίτητη εστίαση. Αν και η καταγραφή οφείλει να ακολουθεί μια συγκεκριμένη περιοριστική διαδικασία για εξασφάλιση ομοιομορφίας, ακρίβειας και συγκρισιμότητας στοιχείων, η ολιστική προσέγγιση του προβλήματος και η υιοθέτηση άμεσων, ευρέων και αποτελεσματικών δράσεων για την αντιμετώπισή του προϋποθέτει τη σύνδεση των δύο βασικών όρων: της ΠΕΣ και της ΜΔ, καθώς η δεύτερη αποτελεί μια διαδικασία εν εξελίξει, ενώ η πρώτη ένα συντελεσμένο γεγονός. Με άλλα λόγια, η αποκλειστική υιοθέτηση του ορισμού της Eurostat, δίχως σύνδεση με ενδιάμεσες προηγούμενες μορφές μαθητικής διαρροής, παρέχει μια συγκρίσιμη μέτρηση, αλλά περιορίζει τις δυνατότητες παρεμβάσεων για τον περιορισμό του φαινομένου ήδη από μικρότερες ηλικίες.

Ολοκληρώνοντας αυτόν τον κύκλο εννοιολογικής διερεύνησης των ορισμών, σχηματικά κατά σειρά προηγείται η **μαθητική διαρροή**, που κατά βάση αφορά τη διακοπή της φοίτησης του μαθητή στο εκπαιδευτικό σύστημα και μπορεί να μην έχει απολύτως μόνιμο χαρακτήρα, ακολουθεί η **πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου**, που περιλαμβάνει τα άτομα ηλικίας 18 μέχρι 24 ετών (early school leavers), και υπερκαλύπτεται από τον όρο NEET, που αναφέρεται στους νέους μέχρι και σε ηλικία 29 ετών. Οι τρεις αναφερόμενοι ορισμοί σε κάποια χρονικά σημεία επικαλύπτονται. Η μαθητική διαρροή είναι το στάδιο όπου οι καταγραφές μπορούν να είναι πολύ πιο

¹⁰ Βλ. Montmarquett, Mahseredjian, Houle, 2001 και β) Π.Ι., 2006, όπ.παρ, σ. 11

¹¹ Ο όρος «απαραίτητη» συνήθως μπορεί να συμπίπτει με τον όρο «υποχρεωτική» και οριοθετείται κάθε φορά σύμφωνα με τα κοινωνικοοικονομικά, χρονικά και πολιτισμικά δεδομένα κάθε κοινωνίας. Συνήθως οριοθέτηση, σύμφωνα με την κωδικοποίηση της UNESCO, για τη χώρα μας, είναι η συμπλήρωση της δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής (ISCED 2), δηλαδή η συμπλήρωση της τρίτης τάξης Γυμνασίου.

ακριβείς, λόγω της δυνατότητας απογραφικών καταγραφών, και η περαιτέρω διερεύνηση δύναται να δείξει ότι τα ποσοστά της μπορούν να είναι προβλεπτικά για τα μελλοντικά ποσοστά των μεταγενέστερων σταδίων εγκατάλειψης.

Σχηματική παράσταση των τριών παραπάνω αναφερόμενων ορισμών

2 Οι αιτίες και οι συνέπειες της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου

2.1 Οι αιτίες της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου

Οι αιτίες, για τις οποίες οι νέοι εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, όπως προκύπτει από την ελληνική και τη διεθνή βιβλιογραφία, είναι σε μεγάλο βαθμό προσωπικοί. Ωστόσο, είναι δυνατόν να εντοπιστούν ορισμένα επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου συνδέεται στενά με:

- μειονεκτούντα οικονομικο-κοινωνικά στρώματα και περιβάλλοντα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου.
- εκπαιδευτικούς παράγοντες,
- ατομικές συγκυρίες και
- κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

Μπορούμε λοιπόν να διακρίνουμε τρεις ομάδες παραγόντων που φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά την ΠΕΣ:

- Παράγοντες που σχετίζονται με το πολιτισμικό υπόβαθρο και αφορούν πρακτικές που σχετίζονται με την πολιτισμική ταυτότητα, το γλωσσικό υπόβαθρο και πιθανές θεσμοθετημένες διακρίσεις.
- Παράγοντες που σχετίζονται με τις διαρθρωτικές ανισότητες στην εκπαίδευση και αφορούν στις κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες και τη σχέση τους με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις και την εκπαιδευτική επιλογή.
- Παράγοντες που σχετίζονται με τις τοπικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, την τοπική αγορά εργασίας και τα τοπικά πρότυπα.
- Άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με προσωπικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά ζητήματα των ομάδων που διατρέχουν τον κίνδυνο της ΠΕΣ

Αναλυτικότερα:

Στους μεταναστευτικούς ή μειονοτικούς μαθητικούς πληθυσμούς σημαντικοί λόγοι, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, μπορεί να είναι:

- Η αποξένωση από την κουλτούρα του σχολείου, από την παρεχόμενη σχολική γνώση και από τις κυρίαρχες διαδικασίες μάθησης, διδασκαλίας και αξιολόγησης.
- Τα ρατσιστικά φαινόμενα και ο «θεσμικός ρατσισμός» ή η μειωμένη αποδοχή της ιδιαίτερης πολιτισμικής τους ταυτότητας
- Η κακή σχέση με τους εκπαιδευτικούς σε αντίθεση με την καλή σχέση που προάγει τη σχολική ένταξη
- Το φύλο, ιδιαίτερα σε πληθυσμούς που έχουν διαφορετικές προσδοκίες από τα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια (π.χ. σε μουσουλμανικούς πληθυσμούς)

αλλά και σε περιπτώσεις όπου οι προσδοκίες από τα αγόρια είναι διαφορετικές από τις προσδοκίες που έχει το εκπαιδευτικό σύστημα από την ηλικία τους (π.χ. σε πληθυσμούς ρομά)

Στους πληθυσμούς με χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου διαμεσολαβείται και από άλλους παράγοντες, όπως είναι η σχολική αποτυχία και η ύπαρξη συγκεκριμένων στάσεων απέναντι στην εκπαίδευση. Για να γίνει επίσης πλήρως κατανοητό το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο χρειάζεται εξέταση και άλλων παραμέτρων όπως η οικογενειακή κατάσταση και το επίπεδο σπουδών του πατέρα και της μητέρας. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα έχει παρατηρηθεί ότι το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο των γονέων, οι υψηλότερες προσδοκίες και η ύπαρξη παρώθησης μειώνουν την πιθανότητα διαρροής παρά την ύπαρξη άλλων κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων.

Συγκεκριμένα, παιδιά που προέρχονται από οικογένειες ανειδίκευτων ή χειρωνακτών εργατών είναι περισσότερο ευάλωτα (κυρίως λόγω σχολικής αποτυχίας) από οικογένειες «λευκού κολάρου», η επαγγελματιών – επιστημόνων.

Στην ΠΕΣ μπορούν να οδηγήσουν οι γνωστικές – πολιτισμικές απαιτήσεις το προγράμματος σπουδών που σχετίζονται με το πολιτισμικό κεφάλαιο των μαθητών (Bourdieu & Passeron, 1977), ιδιαίτερα σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα με υψηλό βαθμό επιλεκτικών διαδικασιών και αυξημένες απαιτήσεις μελέτης, τα οποία μεγεθύνουν τις ατομικές διαφορές και τονίζουν τα μειονεκτήματα που σχετίζονται με το οικογενειακό υπόβαθρο. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό συμβάλλει ώστε οι μαθητές να χάσουν το ενδιαφέρον τους για την εκπαίδευση, αφού θεωρούν ότι δεν έχουν τις προϋποθέσεις να πετύχουν ακαδημαϊκά, και να στραφούν πρόωρα στην αναζήτηση εργασίας, όπου θεωρούν ότι μπορούν να έχουν καλύτερες πιθανότητες επιτυχίας.

Οι οικογένειες με χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο είναι σε πολλές περιπτώσεις περισσότερο ευάλωτες στην ανεργία, την μείωση ή απώλεια εισοδήματος, την υπερχρέωση, την ανασφάλεια και τη φτώχεια. Η πίεση για συμβολή στο οικογενειακό εισόδημα γίνεται αισθητή ακόμα και σε μαθητές που έχουν υψηλές επιδόσεις και μπορούν να τους οδηγήσουν στην επιλογή της αναζήτησης απασχόλησης παρά στην ολοκλήρωση (και πιθανόν στη συνέχιση) των σπουδών τους.

Σε ορισμένες χώρες, όπως π.χ. σε πολιτείες των Η.Π.Α. ή στην Αγγλία, οι πολιτικές λογοδοσίας και αξιολόγησης οδηγούν σε πολλές περιπτώσεις στην ανάπτυξη χωριστικών πολιτικών από τις σχολικές μονάδες και στην προσπάθεια αποφυγής εγγραφής / εισδοχής ατόμων που προέρχονται από ομάδες «υψηλού κινδύνου» για σχολική διαρροή.

Σε πολλές περιπτώσεις τα αίτια της ΠΕΣ έχουν να κάνουν με συγκεκριμένες τοπικές συνθήκες, όπως έχει ήδη επισημανθεί σε παρόμοιες έρευνες και στον Ελλαδικό χώρο (ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ). Η ύπαρξη ευκαιριών επαγγελματικής απασχόλησης, η τοπική παράδοση σε συγκεκριμένες ασχολίες που δεν απαιτούν ολοκλήρωση των εγκύκλιων σπουδών και η κοινωνική αποδοχή όσων εγκαταλείπουν το σχολείο μπορούν να συμβάλλουν στην ΠΕΣ.

Πάντως, είναι γεγονός ότι πρόκειται για μια διαδικασία και όχι για ένα μεμονωμένο συμβάν. Συχνά, η διαδικασία αρχίζει ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση με τις πρώτες εμπειρίες σχολικής αποτυχίας και την αυξανόμενη αποξένωση από το σχολείο. Οι μετακινήσεις μεταξύ σχολείων («διαρροή κατά τη μετάβαση») και διαφορετικών εκπαιδευτικών επιπέδων είναι ιδιαίτερα δύσκολες για μαθητές που διατρέχουν τον κίνδυνο να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση. Επίσης, οι αναντιστοιχίες μεταξύ του περιεχομένου της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και των αναγκών της αγοράς εργασίας μπορούν να αυξήσουν τον κίνδυνο εκπαιδευτικής αποτυχίας, καθώς οι μαθητές νιώθουν ότι δεν έχουν προοπτικές εντός της εκπαιδευτικής οδού που έχουν επιλέξει. Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης συχνά δεν παρέχουν επαρκή στοχοθετημένη υποστήριξη στους μαθητές, για να αντιμετωπίσουν τις συναισθηματικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές δυσκολίες που βιώνουν, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπουν το σχολείο.

2.2 Οι συνέπειες της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου

Επιγραμματικά, αναφέρονται τα εξής:

- I. Σε ατομικό επίπεδο, οι συνέπειες της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου επηρεάζουν τα άτομα σε όλη τη ζωή τους και μειώνουν τις πιθανότητές τους να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνική, την πολιτιστική και την οικονομική ζωή της κοινωνίας. Επηρεάζει τις αποδοχές που λαμβάνουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους, την ευημερία τους και την υγεία τους, καθώς και αυτή των παιδιών τους, αφού μειώνει τις πιθανότητες των παιδιών τους να επιτύχουν στο σχολείο (φαύλος κύκλος της πενίας). Με λίγα λόγια, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αυξάνει τον ατομικό κίνδυνο για ανεργία, φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό και συνιστά τροχοπέδη για τη δια βίου μάθηση.
- II. Στο επίπεδο της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα, τα υψηλά ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου έχουν μακροχρόνιες επιπτώσεις στις κοινωνικές εξελίξεις και στην οικονομική ανάπτυξη. Τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο τείνουν να συμμετέχουν λιγότερο στις δημοκρατικές διαδικασίες και είναι λιγότερο ενεργοί πολίτες. Αντίθετα, η καινοτομία και η ανάπτυξη βασίζονται σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό όχι μόνον για τους τομείς υψηλής τεχνολογίας αλλά για όλη την οικονομία.

3 Στρατηγικές κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής

3.1 Το τρίγωνο της στρατηγική: μέτρα σε επίπεδο σχολικού συστήματος, σε επίπεδο σχολικής μονάδας σε ατομικό επίπεδο.

Η αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου ή της κατάρτισης εδράζεται στο στρατηγικό τρίγωνο Σχολικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο, με τα αντίστοιχα πεδία δράσης. Μόνο η υλοποίηση μέτρων, τα οποία αναφέρονται και στις τρεις ανωτέρω διαστάσεις μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική μείωση της διαρροής. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν τόσο στη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας της

εκπαίδευσης όσο και στην αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Για την επιτυχή συνέργεια των μέτρων που αναφέρονται στα τρία προαναφερθέντα πεδία δράσης Σχολικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο απαιτείται ο συντονισμός των ενεργειών σε διάφορα επίπεδα. Θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι (μεταξύ άλλων οι κεντρικές υπηρεσίες - Υπουργείο, οι ερευνητές, οι κοινωνικοί εταίροι και οι ασκούντες συμβουλευτική εντός και εκτός σχολικών μονάδων) ώστε να εξετάσουν τις μέχρι σήμερα υλοποιούμενες δράσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους και να τις βελτιώσουν ανάλογα με τις ανάγκες.

Όπως φαίνεται στο επόμενο σχήμα, στο τρίγωνο στρατηγικής και, συνεπώς, στα επιμέρους πεδία δράσης Εκπαιδευτικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο επιδρούν η εθνική και διεθνής εκπαιδευτική πολιτική (ΕΕ, ΟΟΣΑ, κλπ.), οι απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, καθώς και τα πορίσματα της έρευνας σχετικά με τις επιλογές που πρέπει να γίνουν σχετικά με τις προτεραιότητες που θα τεθούν. Σημαντικοί εμπλεκόμενοι φορείς και εταίροι για τη διαμόρφωση και υλοποίηση της στρατηγικής για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής είναι η τοπική κοινωνία, οι τοπικοί και κοινωνικοί φορείς, και γενικά όλοι όσοι φέρουν σχετική αρμοδιότητα σε τομείς που αφορούν της ΠΕΣ. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ΚΕΣΥΠ, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων & το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (για παραβατικότητα ανηλίκων), το Υπουργείο Υγείας (για ανήλικους χρήστες ουσιών), οι Περιφέρειες, η ΕΛΣΤΑΤ, αλλά και τα Ινστιτούτα ομοσπονδιών εκπαιδευτικών, κοινωνικοί εταίροι, και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, για διάφορα θέματα που σχετίζονται με τη μαθητική διαρροή και την πρόωρη εγκατάλειψη σχολείου, όπως ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, ΚΕΜΕΤΕ ΟΛΜΕ, ΙΠΕΜ ΔΟΕ, ΕΚΠΑ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΕΚΔΔΑ, κ.α..

Βασική κατεύθυνση αποτελεί η συγκρότηση και η λειτουργία Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών όλων των παραπάνω εμπλεκόμενων Φορέων, τόσο για το σχεδιασμό, όσο και για την εξειδίκευση και εφαρμογή ολοκληρωμένων δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η ΠΕΣ. Η συμβολή του Δικτύου είναι ουσιαστική για την επεξεργασία και εφαρμογή της στρατηγικής αντιμετώπισης της ΠΕΣ στους τομείς της πρόληψης, της παρέμβασης και της αντιστάθμισης. Το δίκτυο θα επιδιώξει ευρείες διεθνείς συνεργασίες με σκοπό τη ανταλλαγή εμπειριών και τον προσδιορισμό, προσαρμογή και εφαρμογή καλών, επιτυχημένων πρακτικών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Η εφαρμογή μιας στρατηγικής για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου έχει ως στόχους την πρόληψη της μαθησιακής πτώχειας, τη βελτιστοποίηση των εναλλακτικών εκπαιδευτικών κατευθύνσεων και την αύξηση των επαγγελματικών προσόντων, αποκτώντας επομένως το χαρακτήρα μιας κοινωνικής αποστολής, που ταυτόχρονα με το σχολείο χρειάζεται τους προαναφερθέντες εμπλεκόμενους φορείς.

Το τρίγωνο στρατηγικής Εκπαιδευτικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο πρέπει να προβληθεί επί του Στρατηγικού Πλαισίου (σε αντιστοιχία με το πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ). Μέσα από αυτό το στρατηγικό πλαίσιο, διαχωρίζονται τα μέτρα στις διαστάσεις της πρόληψης, της παρέμβασης και της αντιστάθμισης, με τα όρια μεταξύ αυτών των τριών πυλώνων να μην είναι πάντοτε σαφώς καθορισμένα και με ολοκληρωμένα μέτρα, όπως η καθοδήγηση (coaching) των νέων και των μαθητευομένων να μπορούν να χαρακτηριστούν τόσο ως προληπτικά όσο και ως μέτρα παρέμβασης. Η διαίρεση στους ανωτέρω πυλώνες υπηρετεί κυρίως τη μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά την χρονική και δομική συνέργειά τους. Η πρόληψη έχει ως στόχο το σύνολο του πληθυσμού των μαθητών, η παρέμβαση μια προσδιορισμένη ομάδα υψηλού κινδύνου και η αντιστάθμιση εκείνες τις ομάδες που λόγω έλλειψης δεξιοτήτων ή τίτλων σπουδών διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο και απαιτούν εξειδικευμένες παρεμβάσεις για την κάλυψη των υφισταμένων ελλειμμάτων.

3.2 Κατευθύνσεις και στόχοι για τα μέτρα στρατηγικής

Ο στόχος του περιορισμού της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου είναι δυνατόν να εξειδικευτεί στους τομείς παρέμβασης Εκπαιδευτικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο με βάση τέσσερις κατευθυντήριες γραμμές ανά τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, οι βασικοί τομείς παρέμβασης Εκπαιδευτικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο συνεπικουρούνται από δευτερεύοντες τομείς δράσης, των οποίων την ευθύνη έχουν πρωτίστως εξωσχολικοί φορείς, τοπικές αρχές, κοινωνικοί εταίροι κ.λπ.

Για τους τομείς παρέμβασης (κυρίως στο πλαίσιο της σχολικής εκπαίδευσης) όπως παρουσιάζονται στο τρίγωνο στρατηγικής τρίγωνο καθοριστικές είναι οι ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές:

Κατευθυντήριες γραμμές για την ανάληψη δράσης σε καθοδηγητικό επίπεδο (στον τομέα του εκπαιδευτικού συστήματος):

- ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων και όσων λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την ΠΕΣ,
- ενίσχυση του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών και όσων παρέχουν συμβουλευτική σε θέματα σχετικά με την ΠΕΣ,
- αξιοποίηση της συνέργειας των μέτρων με στόχο την διεύρυνση της ισότητας των ευκαιριών,
- βελτιστοποίηση της χρήσης των πόρων σε δράσεις, προγράμματα και γεωγραφικές περιοχές.

Κατευθυντήριες γραμμές για την ανάληψη δράσης σε οργανωτικό επίπεδο (σχολική μονάδα)

- διεύρυνση της ευθύνης των σχολικών μονάδων για την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου με αποτέλεσμα μαθησιακά μειονεκτήματα,
- συνεπής εφαρμογή των πρωτοβουλιών αναβάθμισης της ποιότητας της εκπαίδευσης και των μέτρων οργανωτικής ανάπτυξης της σχολικής μονάδας,
- ενίσχυση του επαγγελματισμού του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στη σχολική μονάδα (Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού) από την άποψη των διαγνωστικών και διδακτικών δεξιοτήτων,
- ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ διδασκόντων και παρόχων συμβουλευτικής (ενδοσχολικά ή εξωσχολικά) με σκοπό τον συντονισμό στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιστατικών.

Κατευθυντήριες γραμμές για την υλοποίηση μέτρων σε ατομικό επίπεδο:

- διαχείριση συγκεκριμένων περιστατικών με βάση τους διαθέσιμους πόρους, τις δεξιότητες των εμπλεκόμενων και την απαραίτητη ευελιξία και προσαρμοστικότητα,
- εξατομικευμένη παρέμβαση, προσαρμοσμένη στην κάθε συγκεκριμένη περίπτωση
- εθελοντική αξιοποίηση της συμβουλευτικής ως αρχή διαχείρισης των περιστατικών,
- ενεργή συμμετοχή των κηδεμόνων ως εταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη λήψη και υλοποίηση αποφάσεων.

Όραμα και στόχος για τα επόμενα χρόνια είναι να επικοινωνηθούν και να εφαρμοστούν οι παραπάνω κατευθυντήριες γραμμές σε όλα τα επίπεδα. Ρόλος των κατευθυντηρίων γραμμών είναι να βοηθήσουν τους εμπλεκόμενους να επιτύχουν τους στόχους της πρόληψης της μαθησιακής πτώχειας, της βελτιστοποίησης των εναλλακτικών εκπαιδευτικών διαδρομών και της αύξησης των προσόντων. Τούτο

απαιτεί, εκτός από διυπουργική συνεργασία και τη συνεργασία μεταξύ των επιπέδων της εκπαίδευσης, ιδίως δε τη συνεργασία των εκπαιδευτικών και όσων παρέχουν (εξωσχολική) συμβουλευτική, σχεδιάζουν και προσπαθούν να βελτιστοποιήσουν την εκπαιδευτική διαδρομή των νέων, σε συνεργασία μαζί τους και μαζί με τους γονείς τους ως εταίρους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ενδεικτική παρουσίαση μέτρων στα τρία πεδία παρέμβασης Εκπαιδευτικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο:

Καθοδηγητικό επίπεδο (Εκπαιδευτικό Σύστημα)

- Πλήρης εφαρμογή του Νέου και του Ψηφιακού Σχολείου.
- Επέκταση της ολοήμερης υποστήριξης των μαθητών.
- Ενίσχυση των μέτρων διοίκησης και διαχείρισης ποιότητας.
- Περαιτέρω ανάπτυξη του σχολικού προγράμματος και των εργαλείων διδασκαλίας.
- Εξατομίκευση της μάθησης.

Οργανωτικό επίπεδο (σχολική μονάδα)

- Ανάπτυξη συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης για τους μαθητές που αντιμετωπίζουν κίνδυνο.
- Αναβάθμισης της προσχολικής εκπαίδευσης ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση των βασικών ικανοτήτων εγγραμματοσμού και αριθμητισμού, η ομαλή προσαρμογή στη σχολική κοινότητα της τυπικής εκπαίδευσης και η διεύρυνση της συμμετοχής των παιδιών από μειονεκτικά περιβάλλοντα.
- Αναβάθμισης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, συνεργασίας, δημιουργικότητας.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων μορφών μάθησης, με τη χρήση νέων διδακτικών μεθόδων.
- Φιλαναγνωσία.
- Συνεχής αναβάθμιση του παιδαγωγικού ρόλου των εκπαιδευτικών και των στελεχών εκπαίδευσης.
- Αναβάθμισης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης με έμφαση στην βελτίωση των βασικών ικανοτήτων.
- Υψηλής ποιότητας μαθητεία που διευκολύνει τη μετάβαση από τη μάθηση στην κοινωνική ένταξη.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή διαφοροποιημένων συστημάτων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε επίπεδο σχολικής μονάδας.
- Διεύρυνση και διασφάλιση ποιότητας στη συμβουλευτική του επαγγελματικού προσανατολισμού και στην εκπαιδευτική συμβουλευτική.
- Παροχή πρόσθετης υποστήριξης στα σχολεία που βρίσκονται σε μειονεκτούσες περιοχές.

- Συστηματική διασύνδεση της σχολικής μονάδας με το κοινωνικό περιβάλλον.
- Συμμετοχή των γονέων ως εταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.

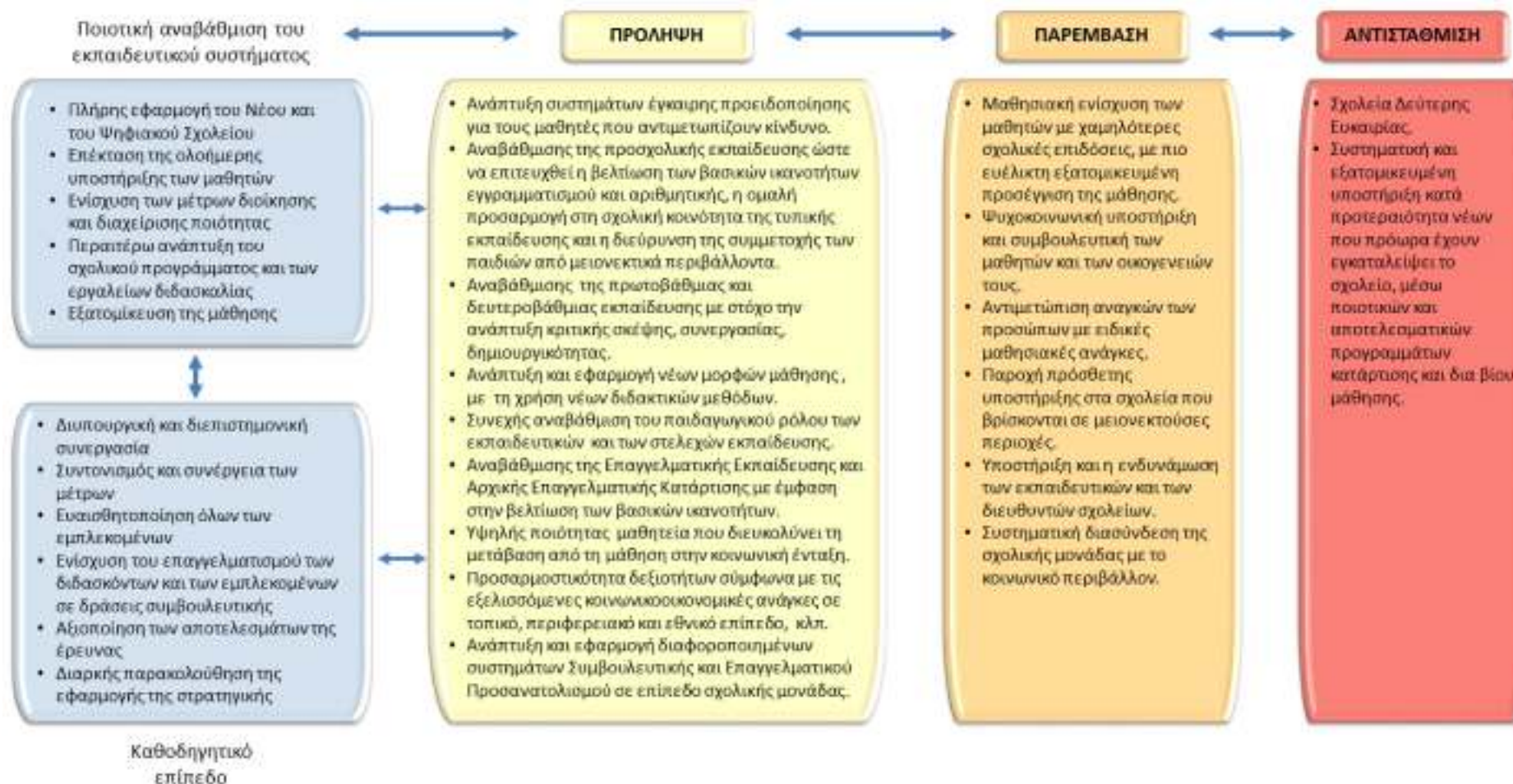
Μέτρα σε ατομικό επίπεδο

- Έγκαιρη προειδοποίηση στην περίπτωση επικείμενης αρνητικής αξιολόγησης της απόδοσης του μαθητή, ενισχυτική διδασκαλία για μαθητές με χαμηλότερες σχολικές επιδόσεις, με πιο ευέλικτη εξατομικευμένη προσέγγιση της μάθησης.
- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική των μαθητών και των οικογενειών τους.
- Καθοδήγηση (coaching) των νέων.
- Προσαρμοστικότητα δεξιοτήτων σύμφωνα με τις εξελισσόμενες κοινωνικοοικονομικές ανάγκες σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
- Συστηματική και εξατομικευμένη υποστήριξη κατά προτεραιότητα νέων που πρόωρα έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, μέσω ποιοτικών και αποτελεσματικών προγραμμάτων κατάρτισης και δια βίου μάθησης.
- Αντιμετώπιση αναγκών των προσώπων με ειδικές μαθησιακές ανάγκες.

Το τρίγωνο στρατηγικής Εκπαιδευτικό Σύστημα – Σχολική Μονάδα – Άτομο ενσωματώνεται στο συνολικό στρατηγικό πλαίσιο, το οποίο αναλύεται, σύμφωνα και με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στις διαστάσεις της πρόληψης, της παρέμβασης και της αντιστάθμισης. Αυτό το πλαίσιο πολιτικής διαφοροποιεί τα μέτρα που λαμβάνονται ανάλογα με την αντίστοιχη στοχοθεσία. Διαφοροποιεί, δηλαδή, τα μέτρα

- σε εκείνα που ενισχύουν τη διεύρυνση της ισότητας των ευκαιριών και αναφέρονται στο συνολικό πληθυσμό των μαθητών (πρόληψη),
- σε εκείνα που μετριάζουν τον κίνδυνο για συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες (παρέμβαση), καθώς και
- σε εκείνα που αναφέρονται σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους με προφανείς ανεπάρκειες ή έλλειψη προσόντων (αντιστάθμιση).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΩΡΗΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

3.3 Το μοντέλο των τριών πυλώνων ως στρατηγικό πλαίσιο για την πρόληψη της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου.

3.3.1 1^{ος} Πυλώνας, Πρόληψη

Η πρόληψη περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που αποσκοπούν στην βελτίωση της ποιότητας της σχολικής εκπαίδευσης και, συνεπώς, στη διεύρυνση της ισότητας των ευκαιριών. Η πρόληψη – η οποία νοείται ως έγκαιρη αντιμετώπιση προβλήματος, το οποίο θα προκύψει στο μέλλον - χαρακτηρίζεται κυρίως από τον προσανατολισμό στους εκπαιδευόμενους, ειδικότερα μέσω της εξατομικευμένης διδασκαλίας και μάθησης. Η πρόληψη στο πλαίσιο της ΠΕΣ αναφέρεται ιδιαίτερα στον προσδιορισμό και εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων για την έγκαιρη διάγνωση των ελλειμμάτων των μαθητών σε γνώσεις και δεξιότητες και την υλοποίηση αντίστοιχων εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε συνεργασία με τους γονείς ή τους κηδεμόνες.

Ενδεικτικά μέτρα στο πλαίσιο της πρόληψης είναι:

Ενημέρωση, Συμβουλευτική, Προσανατολισμός

Η ενημέρωση, η συμβουλευτική και ο προσανατολισμός για την εκπαίδευση και το επάγγελμα, αποτελούν σημαντικό μέτρο πρόληψης της ΠΕΣ. Η ενημέρωση (παροχή πληροφοριών και εμπάθυνση στα δεδομένα) συμπληρώνεται με τη συμβουλευτική, η οποία αποσαφηνίζει τον προβληματισμό και διευκολύνει τον προσανατολισμό, συχνά με διάγνωση του προβλήματος και ανάλυση των στόχων.

Στο πλαίσιο αυτό ο προσανατολισμός περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οι οποίες συνδέουν διαφορετικές μεθόδους αποτίμησης των σωματικών, γνωστικών και νοητικών προϋποθέσεων για τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές με πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει η εκπαίδευση σε σχέση με την πρόσβαση στο επάγγελμα. Ο προσανατολισμός χρησιμοποιείται για να ενισχύσει την εστιασμένη ανάλυση και ερμηνεία στοιχείων και τάσεων όσον αφορά τον προσωπικό σχεδιασμό του μαθητή για τη ζωή του. Ο προσανατολισμός οδηγεί στην αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων και υποστηρίζει τη λήψη συνειδητών αποφάσεων μεταξύ των υφισταμένων εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών.

Εγγραμματισμός / ενίσχυση των δεξιοτήτων ανάγνωσης

Οι δράσεις προώθησης του εγγραμματισμού στοχεύουν στη διδασκαλία της βασικής δεξιότητας της ανάγνωσης, ιδίως όσον αφορά την ικανότητα κατανόησης και κριτικής επεξεργασίας γραπτών κειμένων. Καθώς ο εγγραμματισμός αποτελεί τη βάση για την επιτυχή συμμετοχή σε περαιτέρω διαδικασίες εκπαίδευσης και κατάρτισης, η συμβολή του είναι σημαντική για την επιτυχή ολοκλήρωση της ανώτερης εκπαίδευσης ή της επαγγελματικής κατάρτισης. Νέοι χωρίς δεξιότητες ανάγνωσης συχνά χάνουν την κοινωνική επαφή και δυσκολεύονται στη συμμετοχή τους σε κοινωνικές διεργασίες. Η ενίσχυση του αλφαριθμητισμού συμβάλλει άμεσα στην πρόληψη κακών σχολικών επιδόσεων και άρα στην αποφυγή της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Είναι επομένως ιδιαίτερα σημαντικό η προώθηση του αλφαριθμητισμού να εστιάζεται σε άτομα ή / και ομάδες που παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες, λόγω π.χ. της κοινωνικής, γλωσσικής ή εθνικής καταγωγής τους ή λόγω της φυλικής κοινωνικοποίησής τους. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται ενίσχυση της ικανότητας

των διδασκόντων να διαγνώσουν τις απαραίτητες δεξιότητες ανάγνωσης και τις βελτιώσουν όταν και όπου απαιτείται (ως στοιχείο και του υψηλότερου επαγγελματισμού του διδακτικού προσωπικού).

Στήριξη μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, ως μέτρο πρόληψης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.

Σημαντικό μέτρο στον τομέα της πρόληψης είναι η στήριξη των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο για την εκμάθηση της πρωτεύουσας, αλλά και της δευτερεύουσας γλώσσας, καθώς οι μαθητές αυτοί μειονεκτούν συχνότερα στην εκπαίδευση και ως εκ τούτου κινδυνεύουν περισσότερο να εγκαταλείψουν το σχολείο. Η γνώση της γλώσσας της εκπαίδευσης και η ενίσχυση των δεξιοτήτων ανάγνωσης απαιτούν επομένως ιδιαίτερη προσοχή. Στόχος είναι η εκμάθηση τόσο της μητρικής γλώσσας όσο και της γλώσσας διδασκαλίας. Εκτός από την καθοδήγηση των διδασκόντων (mentoring) με την παροχή εξειδικευμένων γνώσεων για την αντιμετώπιση της γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας στο σχολείο, σημαντική είναι η εκπόνηση και διάθεση σχετικού πληροφοριακού και διδακτικού υλικού.

Ενίσχυση του επαγγελματισμού.

Οι δράσεις προώθησης του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης συμβάλλουν ουσιαστικά στην αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης στο σχολείο. Στην ίδια κατεύθυνση λειτουργούν και οι δράσεις επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Ειδικότερα στον πυλώνα της πρόληψης της ΠΕΣ εμπίπτουν δράσεις ενίσχυσης του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση της πολιτισμικής πολυμορφίας και της πολυγλωσσίας στο σχολείο. Εκπαιδευτικοί, οι οποίοι διαθέτουν οι ίδιοι δεξιότητες σε περισσότερες από μια γλώσσες μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπα, προκειμένου να αυξηθούν οι φιλοδοξίες των μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα, ιδιαίτερα εκείνων με μεταναστευτικό υπόβαθρο και να ενεργοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί στην παροχή συγκεκριμένης στήριξης.

Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης και Έγκαιρη Πληροφόρηση

Μια σημαντική δράση στο πλαίσιο της πρόληψης είναι η εγκατάσταση συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και έγκαιρης πληροφόρησης, το οποίο θα λειτουργεί ήδη από το 1^ο εξάμηνο του σχολικού έτους. Στόχος είναι να επιτευχθεί, μέσω έγκαιρης πληροφόρησης, ανάλυσης και συμβουλευτικής, ο προσδιορισμός το συντομότερο δυνατό διορθωτικών μέτρων, που θα βελτιώσουν τις επιδόσεις και θα συμβάλουν στη θετική αξιολόγηση στο τέλος του σχολικού έτους. Όταν διαφαίνεται η πιθανότητα αρνητικής αξιολόγησης ήδη από τους πρώτους μήνες του σχολικού έτους, θα πρέπει μαθητές και κηδεμόνες να καλούνται σε συμβουλευτική συζήτηση, όπου θα αναλυθούν όλες οι δυνατότητες βελτίωσης της απόδοσης. Οι διαθέσιμες επιλογές περιλαμβάνουν π.χ. ενισχυτική διδασκαλία, ατομικό πρόγραμμα εκμάθησης σε ένα συγκεκριμένο μάθημα, στήριξης των παιδιών με διαφορετική μητρική γλώσσα, διδακτική στήριξη για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες ή θεραπεία της δυσλεξίας / δυσαριθμίας.

3.3.2 2^{ος} Πυλώνας, Παρέμβαση

Δράσεις παρέμβασης, σε αντίθεση με την πρόληψη, παρεμβαίνουν άμεσα εκεί όπου ήδη υπάρχουν συγκεκριμένοι κίνδυνοι. Η παρέμβαση απευθύνεται σε ομάδες υψηλού κινδύνου ή σε συγκεκριμένα άτομα, τα οποία στηρίζονται στο πλαίσιο μιας στοχευμένης διαχείρισης της κάθε περίπτωσης. Μέσω των δράσεων παρέμβασης ενεργοποιούνται πόροι σε προσωπικό ή κοινωνικό επίπεδο για να αντιμετωπιστεί μια συγκεκριμένη πρόκληση και να ληφθούν ορθές αποφάσεις για την εκπαιδευτική διαδρομή ή μια κατάσταση κρίσης, όταν συντρέχουν πολλαπλά προβλήματα.

Ένα ενδεικτικό μέτρο στο πλαίσιο της παρέμβασης είναι η:

Καθοδήγηση (Coaching)

Στο πλαίσιο της παρέμβασης αξιοποιούνται και συνεργάζονται κατά κύριο λόγο εκπαιδευτικοί που παρέχουν συμβουλευτική, σχολικοί ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί.

Πρωταρχικός στόχος της καθοδήγησης (coaching) είναι να δοθούν κίνητρα στους μαθητές που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού για να συνεχίσουν την παρακολούθηση και, αν είναι δυνατό, να ολοκληρώσουν τη συγκεκριμένη σχολική βαθμίδα. Αν είναι απαραίτητο, θα πρέπει να παρασχεθεί στήριξη στη μετάβαση από το σχολείο σε ένα επόμενο σύστημα εκπαίδευσης / κατάρτισης, το οποίο διασφαλίζει την κοινωνική ένταξη. Νέοι που βρέθηκαν εκτός σχολείου και δεν έχουν ενταχθεί στην αγορά εργασίας, θα πρέπει να έρθουν σε επαφή με εξωσχολικούς φορείς για να κινητοποιηθούν και να επανέλθουν στο σχολείο ή κάποιο άλλο σύστημα εκπαίδευσης / κατάρτισης.

Η καθοδήγηση (coaching) βασίζεται σε ένα κλιμακωτό μοντέλο, το οποίο, σε σχέση με την προσωπική κατάσταση του κάθε νέου, προβλέπει την διάθεση του απαραίτητου χρόνου, ώστε να υποστηριχθούν οι νέοι και να ανακαλύψουν τα δυνατά τους σημεία, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους και να καθοδηγηθούν σε μια κατάλληλη επιλογή εκπαιδευτικού ή επαγγελματικού μοντέλου.

3.3.3 3^{ος} Πυλώνας, Αντιστάθμιση

Η αντιστάθμιση περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση του ελλείμματος γνώσεων και δεξιοτήτων, με σκοπό την βελτίωση των δυνατοτήτων συνέχισης της εκπαίδευσης ή ένταξης στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και μέτρα για την εκ των υστέρων ολοκλήρωση συγκεκριμένων σχολικών βαθμίδων.

Δράσεις αντιστάθμισης εφαρμόζονται στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη δια βίου μάθησης και στοχεύουν στην προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της διεύρυνσης των δυνατοτήτων μετάβασης από τη μια εκπαιδευτική διαδρομή σε άλλη.

4 Προσδιορισμός κοινών-στόχων (ωφελούμενων) που θα απευθύνεται η στρατηγική για τη σχολική διαρροή

4.1 Ομάδες υψηλού κινδύνου για πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου

- Παιδιά προερχόμενα από μειονεκτούντα κοινωνικά περιβάλλοντα, όπως από οικογένειες με άνεργους γονείς ή γονείς που δεν έχουν σταθερή απασχόληση
- Τα αγόρια κινδυνεύουν περισσότερο από τα κορίτσια. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο 16.9% των αγοριών σε σύγκριση με το 12.7% των κοριτσιών. Σε όλα τα κράτη μέλη, με εξαίρεση τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, τα αγόρια κινδυνεύουν περισσότερο από τα κορίτσια με πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου. Ταυτόχρονα τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μειώνονται ταχύτερα για τα κορίτσια παρά για τα αγόρια.
- Παιδιά προερχόμενα από ευπαθείς ομάδες, όπως παιδιά με γονείς με ειδικές ανάγκες, γονείς με μαθησιακά προβλήματα, ανήλικες μητέρες και γονείς με σωματικά ή νοητικά προβλήματα υγείας.
- Παιδιά με ιστορικό απομάκρυνσης από το σχολείο, όπως π.χ. με μεγάλο αριθμό απουσιών ή αποβολών.
- Μαθητές με χαμηλές επιδόσεις.
- Παιδιά με μειονοτικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο.
- Παιδιά με ιστορικό μεγάλης και συχνής κινητικότητας, είτε γεωγραφικά είτε και μεταξύ σχολικών μονάδων της ίδιας περιοχής.
- Παιδιά από συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Η γεωγραφική συγκέντρωση παιδιών και νέων από φτωχές οικογένειες, με συγκεκριμένα πρότυπα απασχόλησης και ανεργίας, ή από οικογένειες μεταναστών ή μειονοτήτων με χαμηλό επίπεδο σχολικών επιδόσεων επιτείνει τον κίνδυνο πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και δημιουργεί ένα είδος ταξικής ή εθνικής «γκετοποίησης».

4.2 Κατηγοριοποίηση των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο

Οι μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο δεν αποτελούν μία ομοιογενή ομάδα. Ίσως τα μόνα κοινά στοιχεία που τους χαρακτηρίζουν είναι η ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκουν και το γεγονός της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.

Παρά το γεγονός αυτό, η διεθνής βιβλιογραφία τείνει να αποδώσει στους μαθητές αυτούς μια κοινή ταυτότητα, η οποία ωστόσο χαρακτηρίζεται από το αρνητικό γεγονός της αποτυχίας να ανταποκριθούν σε αυτό που είχαν αναλάβει να ολοκληρώσουν.

Αναφερόμενοι στην ομάδα αυτή ως «ομάδα υψηλού κινδύνου» μετατοπίζουμε το επίκεντρο του προβλήματος στους ίδιους τους νέους. Αν ωστόσο εστιάσουμε στη φύση του προβλήματος που προκάλεσε τη διαρροή, δημιουργείται μια διαφορετική εικόνα από εκείνη των «περιθωριοποιημένων» παιδιών. Ταυτόχρονα μετατοπίζεται

και η ευθύνη για την αντιμετώπιση του προβλήματος και διαφοροποιούνται τα κατάλληλα μέσα για την αντιμετώπισή του. Αν και η πλειοψηφία όσων πρόωρα εγκαταλείπουν το σχολείο έχει κοινά χαρακτηριστικά, το πρόβλημα της ΠΕΣ είναι τελικά ατομικό ζήτημα.

Τούτο καθίσταται σαφές από τους διαφορετικούς τρόπους κατηγοριοποίησης όσων πρόωρα εγκαταλείπουν το σχολείο, όπως απαντώνται στη βιβλιογραφία.

Κατηγοριοποίηση με βάση την «πραγματική απασχόληση και τη σταδιοδρομία μετά την εγκατάλειψη του σχολείου» (Dekkers και Driesen, 1997)

- χειρώνακτες απασχολούμενοι σε εργασίες που δεν απαιτούν κατάρτιση
- εισοδηματίες
- άεργοι
- άνεργοι

Κατηγοριοποίηση με βάση ατομικά χαρακτηριστικά (Janosz, 1994)

- απροσάρμοστοι, με κακές επιδόσεις και κακή συμπεριφορά στο σχολείο
- μαθητές με κακές σχολικές επιδόσεις, αλλά καλή προσαρμογή στη σχολική κοινότητα
- αδιάφοροι, που αποδίδουν και συμπεριφέρονται καλύτερα από ότι οι δυο προηγούμενες ομάδες, αλλά αδιαφορούν για το σχολείο
- μαθητές που παραιτούνται από το σχολείο και συμπεριφέρονται μάλλον ως απόφοιτοι παρά ως μαθητές που εγκατέλειψαν το σχολείο

Κατηγοριοποίηση με βάση τα αίτια της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (Dwyer & PRC, 1996)

- θετική εγκατάλειψη, ως επιλογή επαγγελματικής σταδιοδρομίας ή άλλης μορφής κατάρτισης
- εγκατάλειψη χωρίς συγκεκριμένο επαγγελματικό στόχο, με την πρόθεση να αλλάξει ο τρόπος ζωής
- εγκατάλειψη που τελικά δεν πραγματοποιείται και ταυτόχρονα οδηγεί σε άρνηση συμμετοχής στη σχολική εκπαίδευση
- ακούσια εγκατάλειψη, για εξωσχολικούς λόγους
- εγκατάλειψη λόγω αποθάρρυνσης, μετά από χαμηλές επιδόσεις
- εγκατάλειψη λόγω αποξένωσης, αποθάρρυνσης και ασυμβατότητας με τη σχολική ζωή

5 Μέτρηση της σχολικής διαρροής

5.1 Μέτρηση της σχολικής διαρροής στην Ευρώπη

Όπως και στην περίπτωση του ορισμού της ΠΕΣ, αντίστοιχες δυσκολίες παρουσιάζονται στη διαμόρφωση ενός κοινά αποδεκτού μοντέλου ταυτοποίησης και μέτρησης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, πράγμα που έχει επιπτώσεις στον προσδιορισμό και την τεκμηρίωση των αιτίων που οδηγούν στη διαρροή, αλλά και των συνεπειών της για τα άτομα που διαρρέουν.

Υπενθυμίζουμε επιγραμματικά ότι:

- Σύμφωνα με τον ορισμό της Eurostat, άτομα που έχουν εγκαταλείψει πρόωρα το σχολείο θεωρούνται εκείνα που:
 - βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών,
 - έχουν εκπαίδευση το πολύ μέχρι και απολυτήριο του κατώτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που αντιστοιχεί σε επίπεδο ISCED 2 (αντίστοιχο ελληνικού Γυμνασίου) ή σε βραχύ ISCED 3c,
 - δεν έχουν συμμετάσχει σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης τέσσερις εβδομάδες πριν από την ημέρα συλλογής των στοιχείων της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού.

Ο στατιστικός δείκτης της ΠΕΣ υπολογίζεται με τη διαίρεση του αριθμού των ατόμων που εμπίπτουν στον παραπάνω ορισμό με το συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας, στην οποία διεξάγεται η Ευρωπαϊκή Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (European Union Labour Force Survey - EU LFS) από την Εθνική Στατιστική Αρχή κάθε κράτους μέλους ή τον αρμόδιο φορέα υποψήφιου μέλους ή χώρας της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ).

- Όπως και στην περίπτωση των εθνικών ορισμών, πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετρούν με διαφορετικούς τρόπους την ΠΕΣ, κάποιιοι από τους οποίους είναι περιπτώσεις παραλλαγές της προσέγγισης της Eurostat ή του ΟΟΣΑ προσαρμοσμένες στα εθνικά πλαίσια εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης ή τις θεσμικές ή επιχειρησιακές δυνατότητες των φορέων που αναλαμβάνουν τη μέτρηση. Οι διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Πηγές συλλογής στοιχείων ανά κράτος για την Πρόωρη Εγκατάλειψη της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΠΕΕΚ - ELET)

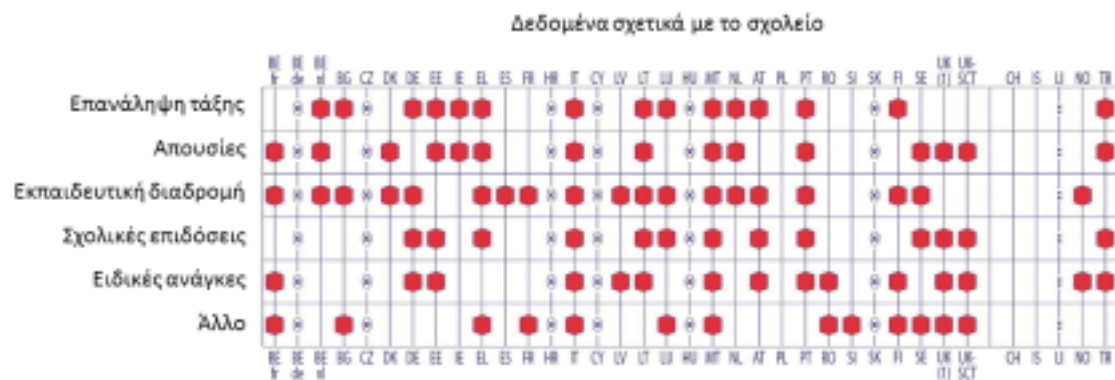
Πηγή: European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014

Μια σημαντική διαπίστωση της κοινής αναφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Eurydice και του CEDEFOP (“Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe: Strategies, Policies and Measures”), από την οποία αντλήθηκε το παραπάνω διάγραμμα, είναι ότι σε όλα τα κράτη-μέλη, για τα οποία υπάρχουν αξιοποιήσιμα στοιχεία η συλλογή των δεδομένων που αφορούν την ΠΕΣ γίνεται κατά κύριο λόγο σε κεντρικό επίπεδο και στην πλειοψηφία των χωρών φτάνει και έως το επίπεδο του σχολείου. Σε κάθε περίπτωση φαίνεται ότι είναι σημαντικό τα δεδομένα να συλλέγονται όσο το δυνατόν εγγύτερα στις μετρούμενες ομάδες-στόχους.

Ιδιαίτερα χρήσιμο είναι το επόμενο διάγραμμα της ίδιας αναφοράς που δείχνει το είδος των δεδομένων που συλλέγονται και τις θεματικές τους. Πρόκειται για προσωπικά δεδομένα (ηλικία, φύλο, κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο, εκπαιδευτικό επίπεδο γονέων, εθνικότητα / ιθαγένεια, ημεδαπός / αλλοδαπός, μητρική γλώσσα και τόπος κατοικίας) και σχολικά δεδομένα (επανάληψη τάξης, συστηματικές απουσίες, τύπος (track) εκπαίδευσης, επίδοση, ειδικές ανάγκες και άλλα).

Κάλυψη δεδομένων για την Πρόωρη Εγκατάλειψη της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΠΕΕΚ - ELET)

Πηγή: European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014

5.2 Παρακολούθηση της σχολικής διαρροής στην Ελλάδα

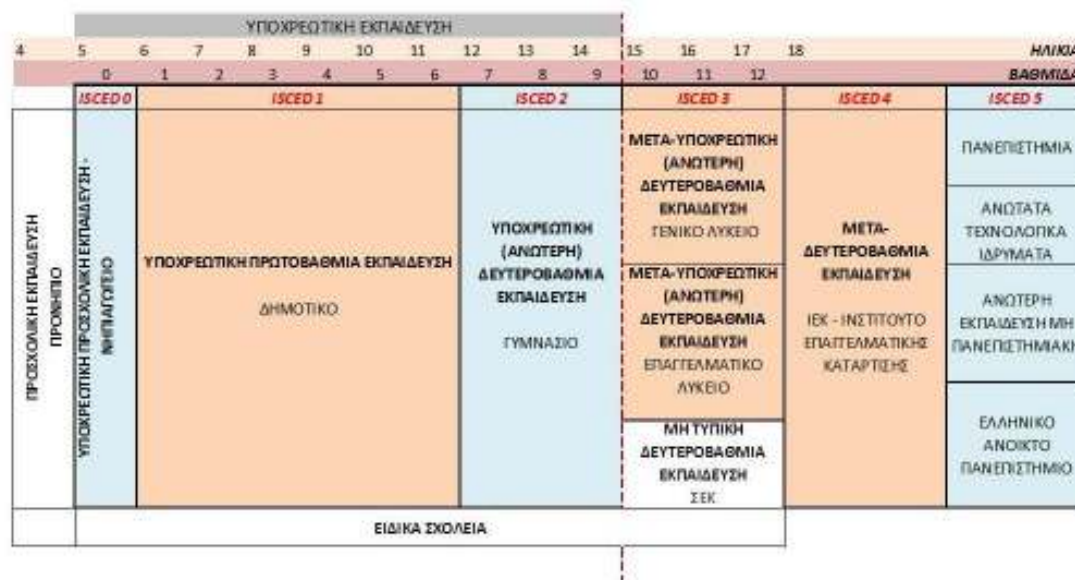
Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, στην Ελλάδα χρησιμοποιείται για τον ορισμό της ΠΕΣ ο ορισμός της EUROSTAT, παράλληλα με κάποιες εθνικές προσεγγίσεις κατά περίπτωση, ενώ για την παρακολούθηση αξιοποιούνται εν μέρει και στοιχεία εγγεγραμμένων μαθητών στις βάσεις δεδομένων του εκπαιδευτικού συστήματος.

Η ΕΛΣΤΑΤ στο πλαίσιο της έρευνας για το εργατικό Δυναμικό (πάνω στην οποία βασίζεται ο Δείκτης ΠΕΣ) διεξάγει στατιστική έρευνα σε δείγμα πληθυσμού 18-24 ετών. Πέρα από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, η ΕΛΣΤΑΤ συλλέγει πρωτογενή στοιχεία, τα οποία αναφέρονται σε πλήθος πληροφοριών σχετικά με τους μαθητές σε επίπεδο νομού μέσω ερωτηματολογίων που διανέμει κάθε χρόνο στα σχολεία. Αξίζει να παρατηρήσουμε, όμως, ότι σε έρευνές της, η ΕΛΣΤΑΤ συνδέει τον μαθητικό πληθυσμό με τον αναμενόμενο πληθυσμό της αντίστοιχης ηλικίας, όπως αυτός προκύπτει από τα στοιχεία απογραφής του πληθυσμού που διαθέτει, και παρακολουθεί χρονοσειρές. Το γεγονός κρίνεται σωστό, γιατί παρόλο που δεν είναι «μαθητική διαρροή», αφού το παιδί δεν εγγράφηκε ποτέ, και άρα δεν έγινε μαθητής, συνιστά όμως «σχολική» διαρροή και ΠΕΣ, γιατί το παιδί αυτό διέρρευσε από το εκπαιδευτικό σύστημα πριν καν εγγραφεί στο νηπιαγωγείο, παρά την υποχρεωτικότητα της εκπαίδευσης (π.χ. παιδιά Ρομά). Στο πλαίσιο ενός συνεκτικού στρατηγικού σχεδιασμού για την ΠΕΣ, επιβάλλεται να γίνει σύνδεση του πληθυσμού μιας ηλικιακής μονάδας (με βάση τα στοιχεία απογραφής του πληθυσμού ή το εθνικό δημοτολόγιο) με τον μαθητικό πληθυσμό. Η σχολική ζωή των μαθητών, άλλωστε, ενδέχεται να ξεκινά από την ηλικία των 2,5 ετών (προσχολική εκπαίδευση) σε ιδρύματα (ιδιωτικά και δημόσια), τους λεγόμενους Βρεφονηπιακούς Παιδικούς Σταθμούς, και συνεχίζεται στα Νηπιαγωγεία. Η ευρωπαϊκή εμπειρία καταδεικνύει την έμφαση που δίνεται στην Προσχολική Αγωγή και Εκπαίδευση (ECEC), γεγονός που σχετίζεται άμεσα και με την ΠΕΣ¹², καθώς αποτελεί προληπτικό μέτρο για την

¹² Βλ. European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014. Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe: Strategies, Policies and Measures. Eurydice and Cedefop Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, σ. 60 «Most countries in Europe, moreover, have policies and measures of a structural nature, which contribute to the prevention of early leaving. These include promoting access to high quality early childhood education and care (ECEC) and improving teaching and learning generally in schools».

αντιμετώπισή της, αλλά και αποτελεί γενικότερο ευρωπαϊκό και εθνικό στόχο, όπως αποτυπώνεται στο ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού - Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020».

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζεται μια σύντομη επισκόπηση της δομής του εκπαιδευτικού συστήματος σύμφωνα με το Δίκτυο «Ευρυδίκη»:

Η Εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά μεταξύ των ηλικιών 4-15. Περιλαμβάνει το Νηπιαγωγείο/ISCED 0 (4-6), την Πρωτοβάθμια/ISCED 1 (Δημοτικό) και την κατώτερη Δευτεροβάθμια/ISCED 2 (Γυμνάσιο). Η διάρκεια φοίτησης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Δημοτικό) είναι εξαετής, με ηλικία εισόδου το 6ο έτος. Ο τύπος σχολείων (από 1/θέσια- 12θέσια) εξαρτάται από τον αριθμό των μαθητών. Παράλληλα προς τα κοινά Νηπιαγωγεία και Δημοτικά λειτουργούν και Ολοήμερα σχολεία, τα οποία έχουν διευρυμένο ωράριο λειτουργίας και εμπλουτισμένο Αναλυτικό Πρόγραμμα (ΕΑΕΠ). Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα χωρίζεται σε δύο κύκλους: στην υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τη μη υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση προσφέρεται στη χαμηλότερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ημερήσιο-εσπερινό Γυμνάσιο) και είναι διάρκειας τριών χρόνων. Η Δευτεροβάθμια μη υποχρεωτική εκπαίδευση διακρίνεται σε: α) Γενική Εκπαίδευση, που προσφέρεται στα Γενικά Λύκεια (ημερήσια-εσπερινά ΓΕΛ, τριετούς και τετραετούς φοίτησης αντίστοιχα) και β) την επαγγελματική εκπαίδευση που προσφέρεται στα Επαγγελματικά Λύκεια (ημερήσια-εσπερινά ΕΠΑΛ, τριετούς και τετραετούς φοίτησης αντίστοιχα) ή σε Επαγγελματικές Σχολές-ΕΠΑΣ με φοίτηση δύο ετών. Σημειώνουμε ότι οι 106 δημόσιες ΕΠΑΣ καταργήθηκαν από τον Σεπτέμβρη του 2014 (με βάση τον Νόμο 4186/2013)¹³.

¹³ Ωστόσο, στον πρόσφατο Νόμο που ψηφίστηκε στις 12-5-2015 «Επείγοντα μέτρα για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις» (άρθρο 6), οι καταργηθείσες (από τον Ν. 4186/13) ειδικότητες των ΕΠΑΣ επανασυστάθηκαν.

Με τον Νόμο 4186/2013, οι Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) συστάθηκαν με σκοπό την παροχή αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης τριών χρόνων σε αποφοίτους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Δεν ανήκουν στην τυπική εκπαίδευση και δεν πληρούν το ISCED3. Σύμφωνα με τον Ν. 4186/2013, οι Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) δύνανται να λειτουργούν υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθώς και άλλους φορείς, όπως τον ΟΑΕΔ και διάφορα υπουργεία (Υπουργείο Τουρισμού, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Οι ΣΕΚ του ΥΠΟΠΑΙΘ που λειτούργησαν κατά το σχολ. έτος 2014-2015 είναι τέσσερις συνολικά.

Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) παρέχουν Μετα-Δευτεροβάθμια (μετά το ISCED 3) μη-Ανώτατη Εκπαίδευση και λειτουργούν σε μη επίσημο πλαίσιο της εκπαίδευσης. Τα ΙΕΚ έχουν σκοπό την παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και, μέχρι την ψήφιση του Ν.4186/2013, απευθύνονταν σε αποφοίτους Γυμνασίου (μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους) και Λυκείου¹⁴. Με την ψήφιση του Ν. 4186/2013, ορίστηκε ότι όσοι εγγράφονται στα ΙΕΚ πρέπει να διαθέτουν απολυτήριο Λυκείου¹⁵. Επομένως, από το σχολ. έτος 2016-17 τα ΙΕΚ δε θα επηρεάζουν τον Δείκτη της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου (ΠΕΣ), αφού οι φοιτούντες σε αυτά θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει το ISCED3 υποχρεωτικά¹⁶.

Επομένως, στο πλαίσιο του ΥΠΟΠΑΙΘ, η καταγραφή της μαθητικής διαρροής κατά τύπο σχολείου αφορά:

- ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΔΗΜΟΤΙΚΑ / ΓΥΜΝΑΣΙΑ / ΓΕΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ / ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ
- ΔΟΜΕΣ ΠΟΥ ΕΠΟΠΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΓΓΔΒΜ (οι οποίες απευθύνονται και σε άτομα ηλικίας 18-24 ετών), όπως είναι τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, τα Ιερατικά σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης (Κ.Δ.Β.Μ.), ΟΛ Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ).

Ειδικότερες παράμετροι που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι η διάκριση δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων (νηπιαγωγείων / δημοτικών / γυμνασίων / ΓΕΛ / ΕΠΑΛ), η διάκριση ημερησίων / εσπερινών (Γυμνασίων, ΓΕΛ, ΕΠΑΛ), τα ειδικά σχολεία (ΣΜΕΑΕ: ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ, ΓΥΜΝΑΣΙΑ, ΓΕΛ & ΤΕΕ, ΕΠΑΛ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ, ΕΕΓ, ΕΕΛ, ΕΕΕΕΚ), τα γενικά σχολεία με παράλληλη στήριξη, τα εκκλησιαστικά σχολεία (Γ/ΣΙΟ & ΛΥΚΕΙΟ), τα μουσικά σχολεία (Γ/ΣΙΟ & ΛΥΚΕΙΟ), τα καλλιτεχνικά

¹⁴ Βλ. <http://www.gsae.edu.gr/el/epaggelmatiki-katartisi/i-e-k-institoyta-epaggelmatikis-katartisis>

¹⁵ Στον Ν. 4186/2013, άρθρο 23, αναφέρεται: « (...) η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποφοίτους Σ.Ε.Κ.».

¹⁶ Στη Μετα-Δευτεροβάθμια μη-Ανώτατη Εκπαίδευση πλαίσιο λειτουργούν εξάλλου και κολλέγια που παρέχουν μη τυπική μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση, τα οποία επίσης δε συμμετέχουν στον Δείκτη ΠΕΣ.

σχολεία (Γ/ΣΙΟ & ΛΥΚΕΙΟ), τα ξένα σχολεία (σύμφωνα με τον Ν. 4186/2013, ΑΡΘΡΟ 35, ΠΑΡ. 8), τα σχολεία του εξωτερικού, κ.τ.λ.

Σχετικά με το σύστημα παρακολούθησης που έχει ετοιμάσει το ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ my school το οποίο υποστηρίζει την παρακολούθηση της ΠΕΣ, βάσει της με αρ. 709/20-1-2015 ΥΑ, θεσμοθετήθηκε η υποχρεωτική και πλήρης καταγραφή στο my school πεδίων/ στοιχείων που αφορούν τους μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Βάσει της ανωτέρω ΥΑ, με την με αριθμ. 43255/Δ2/16-3-2015 εγκύκλιο του ΥΠΠΕΘ, ζητήθηκε η πλήρης καταγραφή στο ΠΣ my school, από το σχολικό έτος 2014-2015 και εφεξής, των επιπλέον ακόλουθων πεδίων/ στοιχείων που αφορούν στους μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: α) δημογραφικά στοιχεία: υπηκοότητα (για Δ/θμια Εκπαίδευση), ιθαγένεια (για Π/θμια Εκπαίδευση), β) στοιχεία οικογενειακού περιβάλλοντος: επάγγελμα πατέρα (πλην Νηπιαγωγείων). Ως εκ τούτου, τα στοιχεία αυτά, που αφορούν την Μαθητική Διαρροή (ΜΔ) για το σχολικό έτος 2014-2015, έχουν ζητηθεί από my school, πρόκειται να συμπληρωθούν και να επικαιροποιηθούν, μετά την ολοκλήρωση του α' τριμήνου/ τετραμήνου του σχολικού έτους 2015-2016 και βρίσκονται ήδη σε στάδιο επεξεργασίας.

Συγκεφαλαιώνοντας:

- στο πλαίσιο της στρατηγικής του ΥΠΟΠΑΙΘ για τη μαθητική διαρροή και την ΠΕΣ, θεωρείται απαραίτητο να καταγράφεται όλος ο μαθητικός πληθυσμός ηλικίας από 5 (προνήπια) -6 (νήπια) μέχρι και 18 ετών, ο οποίος φοιτά σε εκπαιδευτικές δομές του ΥΠΟΠΑΙΘ.
- στο πλαίσιο της στρατηγικής του ΥΠΟΠΑΙΘ για τη μαθητική διαρροή και την ΠΕΣ, πρέπει, με συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς, αποτυπώνονται στο πληροφοριακό σύστημα και ΟΛ εκπαιδευτικές δομές άλλων Υπουργείων (π.χ. Εργασίας) εκτός ΥΠΟΠΑΙΘ (π.χ. ΕΠΑΣ Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΣΕΚ ΟΑΕΔ, κ.τ.λ.), καθώς και ΟΛ ιδιωτικές σχολές (π.χ. ιδιωτικές ΕΠΑΣ), στις οποίες μπορεί να γραφεί ο μαθητής μετά το Γυμνάσιο.
- στο ευρύτερο πλαίσιο μιας εθνικής συνεκτικής (comprehensive) στρατηγικής για την αντιμετώπιση της ΠΕΣ, χρειάζεται να συνδεθεί ο μαθητικός πληθυσμός με τον υπαρκτό πληθυσμό κάθε ηλικιακής ομάδας (μέσω του Εθνικού Δημοτολογίου).

5.3 Διεθνής, ευρωπαϊκή και ελληνική εμπειρία

5.3.1 Η προσέγγιση του ΟΟΣΑ

Ο ΟΟΣΑ μελετά την ΠΕΣ και τη Σχολική Διαρροή σε συνάρτηση με τρία ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής:

- Τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας.
- Τη σχολική αποτυχία ως αίτιο εγκατάλειψης του σχολείου
- Την ισότητα και τη δίκαιη (equity) πρόσβαση στην εκπαίδευση και τη μάθηση

Όπως αναφέρεται σε έγγραφο εργασίας του Οργανισμού,

«ο προσδιορισμός της διαρροής μέσα από τη μέτρησή της δίνει μέρος μόνο της εικόνας, δηλαδή τη διαρροή ως κατάσταση ή ως εκπαιδευτικό αποτέλεσμα. Για να κατανοήσει κανείς γιατί συμβαίνει η διαρροή, είναι σημαντικό να τη δει κανείς ως σωρευτική διαδικασία αποσύνδεσης ή απόσυρσης που επέρχεται με το χρόνο. Η διαρροή μπορεί να προβλεφθεί με τη συλλογή ενός αριθμού σημάτων που διαμορφώνουν ένα σύστημα πρώιμης πρόληψης. Είναι ως εκ τούτου σημαντικό να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι της σταδιακής αποσύνδεσης που οδηγεί στη διαρροή. Αυτή η συνειδητοποίηση της διαρροής ως δυναμικής διαδικασίας έχει σημαντική επίπτωση στον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτές οι λύσεις. Πράγματι, ο σωστός εντοπισμός των μαθητών για τους οποίους υπάρχει κίνδυνος να διαρρεύσουν καθιστά δυνατή την επεξεργασία στοχευμένων και αποτελεσματικών προληπτικών μέτρων».

Βασισμένο σε μεγάλο αριθμό μελετών και ερευνών το ίδιο έγγραφο επισημαίνει τρία είδη παραγόντων που επιδρούν αιτιακά στη σχολική διαρροή: ατομικούς ή κοινωνικούς παράγοντες, σχολικούς παράγοντες και συστημικούς παράγοντες.

Στην πρώτη κατηγορία (ατομικοί και κοινωνικοί παράγοντες) εμπίπτουν:

- Η εκπαιδευτική απόδοση (performance), η οποία θεωρείται ως ο πιο ισχυρός προγνωστικός δείκτης διαρροής από τις περισσότερες έρευνες. Αντανακλά τις ατομικές ικανότητες των μαθητών αλλά ταυτόχρονα και τις επιδράσεις του κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου στην ολοκλήρωση της εκπαίδευσης. Όμως, παρότι η σχολική αποτυχία σχετίζεται ξεκάθαρα με τη διαρροή, δεν έχουν όλοι οι διαρρέοντες χαμηλές επιδόσεις. Στην περίπτωση αυτή σημαντικός είναι ο ρόλος παραγόντων που σχετίζονται με τη συμπεριφορά.
- Οι συμπεριφορές και στάσεις, που σχετίζονται (α) με τη εμπλοκή (engagement) με την εκπαιδευτική διαδικασία (παρώθηση, ενδιαφέρον αλλά και, από την άλλη, συστηματικές απουσίες), (β) την ύπαρξη αποκλίνουσας συμπεριφοράς που συνδέεται με παράγοντες εκτός εκπαιδευτικού συστήματος (π.χ. χρήση ουσιών, αλκοολισμός, νεανική παραβατικότητα, εφηβική γονεϊκότητα) και (γ) την αυτό-αντίληψη και την ύπαρξη στόχων και αίσθησης ελέγχου του μέλλοντος.
- Το ατομικό και κοινωνικό υπόβαθρο, το οποίο συμπεριλαμβάνει παράγοντες όπως (α) η φοίτηση στην προσχολική εκπαίδευση, (β) η υγεία των ατόμων (η κακή υγεία είναι παράγοντας διαρροής), (γ) η δομή της οικογένειας (μονογονεϊκότητα, μειωμένη επίβλεψη, χαμηλό εισόδημα), (δ) ΟΛ πρακτικές της οικογένειας (ενεργητική παρέμβαση της οικογένειας, προσδοκίες, γονεϊκή συμμετοχή στις σχολικές δραστηριότητες και ενημερώσεις, επίβλεψη των παιδιών), (ε) δημογραφικά στοιχεία (φύλο, εθνικότητα, μέλη μειονοτήτων ή μεταναστευτικού πληθυσμού), (στ) οικογενειακοί πόροι (οικονομικό υπόβαθρο / εισόδημα, επάγγελμα γονέων, ανεργία γονέων, άστεγοι, ανάγκη εργασίας από όλα τα μέλη της οικογένειας, εργασία παράλληλα με το σχολείο).

Στη δεύτερη κατηγορία (σχολικοί παράγοντες) εμπίπτουν:

- Η δομή και οι πόροι του σχολείου, και συγκεκριμένα (α) το αν μιλάμε για δημόσια ή ιδιωτικά σχολεία με τα πρώτα να έχουν πολύ υψηλότερα ποσοστά διαρροής, (β) το πληθυσμιακό μέγεθος του σχολείου - σε κάποιες περιπτώσεις, (γ) η τοποθεσία του (π.χ. αστική ή περιφερειακή), (δ) το μέγεθος (σε πληθυσμό) της τάξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, (ε) η πληθυσμιακή σύνθεση του σχολείου.
- Η σχολικές πρακτικές, που φαίνεται να επηρεάζουν αποφασιστικά το ποσοστό ολοκλήρωσης των σπουδών στους μαθητές που βρίσκονται σε διακινδύνευση διαρροής, όπως OL σχέσεις εκπαιδευτικών - μαθητών και το θετικό κλίμα στην τάξη σε αντίθεση με την ανασφάλεια που μπορεί να νιώθουν οι μαθητές.

Η τρίτη κατηγορία (συστημικοί παράγοντες) αφορά ζητήματα όπως η επανάληψη τάξης, οι απαιτήσεις του σχολείου, όπου παραδόξως υπάρχουν έρευνες που υποστηρίζουν ότι στα συστήματα που υπάρχουν υψηλότερες απαιτήσεις από τους μαθητές παρατηρείται χαμηλότερη διαρροή, ο θεωρητικός ή πρακτικός προσανατολισμός της εκπαίδευσης και η ύπαρξη μαθητείας.

Είναι φανερό ότι κάθε κατηγορία παραγόντων συνδέεται και απαιτεί συγκεκριμένα προληπτικά μέτρα, τα οποία να είναι συνδυασμός ενδοσχολικών, εξωσχολικών και συστημικών παρεμβάσεων.

Συγκεκριμένα, τα μέτρα - λύσεις που προτείνονται ανά βαθμίδα για την πρόληψη της ΠΕΣ, περιλαμβάνουν:

Στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση:

- Ευρέα μέτρα ανάπτυξης γνωστικών και μη-γνωστικών δεξιοτήτων
- Εντοπισμός «επίφοβης» για διαρροή συμπεριφοράς και παροχή της κατάλληλης κοινωνικής υποστήριξης τόσο για το παιδί όσο και για την οικογένεια
- Από νωρίς συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας θετικών κοινωνικών σχέσεων π.χ. με το προσωπικό του σχολείου ή με θετικούς ομηλικούς, επιδιώκοντας την δέσμευση και την προσήλωση στο σχολείο

Στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση:

- Εισαγωγή προγραμμάτων εναντίον της χρήσης ουσιών
- Κινητοποίηση μαθητών με χαμηλές επιδόσεις παρά απλούστευση των εργασιών που τους ανατίθενται
- Ευκαιρίες πρόσθετης διδασκαλίας είτε από ομηλικούς ή από εξωτερικούς διδάσκοντες
- Παροχή δραστηριοτήτων εκτός προγράμματος και αθλοπαιδιών στις οποίες συμμετέχουν και οι οικογένειες
- Σύνδεση των σχολείων με τις τοπικές τους κοινωνίες, είτε μέσω του κόσμου της εργασίας είτε με δράσεις κοινωνικής υπηρεσίας

Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση:

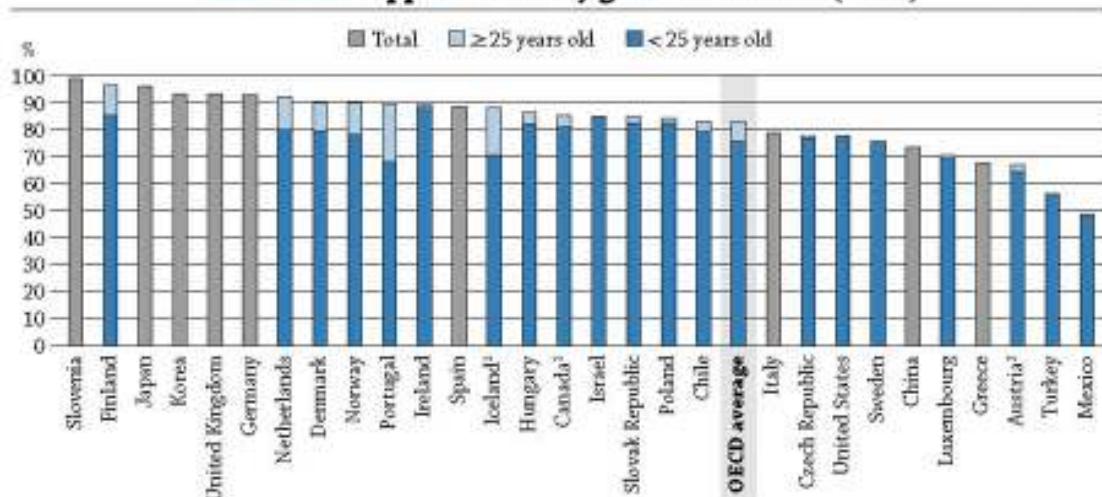
- Παροχή αντισταθμιστικών μαθημάτων προηγούμενης ύλης πριν την έναρξη του σχολείου με την εισαγωγή στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Συμβουλευτική καθοδήγηση, μεντόρευση και αντισταθμιστική διδασκαλία από όσους δεν κατάφεραν να επωφεληθούν από προηγούμενες παρεμβάσεις
- Προγράμματα εναντίον της χρήσης ουσιών και αθλητικές δραστηριότητες
- Παροχή υψηλής ποιότητας κατευθύνσεις ΤΕΕ ως πραγματική εναλλακτική σε όσους δεν θέλουν να ενταχθούν στις ακαδημαϊκές κατευθύνσεις

Ο ΟΟΣΑ επισημαίνει ότι «παρά τη σταθερή αύξηση στην ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, η ΠΕΣ εξακολουθεί να είναι ένα αρκετά εκτεταμένο πρόβλημα. Παρότι στα τελευταία δώδεκα χρόνια η αναλογία των μαθητών που τελείωσαν το δευτεροβάθμιο σχολείο αυξήθηκε κατά 7% κατά μέσο όρο και σε 22 χώρες τα ποσοστά αποφοίτησης υπερβαίνουν το 77%, η επιτυχής ολοκλήρωση της βασικής εκπαίδευσης αποτελεί ακόμα πρόκληση για πολλές χώρες. Μεταξύ του 5% και του 40% των μαθητών διαρρέουν από το σχολείο στις χώρες του ΟΟΣΑ» (OECD, 2010:17). Αξιοποιώντας στοιχεία του 2008 και 2009 το ίδιο αναφέρει ότι στις χώρες του ΟΟΣΑ το 42% των ατόμων ηλικίας 25-64 που έχουν προσόντα κατώτερα από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι άνεργα σε σύγκριση με το 24% των ατόμων της ίδιας ηλικιακής ομάδας που είναι άνεργα έχοντας τουλάχιστον αποδεικτικό ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ποσοστό των ατόμων που αποφοιτούν από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ για το 2011 εμφανίζεται στον παρακάτω Πίνακα .

Πίνακας – Ποσοστά ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2011)

Chart A2.1. Upper secondary graduation rates (2011)

Note: Only first-time graduates in upper secondary programmes are reported in this chart.

1. Year of reference 2010.

2. Programmes spanning ISCED levels 3 and 4 (Höhere berufsbildende Schule) not included.

Countries are ranked in descending order of the upper secondary graduation rates in 2011.

Source: OECD, China: UNESCO Institute for Statistics (World Education Indicators Programme), Tables A2.1.a and b.

See Annex 3 for notes (www.oecd.org/sdi/eag.htm).

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888932946310>

Πηγή: OECD (2013) Education at a Glance. Paris: OECD, σ. 42

Στην Έκθεση του Προγράμματος «Θεματική Ανασκόπηση της Μετάβασης από την Αρχική Εκπαίδευση στην Αγορά Εργασίας»⁴⁰ που εκτυλίχθηκε την περίοδο 1996-2000, αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Οι χώρες με αποτελεσματικές διαδικασίες μετάβασης επιδιώκουν υψηλά ποσοστά φοίτησης και ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα υψηλά ποσοστά επιτυχίας και ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης βοηθούν στη μείωση του αριθμού των ατόμων που διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο κατά τη μετάβαση εξ αιτίας του χαμηλού επιπέδου δεξιοτήτων και προσόντων. Τα υψηλά ποσοστά ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι επίσης σημαντικά για τη μείωση των ανισοτήτων των επιτευγμάτων μεταξύ των κοινωνικών ομάδων: Η επίτευξη υψηλών αποτελεσμάτων για όλους είναι ένας τρόπος να διασφαλιστεί ότι υπάρχει ισοτιμία μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Υψηλά ποσοστά επίτευξης και ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι επίσης σημαντικά για να γίνει περισσότερο προσιτή η διαμόρφωση ενός δικτύου ασφαλείας για όσους διαρρέουν νωρίς. Τέτοια δίκτυα ασφαλείας είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους οι κοινωνίες μπορούν να διαμορφώσουν συμπεριληπτικά συστήματα μετάβασης.»

Πέρα από την προσπάθεια ώθησης των νέων να τελειώσουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την δημιουργία «δικτύων ασφαλείας» για όσους διαρρέουν, στην Έκθεση επισημαίνεται η σημασία για τον περιορισμό της σχολικής διαρροής (OECD, 2000):

(α) των μαθητοκεντρικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων,

(β) της δυνατότητας πρακτικής για τους εκπαιδευόμενους στα τοπικά πλαίσια, (γ) του να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα «σημεία μετάβασης» μεταξύ των βαθμίδων εκπαίδευσης,

(δ) της διαμόρφωση αρθρωτών προγραμμάτων σπουδών που θα διευκόλυναν την επαν-είσοδο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση,

(ε) της ύπαρξης συστημάτων συμβουλευτικής καθοδήγησης, παρακολούθησης αλλά και έγκαιρης ειδοποίησης σε τοπικό επίπεδο.

Στις χώρες που συμμετείχαν στην ανασκόπηση τα στοιχεία δείχνουν ότι η μετάβαση στην αγορά εργασίας είναι πολύ περισσότερο εκτεταμένη χρονικά και γίνεται σε χαμηλότερο και επισφαλές επίπεδο απασχόλησης ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τις μειονοτικές εθνοτικές ομάδες. Ιδιαίτερα για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση διαπιστώνει ότι (α) την εγκαταλείπει σημαντικός αριθμός νέων που την επέλεξαν για λόγους που σχετίζονται με την ποιότητα της και (β) έχει ιδιαίτερη σημασία μαθητεία αλλά δεν θα πρέπει να επισκιάζει τη φοίτηση.

Στη μελέτη του ΟΟΣΑ με τίτλο «Όχι άλλες αποτυχίες: Δέκα βήματα προς την ισότητα στην εκπαίδευση» προτείνονται δέκα βήματα – συστάσεις πολιτικής για τη μείωση της σχολικής αποτυχίας και της διαρροής, που θα κάνουν την κοινωνία δικαιότερη και θα βοηθήσουν «στην αποφυγή του μεγάλου κόστους των περιθωριοποιημένων ενηλίκων με περιορισμένες βασικές δεξιότητες.».

Οι προτεινόμενες πολιτικές είναι:

(α) Σχεδιασμός

1. Περιορισμός της πρόωρης διαφοροποίησης και ομαδοποίησης (tracking & streaming) και αναβολή της ακαδημαϊκής επιλογής
2. Διαχείριση της σχολικής επιλογής ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι για τη δίκαιη και ισότιμη εκπαίδευση
3. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, παροχή ελκυστικών εναλλακτικών, απαλοιφή των αδιεξόδων και πρόληψη της διαρροής
4. Παροχή δεύτερης ευκαιρίας για να επωφεληθεί κανείς από την εκπαίδευση

(β) Πρακτικές

1. Εντοπισμός και παροχή συστηματικής βοήθειας στα άτομα που υστερούν στο σχολείο και μείωση της επανάληψης τάξης
2. Ενίσχυση των δεσμών μεταξύ σχολείου και σπιτιού για να βοηθηθούν οι μειονεκτούντες γονείς να βοηθήσουν τα παιδιά τους να μάθουν
3. Θετική απόκριση στη διαφορετικότητα και παροχή ευκαιριών για την επιτυχή ένταξη των μεταναστών και των μειονοτήτων στην κύρια εκπαίδευση

(γ) Πόροι

1. Παροχή ισχυρής εκπαίδευσης για όλους, με προτεραιότητα στην παροχή εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία και στη βασική εκπαίδευση
2. Απευθείας πόροι στους μαθητές ή τα σχολεία που έχουν τις μεγαλύτερες ανάγκες, ώστε οι φτωχότερες κοινότητες να έχουν τουλάχιστον το ίδιο επίπεδο παροχών με τις περισσότερο ευκατάστατες και να υποστηρίζονται τα σχολεία που αντιμετωπίζουν δυσκολίες
3. Ορισμός σαφών στόχων για περισσότερη ισότητα και δικαιοσύνη, ιδιαίτερα σε σχέση με τη χαμηλή σχολική επίδοση και τη διαρροή.

Όπως φαίνεται από τα προτεινόμενα μέτρα πολιτικής, σημαντικοί παράγοντες που οδηγούν στη σχολική διαρροή θεωρούνται η μη-ικανοποίηση από το σχολείο, η έλλειψη υποστήριξης, οι αρνητικές μαθησιακές εμπειρίες και η επανάληψη τάξεων. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται από το ΟΟΣΑ στο ρόλο της σχολικής αποτυχίας για τη σχολική διαρροή και την ΠΕΣ και προτείνεται η αντιμετώπισή της στο πλαίσιο των «δέκα βημάτων».

5.4 Η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ευρωπαϊκή εμπειρία

Στην προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) το θέμα της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (της εκπαίδευσης και της κατάρτισης) εντάσσεται στο πλαίσιο της επιδίωξης διαμόρφωσης της Ευρωπαϊκής «κοινωνίας/οικονομίας της γνώσης» και της δυνατότητας των νέων Ευρωπαίων να ενταχθούν στην αγορά εργασίας («απασχολησιμότητα»), αλλά δεν περιορίζεται σε αυτό. Τίθεται συνολικότερα στο πλαίσιο της κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής. Ήδη από το 1995, στο «Λευκό Βιβλίο για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση» αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Ο ουσιαστικός στόχος της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ήταν πάντα η προσωπική ανάπτυξη και η επιτυχής ένταξη των Ευρωπαίων στην κοινωνία διαμέσου της κοινής αντίληψης για τις αξίες, την πολιτιστική κληρονομιά και τη διδασκαλία της ικανότητας να στηρίζονται στις δυνάμεις τους. Όμως αυτή η ουσιαστική λειτουργία κοινωνικής ενσωμάτωσης απειλείται σήμερα εάν δε συνοδεύεται από την προοπτική της απασχόλησης. Τα καταστροφικά προσωπικά και κοινωνικά αποτελέσματα της ανεργίας κυριαρχούν σήμερα στο μυαλό κάθε οικογένειας, κάθε νέου που βρίσκεται στην αρχική κατάρτιση και όλων όσων βρίσκονται στην αγορά εργασίας. Ο καλύτερος τρόπος για να συνεχίσει η εκπαίδευση να ασκεί την ουσιαστική λειτουργία της είναι να αναζητά τρόπους να παρέχει πειστικές απαντήσεις σε αυτές τις ανησυχίες. Τα θεμέλια κάθε ευρωπαϊκής κοινωνίας που υποτίθεται ότι διδάσκει στα παιδιά της τις αρχές της ιδιότητας του πολίτη υπονομεύονται αν αποτύχει να τους παρέχει προοπτικές απασχόλησης.»

Σε αυτό το πλαίσιο, ανάμεσα στους στόχους που προτείνονται στο Λευκό Βιβλίο για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής κοινωνίας και οικονομίας της γνώσης, αναφέρονται και οι παρακάτω, που σχετίζονται με την ΠΕΣ:

- Εξασφάλιση καθολικής και συνεχούς πρόσβασης στη μάθηση για την απόκτηση και ανανέωση των γνώσεων που απαιτούνται για τη διαρκή συμμετοχή σε όλους τους τομείς της σύγχρονης δημόσιας ζωής.
- Αισθητή αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους προκειμένου να δοθεί προτεραιότητα «στο πιο σημαντικό πλεονέκτημα της Ευρώπης» στους λαούς της.
- Ανάπτυξη αποτελεσματικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης, καθώς και κατάλληλου περιβάλλοντος για τη συνεχή εκπαίδευση.»

Στη δεκαετία του 2000, η «πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου» εμφανίζεται ως ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο ήδη από το κείμενο των συμπερασμάτων της ειδικής συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 23 και 24 Μαρτίου 2000 στη Λισσαβόνα, στο οποίο τέθηκε ως στρατηγικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης, ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

Η σύνδεση της ΠΕΣ με τη στρατηγική της Λισαβόνας αποτελεί το σημείο αναφοράς των πολιτικών όλων των κρατών μελών, αφού οι πολιτικές και πρακτικές που ακολουθούνται σε μεγάλο βαθμό προέκυψαν μέσα από το ενιαίο πλαίσιο προσδιορισμού, μέτρησης και μέτρων πολιτικής και μέσω της διάχυσης των βέλτιστων πρακτικών στο πλαίσιο της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού.

Στην παράγραφο 26 των Συμπερασμάτων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη, το Συμβούλιο και την Επιτροπή να λάβουν τα απαιτούμενα μέτρα στο πεδίο των αρμοδιοτήτων τους, για την επίτευξη, μεταξύ άλλων, του παρακάτω στόχου:

«ο αριθμός ατόμων ηλικίας 18 έως 24 ετών, τα οποία έχουν ολοκληρώσει μόνον τον κατώτερο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και δεν συνεχίζουν την εκπαίδευση και κατάρτιση τους, πρέπει να υποδιπλασιαστεί μέχρι το 2010»

Η περιγραφή αυτή αποτελεί για την Ευρωπαϊκή Ένωση τον τεχνικό ορισμό του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, το οποίο καθορίζεται ως το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει ολοκληρώσει την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή χαμηλότερες βαθμίδες της εκπαίδευσης και έπαυσε να παρακολουθεί κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Συμπεριλαμβάνει συνεπώς στα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο αυτά τα οποία έχουν ολοκληρώσει μόνο την προσχολική, πρωτοβάθμια, κατώτερη δευτεροβάθμια, καθώς και όσα έχουν ολοκληρώσει μόνο κάποιο πρόγραμμα προεπαγγελματικής ή επαγγελματικής εκπαίδευσης, στο οποίο δεν προσφέρεται πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 20ής και 21ης Μαρτίου 2003 αποφασίστηκε η χρήση «κριτηρίων αναφοράς» με στόχο «να εντοπίζονται οι βέλτιστες πρακτικές και να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική και ουσιαστική επένδυση σε ανθρώπινους πόρους». (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2003). Στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Μαΐου 2003 «σχετικά με τα επίπεδα αναφοράς μέσω των ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Benchmarks)» προσδιορίζεται για πρώτη φορά ως

κριτήριο η αναφορά στα «άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση», με το παρακάτω σκεπτικό:

«Για τη συμμετοχή στη σημερινή κοινωνία της γνώσης είναι απαραίτητη μια στοιχειώδης βάση γνώσεων. Ως εκ τούτου, τα άτομα χωρίς προσόντα είναι λιγότερο πιθανό να συμμετέχουν πραγματικά στη δια βίου μάθηση και κινδυνεύουν να μένουν στο περιθώριο των σημερινών ολοένα και πιο ανταγωνιστικών κοινωνιών. Η μείωση του αριθμού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση έχει, επομένως, ουσιώδη σημασία για τη δημιουργία μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής.

Επομένως πρέπει να επιτευχθεί, μέχρι το 2010, μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο (1), κατώτερο του 10 %.»

Όπως βεβαίως φαίνεται από τα κείμενα που αφορούν στην υλοποίηση της στρατηγικής μέσα από την εκπαίδευση και την κατάρτιση, και πάλι ο στόχος του περιορισμού της ΠΕΣ συνδέεται με το ευρύτερο κοινωνικό συγκείμενο:

«Η απόκτηση και η συνεχής αναβάθμιση και βελτίωση υψηλού επιπέδου γνώσεων, δεξιοτήτων και προσόντων είναι αναμφίβολα προϋπόθεση για την ατομική εξέλιξη όλων των πολιτών και για τη συμμετοχή τους σε όλες τις μορφές κοινωνικής δραστηριότητας, από την ενεργό ιδιότητα του πολίτη έως την επιτυχή ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας» .

Σε επόμενα Ευρωπαϊκά Συμβούλια και συνεδριάσεις άλλων κοινοτικών οργάνων έγινε προσπάθεια να διαμορφωθεί μια πλήρης ενωσιακή στρατηγική απέναντι στην ΠΕΣ. Παρόλα αυτά ο στόχος δεν επιτεύχθηκε κατά την πρώτη περίοδο της Στρατηγικής της Λισαβόνας και επικαιροποιήθηκε εν όψει του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020») το οποίο εξετάζεται σε επόμενη ενότητα. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις τονίζουν την ανάγκη να αποκτήσουν τα κράτη μέλη γνώσεις σχετικά με τις ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο εγκατάλειψης της εκπαίδευσης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο (π.χ. παιδιά μεταναστών, παιδιά Ρομά) , την ανάγκη να αναπτύξουν συστήματα για τον έγκαιρο εντοπισμό των ατόμων που διατρέχουν τέτοιον κίνδυνο και την αναγκαιότητα εφαρμογής ολοκληρωμένων και διατομεακές στρατηγικές που να περιλαμβάνουν φάσμα σχολικών και συστημικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των διαφόρων παραγόντων που οδηγούν στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.

Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου: Μια βασική συμβολή στην ατζέντα «Ευρώπη 2020», η ΠΕΣ επαναπροσδιορίζεται ως εξής:

«ο όρος 'πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου' περιλαμβάνει κάθε μορφή εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης πριν από την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή της αντίστοιχης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης».

Στην ίδια ανακοίνωση τονίζεται ότι η μείωση της ΠΕΣ αποτελεί μέσο και για την επίτευξη των άλλων στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και συνοψίζει τη συνολική προσέγγιση της Ε.Ε. η οποία σε μεγάλο βαθμό παρουσιάζεται στην ενότητα που αφορά το Στόχο 2020.

Πέρα από τις πολιτικές αποφάσεις και πρωτοβουλίες, η Ε.Ε. εργάζεται για την μείωση της ΠΕΣ με μια σειρά από άλλα εργαλεία, τα οποία περιλαμβάνουν την εκπόνηση μελετών, τη συγκρότηση ομάδων εργασίας και δραστηριοτήτων αμοιβαίας μάθησης (peer learning activities) καθώς και τη χρηματοδότηση συναφών προγραμμάτων δράσης.

Το 2005 ανέθεσε τη μελέτη «Study on Access to Education and Training, Basic Skills and Early School Leavers (Ref. DG EAC 38/04)» (GHK, 2005), με στόχο να διαπιστωθούν τα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, οι επιδόσεις τους στην αγορά εργασίας και το περιθώριο που έχουν να επιστρέψουν στο σχολείο σε μεταγενέστερη φάση της ζωής τους.

Μεταξύ των ευρημάτων της μελέτης ήταν ότι «η ύπαρξη πολλών ευκαιριών απασχόλησης μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση της ΠΕΣ» καθώς και ότι η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση αύξανε τις πιθανότητες καλών σχολικών επιδόσεων στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και άρα μείωνε τη διαρροή. Ανάμεσα στους παράγοντες που βρέθηκε ότι αυξάνουν τις πιθανότητες ΠΕΣ ήταν η παραβατική συμπεριφορά, η ύπαρξη σωματικής, διανοητικής ή ψυχολογικής ασθένειας, η ακαδημαϊκή αποτυχία, η έλλειψη δέσμευσης με το σχολείο, το μειονεκτικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, τα οικογενειακά προβλήματα και το αν κάποιος είναι μετανάστης ή μειονοτικός.

Σε ότι αφορά την ένταξή τους στην αγορά εργασίας τα άτομα που είχαν εγκαταλείψει πρόωρα το σχολείο αντιμετώπιζαν μεγαλύτερη ανεργία ή δυσκολίες να βρουν δουλειά και περισσότερο επισφαλείς εργασιακές συνθήκες. Η ύπαρξη δομών «δεύτερης ευκαιρίας» βοήθησε την επανένταξη των ΠΕΣ στην εκπαίδευση σε μεταγενέστερη φάση της ζωής τους αν και, όπως διαπιστωνόταν, αυτοί που είχαν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επέστρεφαν συχνότερα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση από όσους είχαν εγκαταλείψει νωρίτερα.

Η ίδια μελέτη ασκούσε κριτική στον ορισμό της Eurostat για την ΠΕΣ, κατά κύριο λόγο για τεχνικά θέματα μέτρησης, ανησυχίες για την ακρίβεια, την αντιπροσωπευτικότητα, τη συγκρισιμότητα και τη συνάφεια του ορισμού για χρήση στις πολιτικές. Πρότεινε δε τη διαμόρφωση και χρήση χωριστών δεικτών.

Η μελέτη «Early School Leaving: Lessons from research for policy makers» επανεξετάζει τα ζητήματα αυτά και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι:

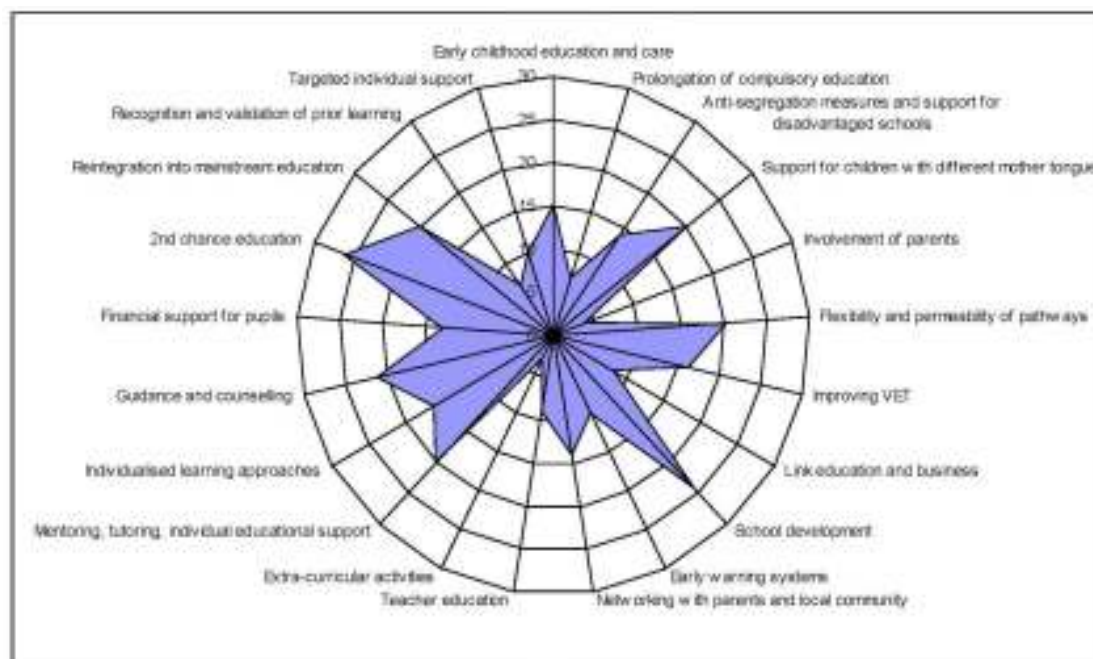
«Η αναφορά ανακλά την αίσθηση ότι παρ' όλα τα τεράστια ποσά σε χρόνο και χρήμα που δαπανήθηκαν τις προηγούμενες δεκαετίες στην προσπάθεια να επιλυθεί το ζήτημα της ΠΕΣ, δεν υπήρξε αναγνώριση της σοβαρότητας του ζητήματος ούτε αποτελεσματική απάντηση. Πολλές από τις απαντήσεις που δόθηκαν βασίστηκαν σε διαγνώσεις που συμπεριλάμβαναν μάλλον περιοριστικές απόψεις για τη φύση και το βάθος του ζητήματος. Παρότι δε λείπουν τα παραδείγματα πετυχημένων παρεμβάσεων, σπανίζουν οι προσπάθειες να συναθροιστούν σε περισσότερο ενιαία προγράμματα».

Σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των πολιτικών της Ένωσης παίζουν τα προγράμματα δράσης που χρηματοδοτούν πρωτοβουλίες αντιμετώπισης της ΠΕΣ.

Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το πρόγραμμα RESL («Επισημαίνοντας τους παράγοντες κινδύνου σχολικής διαρροής για τους μαθητές»). Το πρόγραμμα χρησιμοποιεί εργαλεία για την ανίχνευση των παραγόντων κινδύνου για τους μαθητές και μελέτησε διάφορες δράσεις πρόληψης και άμβλυσης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Ένα τέτοιο εργαλείο με το όνομα RONI, που αναπτύχθηκε από το Πανεπιστήμιο East Sussex University, αφορά την πρόβλεψη του κινδύνου που διατρέχει κάθε μαθητής ξεχωριστά να εγκαταλείψει πρώιμα το σχολείο βάσει ενός συνόλου παραγόντων, μεταξύ των οποίων προσωπικοί λόγοι, ανάγκες ειδικής εκπαίδευσης, παρακολούθηση και αποκλεισμός. Άλλα προγράμματα χρησιμοποιούν καινοτομικές μεθόδους για τη μείωση της ΠΕΣ, όπως η μεθοδολογία του θεάτρου της Αγοράς (Forum Theatre, Πρόγραμμα FOTEL) ή η βελτίωση της ενσυνειδητότητας (mindfulness) των νέων FYEVB (Facing youth unemployment from its very beginning).

Σε συνάντηση που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούνιο του 2012 παρουσιάστηκε το ακόλουθο αραχνόγραμμα³⁶, το οποίο παρουσιάζει συνοπτικά τους τομείς στους οποίους οι παρεμβάσεις μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση της ΠΕΣ.

Διάγραμμα – Τομείς που μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση της ΠΕΣ

Πηγή: Conze, s. (2012). «The European Commission and policy on early school leaving (ESL)». EIPPEE Conference 2012: Advancing the use of research in education across Europe.

Οι παρεμβάσεις στους τομείς αυτούς μπορούν να δώσουν σημαντικά αποτελέσματα τόσο στον περιορισμό της ΠΕΣ όσο και στη βελτίωση της εκπαίδευσης, πράγμα που σημαίνει ότι θα συμβάλλουν στη μείωση της επίδρασης των συναφών παραγόντων στην ΠΕΣ. Πολλοί από τους τομείς αυτούς αποτελούν ήδη εθνικές προτεραιότητες και αντικείμενο προγραμμάτων δράσης στην Ελλάδα και ως εκ τούτου είναι σημαντική η συνέχιση των προγραμμάτων αυτών.

Στο τεύχος 3/2012 της Αναφοράς CESifo DICE (Münchener Gesellschaft zur Förderung der Wirtschaftswissenschaft - Database for Institutional Comparisons in Europe) της Γερμανικής Εταιρείας για την Προαγωγή της Οικονομικής Έρευνας που δημιουργήθηκε από το Τμήμα Οικονομικών του Πανεπιστημίου του Μονάχου και το Ινστιτούτο Ifo καταγράφονται μια σειρά από συγκεκριμένες εθνικές πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών που στοχεύουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ΠΕΣ. Η Αναφορά υποστηρίζει ότι «με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία για την αποτελεσματικότητα των διαφόρων μέτρων, τα επιτυχημένα μέτρα χαρακτηρίζονται από την πολυεπίπεδη προσέγγιση στο ζήτημα (συνδυάζοντας ενδοσχολικούς, εξωσχολικούς και συστημικούς παράγοντες).

Όπως επισημαίνεται στην Αναφορά, ένα σημαντικό εμπόδιο που έπρεπε να ξεπεράσουν πολλές χώρες, πριν σχεδιάσουν επαρκείς πολιτικές ήταν η έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων. Ένας τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού που επιλέγουν αρκετές χώρες είναι ότι : «σχεδιάζουν να δημιουργήσουν λεπτομερείς βάσεις δεδομένων οι οποίες θα τους δώσουν τη δυνατότητα να συγκεκριμενοποιήσουν ακριβώς ποιοι μαθητές αποφασίζουν να διαρρεύσουν και, σε κάποιες περιπτώσεις, να συμπεριλάβουν τους ακριβείς λόγους γι' αυτή την ενέργεια. Παραδείγματα είναι η βάση 'Dropout Explorer' στην Ολλανδία, ο Ατομικός Αριθμός Μαθητή στο Ηνωμένο Βασίλειο και η έρευνα Life Course Survey στην Ουγγαρία.» (CESifo, 2012: 81)

Παραδείγματα πολιτικών προληπτικών μέτρων αντιμετώπισης της ΠΕΣ σε διάφορες χώρες, όπως καταγράφονται στην Αναφορά, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Χώρα	Προληπτικό μέτρο	Περιγραφή
Αυστρία	Οικογένειες και Σχολεία Μαζί	Πρόγραμμα ενδυνάμωσης της οικογένειας και της γονεϊκής συμμετοχής για να βοηθηθούν τα παιδιά να επιτύχουν στο σχολείο. Εντοπισμός και ένταξη γονέων μέσω κατ' οίκον επισκέψεων. Ομαδικές συνεδρίες οικογενειών και παρακολούθηση από το προσωπικό του Κέντρου FAST
Δανία	Μείωση του αριθμού μαθητών στην τάξη	Μείωση της αναλογίας εκπαιδευτικών / μαθητών σε τάξεις του 8ου έτους
	Κέντρα Καθοδήγησης Νέων	Παρέχουν καθοδήγηση σε νέους κάτω των 24 ετών κατά τη μετάβασή τους στην αγορά εργασίας
	Σχολεία Παραγωγής (Production Schools)	Παρέχουν σε νέους κάτω των 25 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει την εγκύκλια εκπαίδευση μια διαφορετική εμπειρία μέσω της πρακτικής εργασίας εντός μιας δεμένης, πραγματικής κοινότητας εργασίας

Χώρα	Προληπτικό μέτρο	Περιγραφή
Εσθονία	Πρόγραμμα KUTSE	Επιδιώκει να προσελκύσει μαθητές που διέρρευσαν από την επαγγελματική εκπαίδευση ώστε να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους δημιουργώντας πρόσθετες θέσεις σπουδών, προωθώντας μια καμπάνια που επιδιώκει να προσελκύσει το ενδιαφέρον των νέων για την ΤΕΕ δίνοντας υποτροφίες κ.λπ.
Γαλλία	Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (Zones d'Education Prioritaire)	Παροχή πόρων στα σχολεία σε περιοχές προτεραιότητας, με βάση τον αριθμό των μαθητών που προέρχονται από μειονεκτούντα στρώματα.
	Μικρο-Λύκεια (Micro Lycées)	Μόνιμες δομές συνδεδεμένες με τα δευτεροβάθμια σχολεία οι οποίες προσφέρουν δυνατότητες σε άτομα που έχουν εγκαταλείψει πρόωρα το σχολείο να τελειώσουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Φινλανδία	Πρώιμη τοποθέτηση σε εκπαιδευτική διαδρομή (Early Tracking)	Τοποθέτηση μαθητών σε προσδιορισμένα ξεχωριστά τμήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία, τα οποία συνήθως εξειδικεύονται είτε στη γενική είτε την επαγγελματική εκπαίδευση, πριν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Γερμανία	Συμμετοχή στα σπορ	Συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες
	Οικογένειες και Σχολεία Μαζί	Βλέπε παραπάνω.
	Πρώιμη τοποθέτηση σε εκπαιδευτική διαδρομή (Early Tracking)	Τοποθέτηση μαθητών σε προσδιορισμένα ξεχωριστά τμήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία, τα οποία συνήθως εξειδικεύονται είτε στη γενική είτε την επαγγελματική εκπαίδευση, πριν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
	Bildungsketten	Βελτίωση της μετάβασης μεταξύ σχολείου και επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσω ατομικής συμβουλευτικής καθοδήγησης και βοήθειας.
Ουγγαρία	Life Course Survey	Διεξάγεται κάθε χρόνο από το 2006 και παρακολουθεί την σχολική διαδρομή 10.000 μαθητών. Η έρευνα συλλέγει πληροφορίες για την κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, την εθνότητα / ιθαγένεια, το οικογενειακό υπόβαθρο και τους λόγους διαρροής.

Χώρα	Προληπτικό μέτρο	Περιγραφή
	Κέντρα Tanoda	Επιπλέον υποστήριξη για μειονεκτούντα παιδιά (κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά Ρομά) και νέους με στόχο να ολοκληρώσουν το σχολείο.
Ιρλανδία	Πρόγραμμα Ολοκλήρωσης του Σχολείου	Το πρόγραμμα υλοποιείται σε συνεργασία με τα σχολεία, τους γονείς και τις τοπικές κοινότητες, στοχεύοντας κάθε άτομο ξεχωριστά και προσφέροντας υποστήριξη όσο πιο νωρίς γίνεται.
	YouthReach	Πρωθεί την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη και αυξάνει την αυτοεκτίμηση, την ανεξαρτησία και την ενεργό πολιτιότητα των ατόμων 15-20 ετών που έχουν εγκαταλείψει το κύριο σχολείο χωρίς με φτωχά ή χωρίς καθόλου προσόντα.
Ιταλία	Πρώιμη τοποθέτηση σε εκπαιδευτική διαδρομή (Early Tracking)	Βλέπε παραπάνω
Λουξεμβούργο	Τοπικές Δράσεις για τους Νέους (Action Locale Pour Les Jeunes)	Συναντήσεις με νέους που έχουν διαρρεύσει από το σχολείο και υποστήριξη για να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές προοπτικές τους.
Ολλανδία	Οικογένειες και Σχολεία Μαζί	Βλέπε παραπάνω
	Πρώιμη τοποθέτηση σε εκπαιδευτική διαδρομή (Early Tracking)	Βλέπε παραπάνω
	Σύμφωνα Διαρροής (Dropout Covenants)	Οικονομικά κίνητρα σε περιοχές για να μειώσουν τον αριθμό των διαρρεόντων: Το Υπουργείο Παιδείας προσέφερε στις συγκεκριμένες τοπικές αυτοδιοικήσεις 2000 € για καθένα άτομο που μειώνεται η διαρροή το 2006/ 2007 σε σχέση με το 2005 / 2006.
	Dropout Explorer (ή Παρατηρητήριο της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου)	Βασισμένο στον ατομικό αριθμό μαθητή, ο οποίος επιτρέπει την παρακολούθηση της εκπαιδευτικής εξέλιξης όλων των μαθητών, παρέχει αξιόπιστα δεδομένα για τη σχολική διαρροή σε όλα τα επίπεδα. Στο συνολικό επίπεδο τα ατομικά δεδομένα συνδέονται με τα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα κατά περιφέρεια, πόλη ή διαμέρισμα.

Χώρα	Προληπτικό μέτρο	Περιγραφή
Νορβηγία	Αποδεικτικό Πρακτικής	Ζετές πρόγραμμα που βασίζεται στην πρακτική για την ανώτερη δευτεροβάθμια. Δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να αφήσουν την ανώτερη δευτεροβάθμια νωρίτερα με τη δυνατότητα να επανέλθουν.
Ρωσία	Οικογένειες και Σχολεία Μαζί	Βλέπε παραπάνω
Ισπανία	Πρόγραμμα PROA	Το Πρόγραμμα παρέχει επιπλέον πόρους σε εκπαιδευτικά ιδρύματα για να αντιμετωπίσουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση και να αποτρέψουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.
Σουηδία	Πρώιμη τοποθέτηση σε εκπαιδευτική διαδρομή (Early Tracking)	Βλέπε παραπάνω
	Ενιαία Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση	Μεταρρύθμιση της Ενιαίας ΤΕΕ στη δεκαετία του 1990 για τη μείωση των διαφορών ανάμεσα στην ακαδημαϊκή και την επαγγελματική κατεύθυνση. Επιμήκυνση και ουσιαστική αύξηση του ακαδημαϊκού περιεχομένου της ΤΕ κατεύθυνσης.
Ελβετία	Πρώιμη τοποθέτηση σε εκπαιδευτική διαδρομή (Early Tracking)	Βλέπε παραπάνω
Ηνωμένο Βασίλειο	Οικογένειες και Σχολεία Μαζί	Βλέπε παραπάνω
	Πρώιμη τοποθέτηση σε εκπαιδευτική διαδρομή (Early Tracking)	Βλέπε παραπάνω
	Ατομικός Αριθμός Μαθητή	Παρόμοια δράση με την Ολλανδική
	EMA – Επίδομα Εκπαιδευτικής Υποστήριξης (Educational Maintenance Allowance)	Δοκιμαστική υπό όρους πληρωμή μετρητών σε νέους 16-18 ετών για να παραμείνουν στην εκπαίδευση πλήρους προγράμματος (full-time education).

5.5 Η στρατηγική για την Ευρώπη 2020

Η στρατηγική για την Ευρώπη 2020 διαμορφώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2010, προκειμένου να τεθούν οι στόχοι για την αντιμετώπιση της κρίσης, που έπληξε τις χώρες της ΕΕ, και να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και για επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Στη στρατηγική για την Ευρώπη 2020, τρεις προτεραιότητες κατέχουν κεντρική θέση :

- Έξυπνη ανάπτυξη – με την ανάπτυξη μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία.
- Βιώσιμη ανάπτυξη – με την προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής στη χρησιμοποίηση των πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας.
- Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς – με την ενίσχυση μιας οικονομίας με υψηλό ποσοστό απασχόλησης που εξασφαλίζει οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Οι παραπάνω προτεραιότητες που αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται εκφράστηκαν από την ΕΕ μέσω πέντε πρωταρχικών στόχων.

1. Μείωση του ποσοστού Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου και αύξηση του ποσοστού ολοκλήρωσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
2. Αύξηση των επενδύσεων σε έρευνα και ανάπτυξη
3. Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης στις ηλικίες 20-64
4. Μείωση αριθμού ατόμων σε κατάσταση ή σε κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού
5. Αύξηση της συμμετοχής των Ανανεώσιμων Πηγών στο ενεργειακό ισοζύγιο, μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου.

Ο στόχος που αφορά τη συμμετοχή στην εκπαίδευση αντιμετωπίζει το πρόβλημα των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση, μειώνοντας το ποσοστό τους σε 10% από το 15% του 2010, αυξάνοντας παράλληλα το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση από 31% σε τουλάχιστον 40% το 2020. Ο στόχος που σχετίζεται με την εκπαίδευση είναι αλληλένδετος με όλους τους στόχους που έθεσε η στρατηγική 2020. Για παράδειγμα, τα καλύτερα επίπεδα εκπαίδευσης συμβάλλουν στην απασχολησιμότητα και κατ' επέκταση η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης συμβάλλει στη μείωση της φτώχειας. Παράλληλα, οι ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση συμβάλλουν στην επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και στην έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς.

Οι στόχοι για την εκπαίδευση τέθηκαν διότι οι διαπιστώσεις για τις χώρες της ΕΕ ήταν αρνητικές: Το ένα τέταρτο του συνόλου των μαθητών αντιμετωπίζει δυσκολίες σε επίπεδο ανάγνωσης και ένας στους επτά νέους εγκαταλείπει την εκπαίδευση και την κατάρτιση πολύ πρόωρα. Επίσης, περίπου το 50% φτάνει σε μεσαίο επίπεδο δεξιοτήτων, αλλά το δυναμικό αυτό συχνά δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Η Σύσταση του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2011 αναφέρεται στην υποχρέωση των χωρών μελών να θέσουν σε εφαρμογή ολοκληρωμένη στρατηγική για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ΠΕΣ), η οποία θα πρέπει να περιέχει σαφείς, συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους και σημεία αναφοράς για κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης και ομάδα ηλικιών, με χρονοδιαγράμματα εφαρμογής και εργαλεία για την παρακολούθηση της προόδου. Πρέπει, επίσης, να εφαρμοστεί και στρατηγική για

τη μεταφορά πόρων και ευκαιριών στις πιο μειονεκτικές περιοχές με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των εδαφικών ανισοτήτων.

Οι στόχοι της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020 μετασχηματίζονται σε εθνικούς στόχους και απαιτούν εθνικά σχέδια δράσης. Για αυτόν τον λόγο, ενσωματώθηκαν στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ελλάδα και στο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020. Παράλληλα, οι εθνικοί στόχοι στον τομέα της εκπαίδευσης εξειδικεύτηκαν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση (ΑΝΑΔΕΔΒΜ), το οποίο συμβάλλει αποφασιστικά στην επίτευξή τους.

Ειδικότερα, η τιμή - στόχος για το ποσοστό της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην Ελλάδα έχει τεθεί στο 9,7%. Ως τιμή βάσης - αναφοράς τέθηκε το 11,4%, ποσοστό στο οποίο μετρήθηκε η ΠΕΣ το έτος 2012. Το συγκεκριμένο ποσοστό είναι σημαντικά μικρότερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τα έτη 2011 και 2010 τα ποσοστά της ΠΕΣ στην Ελλάδα ήταν 13,1% και 13,7% αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι τα τελευταία χρόνια, παρά την κρίση και τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, το ποσοστό της ΠΕΣ παρουσιάζει τάση μείωσης. Για το 2014 ο δείκτης της ΠΕΣ, ο οποίος εξάγεται από την Eurostat βρίσκεται στο 9,0%, βάσει του Education and Training Monitor 2015 (12 November 2015) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σημειώνεται ότι τα παραπάνω ποσοστά υπολογίστηκαν σύμφωνα με τη μεθοδολογία μέτρησης της ΠΕΣ από τη Eurostat και την Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛΣΤΑΤ.

Επομένως, απώτερος στόχος στο πλαίσιο της Ευρώπης 2020 είναι η αντιμετώπιση και η μείωση έως και εξάλειψη του φαινομένου της μαθητικής διαρροής. Πέρα από την ιδιαίτερη σημασία που δίνεται από την ΕΕ στο ζήτημα της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και τη συσχέτισή της με την απασχολησιμότητα και την ανάπτυξη, ανέκαθεν πρώτιστο μέλημα της ελληνικής πολιτείας αποτελεί η εξασφάλιση δωρεάν παιδείας για όλους τους Έλληνες (άρθρο 16 του Συντάγματος) και ως εκ τούτου, η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση.

5.6 Η ελληνική εμπειρία

Στη χώρα μας υπάρχουν αρκετά ερευνητικά δεδομένα από διάφορους φορείς, ιδιωτικούς και κρατικούς, και με διάφορες στοχεύσεις, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Υπάρχουν εργασίες που διεξήχθησαν με πρωτογενή στοιχεία συγκεντρωμένα στο πλαίσιο και κατά τη διαδικασία της κάθε επιμέρους έρευνας, και άλλες που χρησιμοποίησαν δευτερογενή, ήδη ληφθέντα από άλλους, δεδομένα και προέβησαν σε περαιτέρω αναλύσεις. Στην πρώτη κατηγορία ερευνών διακρίνονται τρεις κατηγορίες ανά χρονικές περιόδους.

A. Αποσπασματικές έρευνες

Στην αρχή, εκκινώντας από διαπιστώσεις σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο, έγιναν οι πρώτες αποσπασματικές εργασίες που άρχισαν να αναδεικνύουν την ύπαρξη και το βάθος του προβλήματος της σχολικής διαρροής. Υπάρχουν τέτοιες που εστιάζουν σε συγκεκριμένες περιοχές, όπως στον Πειραιά, στα Ιωάννινα, στα Λιόσια και στα Δωδεκάνησα, σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, όπως σε

μουσουλμανόπαιδες ή σε συγκεκριμένες επαγγελματικές ομάδες, όπως στους μαθητές τεχνικής εκπαίδευσης¹⁷.

Β. Έρευνες με λήψη πρωτογενών στοιχείων

Τη δεκαετία του '90, οι έρευνες για τη σχολική διαρροή συστηματοποιούνται σε επίπεδο επικράτειας και ανατίθενται στον επιτελικό φορέα Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Στο πλαίσιο των δράσεων του Τμήματος Ερευνών Τεκμηρίωσης και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας του Ινστιτούτου λειτούργησε το Παρατηρητήριο Μετάβασης στην Εκπαίδευση και την Αγορά Εργασίας Μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το οποίο εκπόνησε σειρά ερευνών με υποκείμενο κυρίως μαθητές Γυμνασίων, και στη συνέχεια και Λυκείων και ΤΕΕ. Έγιναν τρεις κύριες διαδοχικές απογραφικές έρευνες. Στην πρώτη (1994) καταγράφη ποσοτικά η διαρροή των μαθητών της Α' Γυμνασίου των ετών 1987 ως και 1991. Συμπληρωματικά ακολούθησε ποιοτική έρευνα (συνεντεύξεις) για να ανιχνευτούν οι λόγοι και οι συνθήκες που οδηγούσαν τους συγκεκριμένους μαθητές σε διαρροή από τις σχολικές δομές¹⁸. Η δεύτερη (200-2001) ήταν πανομοιότυπη μεθοδολογικά της προηγούμενης, ώστε να είναι δυνατή η συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων. Αφορούσε τη γενιά (cohort) των μαθητών 1997-98. Με την ίδια μεθοδολογία έγινε και η τρίτη σχετική έρευνα, αφορούσε αυτή τη φορά τη γενιά των μαθητών 2000-2001 και είχε την ιδιαιτερότητα ότι επεκτάθηκε στον ανώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Λύκειο – ΤΕΕ).

Κύριοι στόχοι των παραπάνω προσπαθειών ήταν αρχικά να καταγραφεί με σχετική ακρίβεια το μέγεθος της σχολικής διαρροής και να διερευνηθεί η κατανομή του σε σχέση με διάφορες δημογραφικές παραμέτρους (τάξη, φύλο, νομό, αστικότητα κ.λπ.), να διερευνηθεί η διαχρονική εξέλιξη του και σε τρίτη φάση να γίνει (αν και όπου αυτό ήταν δυνατόν) κάποια αντιπαραβολή με ανάλογα στοιχεία στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁹.

Σε λίγο διαφορετικό επίπεδο υλοποιείται ανά τρίμηνο έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ με τίτλο: «Ειδική Έρευνα για τη Μετάβαση από την Εκπαίδευση στην Αγορά Εργασίας» και με σκοπό την παραγωγή αξιόπιστων και συγκρίσιμων στοιχείων με ανάλογες

¹⁷ Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι εξής: Καλογριδίη-Κουτσοκώστα Σ., Έξω από το Σχολείο Τι; Η μετασχολική πορεία των νέων που εγκατάλειψαν την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση την τριετία 1985-88 στο Δήμο Ν. Λιοσίων Αττικής, Φραγκουδάκη Α., Δεδομένα από την Έρευνα του 1980-83 στο Νομό Ιωαννίνων με αντικείμενο τη διαρροή από την υποχρεωτική εκπαίδευση, Παπαθεοφίλου Ρ., Διακοπή Φοίτησης στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση στον Πειραιά και στην Πελοπόννησο, Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη Χ., Διακοπή φοίτησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην περιοχή Δωδεκανήσου, Παναγιωτοπούλου Ι., Η διακοπή στην Τεχνική εκπαίδευση, Κανακίδου Ε., Η διακοπή της φοίτησης στους Μουσουλμάνους Μαθητές, Βορρία Π., Διακοπή φοίτησης σε εφήβους με ιδρυματική εμπειρία.

¹⁸ Τα αποτελέσματα δημοσιεύτηκαν σε έκδοση με τίτλο: «Οι μαθητές που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους στο Γυμνάσιο και οι ανάγκες τους για επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση», Αθήνα, 1996.

¹⁹ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2007. Η Μαθητική Διαρροή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (έρευνα), σ. 41-42.

Ευρωπαϊκές καταγραφές²⁰. Η έρευνα αυτή διαφέρει σε αρκετά σημεία (μεθοδολογικά, ποσοτικά) από αυτές του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και για αυτό τα αποτελέσματά τους δεν μπορούν να είναι ευθέως συγκρίσιμα. Παρότι και οι δύο αναφέρονται σε «σχολική διαρροή», το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αναφέρεται απογραφικά στην συμπεριφορά μιας συγκεκριμένης σχολικής γενιάς από έτος σε έτος (Δείκτης Σχολικής Εγκατάλειψης-School Dropout Rate), ενώ η ΕΛΣΤΑΤ καταγράφει δειγματοληπτικά κάθε τρίμηνο ποσοστά μαθητών (18-24), που δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και δεν συμμετέχουν σε άλλο πρόγραμμα εκπαίδευσης-κατάρτισης (Δείκτης Πρόωρης Εγκατάλειψης Σχολείου – Early School Leaving Rate).

Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ λαμβάνονται κάθε τρίμηνο, θεωρούνται μέρος έρευνας που αφορά όχι το στενά μαθητικό αλλά το Εργατικό Δυναμικό και προωθούνται άμεσα στην Eurostat, ώστε να προβεί στην εξαγωγή του σχετικού δείκτη για την Ελλάδα²¹. Και σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι ο παρόμοιος δείκτης εγκατάλειψης του σχολείου (ΠΕΣ) που χρησιμοποιείται από τις χώρες της Ε.Ε., δεν είναι απόλυτα συγκρίσιμος λόγω μικρών διαφορών στη μεθοδολογία (δειγματοληψία κ.λπ.). Στην Ελλάδα για παράδειγμα καταγράφονται (δειγματοληπτικά) νοικοκυριά και άτομα που ζουν μέσα σε αυτά. Στη Σουηδία, λόγω καλύτερα οργανωμένων καταλόγων πληθυσμού, η δειγματοληψία μπορεί να γίνει τηλεφωνικά.

Πίνακας – ΠΕΣ στην Ευρώπη των 15 (2000)

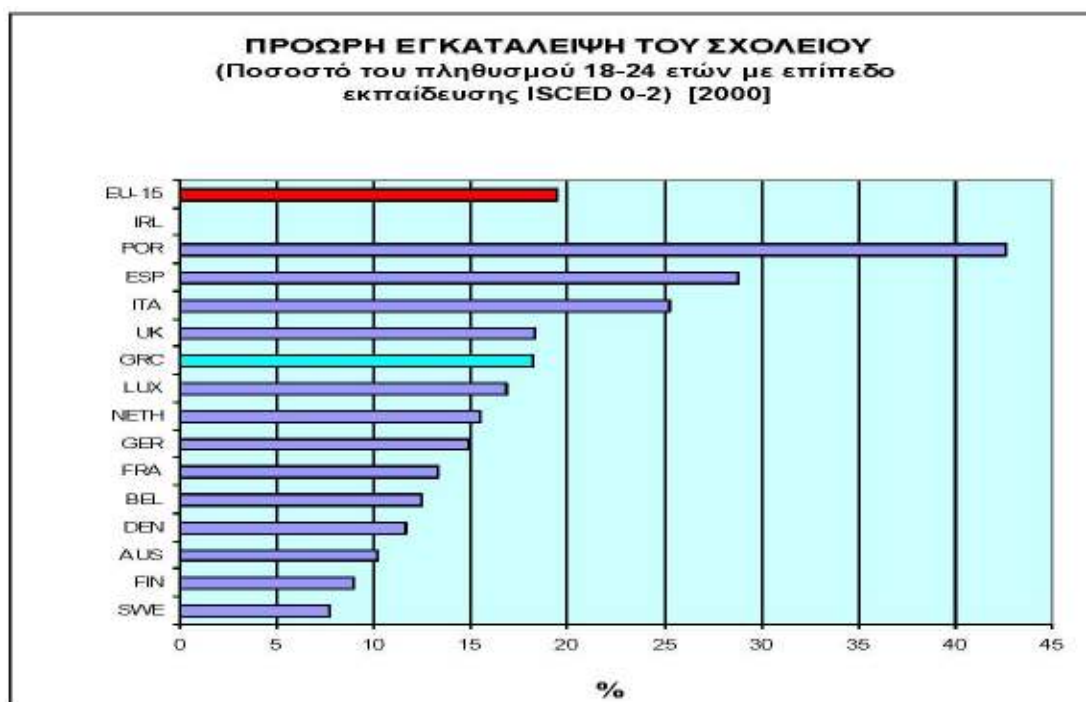
²⁰ Όπως αναφέρεται στην έκθεση ποιότητας «η έρευνα είναι πλήρως εναρμονισμένη με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία (κανονισμός ΕΚ 577/09/03-98) » με τελευταία τροποποίηση 1991/2002

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/Other/A0101_SJO01_MT_Q_Q_01_1998_00_20_99_01_UO_F_GR.pdf

Οι ορισμοί στην έρευνα Εργατικού Δυναμικού είναι σύμφωνες με τους κανονισμούς που καθορίζονται από τη Eurostat

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/Other/A0101_SJO01_MT_Q_Q_01_2012_04_2012_01_F_GR.pdf

²¹ Στην Ελλάδα διενεργείται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ) με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1925/1999. Τα εξαγόμενα στοιχεία μεταβιβάζονται άμεσα στην EUROSTAT.

Επίσης, στη μελέτη της ΑΣΠΑΙΤΕ, στο πλαίσιο του COMENIUS, με τίτλο : «Πρόληψη της Πρόωρης Εγκατάλειψης του σχολείου» γίνεται έρευνα με ερωτηματολόγιο και λαμβάνονται πρωτογενή στοιχεία από στελέχη της εκπαίδευσης, εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς (σε περιορισμένη κλίμακα). Μετά την καταγραφή και την ανάλυση προτείνονται διορθωτικά μέτρα και στρατηγικές²².

Τέλος, αν και αναφέρεται σε περιορισμένο μαθητικό πληθυσμό, λόγω της ιδιαιτερότητάς του, είναι χρήσιμο να αναφερθεί η έρευνα για τους μουσουλμανόπαιδες μαθητές της Θράκης, η οποία επίσης έχει εκπονηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος COMENIUS. Μετά τις απαραίτητες γενικές αναφορές στη διαρροή, σε αυτήν καταγράφονται ενδιαφέροντα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία των μαθητών, καθώς και σχετικές τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών²³.

Γ. Έρευνες με δευτερογενή επεξεργασία υπάρχοντων στοιχείων

Με λίγο διαφορετική οπτική, ένας άλλος φορέας, το Ινστιτούτο της ΓΣΕΕ, διερευνά το φαινόμενο της εγκατάλειψης του σχολείου με βάση πρωτογενή δεδομένα για την εκπαίδευση, όπως έχουν ληφθεί από την ΕΛΣΤΑΤ και άλλους φορείς, και με χρήση ενός λίγο διαφορετικού δείκτη, του Δείκτη Συγκράτησης Μαθητικού Πληθυσμού²⁴.

²² ΑΣΠΑΙΤΕ, 2008. Πρόληψη της Πρόωρης Εγκατάλειψης του σχολείου – Αντιμετώπιση της Σχολικής Διαρροής. Πάτρα.

²³ Μελέτη για τη σχολική διαρροή στην Ελλάδα και το πρόγραμμα εκπαίδευσης στη Μουσουλμανική μειονότητα τη Θράκης-εθνική αναφορά, Prosociality for Integration and Multiculturalism Project n. 518393-LLP-1-2011-1-IT-COMENIUS-CMP Agreement n° 2011-3565/001-001

²⁴ Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στην έρευνα, έχουν ληφθεί πρωτογενή στοιχεία από ΕΛΣΤΑΤ (έναρξη-λήξη 2004 ως 2007), EUROSTAT, ΟΟΣΑ και Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών

Αναφέρεται στο ποσοστό του μαθητικού πληθυσμού που μετά την εγγραφή τους σε συγκεκριμένη βαθμίδα παρέμειναν σε αυτή ως το τέλος της σχολικής περιόδου. Ένα στοιχείο που διαφοροποιεί την ανάλυση του ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ από αυτήν του Π.Ι. είναι ότι στην πρώτη περιλαμβάνεται συμμετοχή του συνόλου των σχολικών μονάδων της επικράτειας, ενώ στην έρευνα του Π.Ι., εξαρχής κάποιου είδους σχολεία εξαιρούνται. (ειδικής αγωγής, μειονοτικά, εκκλησιαστικά κ.λπ.). Σύγκριση των δύο δεικτών π.χ. στη βαθμίδα του Γυμνασίου, δείχνει την αναμενόμενη ισχυρή αρνητική συσχέτιση²⁵.

Γυμνάσιο

		Δείκτης Συγκράτησης		
		2004-05	2005-06	2006-07
Σχολική Διαρροή (γενιά 2000/01)	Pearson Correlation	-,707*	-,686*	-,651*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Σχολική Διαρροή (γενιά 2003/04)	Pearson Correlation	-,760*	-,706*	-,715*
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

* Η συσχέτιση είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,01$.

Επίσης, η θεωρητική εργασία του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με τίτλο: «Πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις της σχολικής διαρροής σε τοπικό επίπεδο. Ζητήματα συμμετοχής σε πολιτικούς θεσμούς και ένταξης στην αγορά εργασίας», περιέχει μια σύντομη αναφορά στο θέμα της σχολικής διαρροής και εξετάζει το ρόλο του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας ως θεραπευτικού θεσμού²⁶.

1.1.1 Μεθοδολογίες καταγραφής

Οι παραπάνω έρευνες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Π.Ι.) και της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας (ΕΣΥΕ, μετέπειτα ΕΛΣΤΑΤ), που βασίστηκαν στην αυτόνομη λήψη πρωτογενών στοιχείων, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για περαιτέρω αναφορά στη μεθοδολογία καταγραφής τους, διότι έτσι θα διαπιστωθεί η δυνατότητα συγκρισιμότητας των εξαγομένων τους ή έστω η συνδυαστική τους εξέταση. Επίσης, οι έρευνες αυτές αποδεικνύονται ιδιαίτερα χρήσιμες σχετικά με τις δυνατότητες που υπάρχουν για λήψη πρωτογενών στοιχείων.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο εφάρμοσε απογραφική μέθοδο λαμβάνοντας μέσω ερωτηματολογίων στοιχεία από τα μητρώα μαθητών όλων των μονάδων της επικράτειας. Ανέλυσε τα δεδομένα με τη μεθοδολογία της μελέτης μιας «γενιάς» (cohort) μαθητών, παρακολουθώντας την πορεία της (π.χ. από την Α' έως και τη Γ' Γυμνασίου) και καταλήγοντας τελικά για το ποσοστό της σχολικής διαρροής που υπήρχε σε αυτή την «γενιά» σε αυτό το χρονικό διάστημα. Την ίδια διαδικασία

²⁵ ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ. 2010. Τα Βασικά Μεγέθη της (Ελληνικής) Εκπαίδευσης, σ. 448-450

²⁶ Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και

Διεθνών Σχέσεων. Πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις της σχολικής διαρροής σε τοπικό επίπεδο.

Ζητήματα συμμετοχής σε πολιτικούς θεσμούς και ένταξης στην αγορά εργασίας.

ακολούθησε και για το Ενιαίο Λύκειο και το ΤΕΕ, ώστε να εξαγάγει τους ανάλογους δείκτες²⁷. Η διαδρομή των στοιχείων έγινε ιεραρχικά, από τα σχολεία στα Γραφεία και στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Β/θμιας εκπαίδευσης της χώρας, κι από εκεί στη Δ/ση Β/θμιας εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας. Η έρευνα συμπληρώθηκε ποιοτικά και με ερωτηματολόγια δειγματοληπτικά σε μαθητές που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο, στην προσπάθεια να καθοριστούν ακριβέστερα τα αίτια της διαρροής.

Η ΕΣΥΕ είχε στη γενική Έρευνα για τη Μετάβαση από την Εκπαίδευση στην Αγορά Εργασίας ως κύριο πληθυσμό τους ευρισκόμενους στην επικράτεια, σε ιδιωτικά νοικοκυριά, ηλικίας 15-35 ετών, που: Α) είχαν ολοκληρώσει τις σπουδές τους μέσα στα τελευταία 10 χρόνια ή τις συνέχιζαν, αφού τις διέκοψαν για διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους, και Β) διέμεναν ή είχαν την πρόθεση να διαμείνουν τουλάχιστον έναν χρόνο στην Ελλάδα. Η δειγματοληψία περιελάμβανε όλη την ελληνική επικράτεια. Το μέγεθος και ο τρόπος λήψης του δείγματος ήταν σύμφωνοι με τις αρχές που θέτει σχετικά η EUROSTAT.

5.7 Αποτελέσματα ερευνών – παράγοντες μαθητικής διαρροής

Αξίζει να σημειωθούν ορισμένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της μαθητικής διαρροής, τα οποία προέκυψαν από την τελευταία έρευνα του Π.Ι. (2008), λόγω της κανονικότητας του φαινομένου και της εξέτασής του κατά τις μελέτες του Π.Ι. σε βάθος χρόνου:

Μαθητική διαρροή κατά τάξη: Και στους τρεις τύπους σχολείου (Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ), η μαθητική διαρροή εκδηλωνόταν κυρίως την πρώτη χρονιά της. Ιδιαίτερα έντονο παρουσιαζόταν το φαινόμενο αυτό στο Γυμνάσιο, όπου περίπου το 80% του συνόλου της μαθητικής διαρροής οφειλόταν σε εκείνους που δεν παρουσιάστηκαν καθόλου και σε εκείνους που διέρρευσαν στην Α΄ τάξη. Το ίδιο παρατηρήθηκε και στα ΤΕΕ, όπου περίπου το 77% του συνόλου της μαθητικής διαρροής οφειλόταν σε εκείνους που διέρρευσαν στην Α΄ τάξη του Α΄ κύκλου. Στο Ενιαίο Λύκειο, η κατάσταση ήταν περισσότερο ομαλή, εφόσον το αντίστοιχο ποσοστό (διαρροή στην Α΄ τάξη επί του συνόλου της διαρροής) έπεφτε στο 54%.

Η συνολική διαρροή στον ανώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανερχόταν σε 8,33%. Επισημαίνεται ότι το ποσοστό αυτό (8,33%) ήταν μικρότερο πλέον της μιας ποσοστιαίας μονάδας από το αντίστοιχο ποσοστό (9,74%) που διερευνήθηκε στην προηγούμενη έρευνα μαθητικής διαρροής του Παρατηρητηρίου Μετάβασης του Π.Ι. (έρευνα 2001-2003). **Τα άτομα αυτής της κατηγορίας [μαθητές της γενιάς 2000-01 που δεν ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED-3)] τροφοδότησαν μετά από έξι χρόνια Έρευνα του Εργατικού Δυναμικού όσον αφορά την “Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου”. Το 2006 για την Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT, η “Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου” ανερχόταν σε 15,9%. Αν η εκτίμηση της μαθητικής διαρροής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της γενιάς 2000-2001 (14,14%) είναι ακριβής, τότε η διαφορά των δύο σχεδόν ποσοστιαίων μονάδων**

²⁷ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2007. Η Μαθητική Διαρροή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Αθήνα. σ. 42-48

που προκύπτει από τη μέτρηση της EUROSTAT εκφράζει τη διαρροή που υπήρξε σε προγενέστερο εκπαιδευτικό στάδιο (πρωτοβάθμια εκπαίδευση).

Μαθητική διαρροή κατά βαθμίδα εκπαίδευσης: Η μαθητική διαρροή στη χώρα μας, όπως άλλωστε συνέβαινε και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήταν φαινόμενο που εντοπιζόταν κυρίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σχεδόν το 20% των νέων ηλικίας 15 ετών εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες σε ότι αφορά την ικανότητα ανάγνωσης, που δεν αντιπροσώπευε καμία πρόοδο από το 2000, ως προς το κριτήριο αναφοράς της ΕΕ να μειωθεί ο αριθμός τους κατά ένα πέμπτο. Περί το 77 % των νέων ηλικίας 18-24 ετών ολοκλήρωναν τον δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το εν λόγω ποσοστό απείχε ακόμα πολύ από το ποσοστό αναφοράς ύψους 85 % της ΕΕ, παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί σε ορισμένες χώρες.

Μαθητική Διαρροή και Φύλο: Η πρόωρη εγκατάλειψη είχε και έμφυλες παραμέτρους. Στην ΕΕ το 16,3% των αγοριών εγκατέλειπαν πρόωρα το σχολείο σε σύγκριση με το 12,5% των κοριτσιών. Στην Ελλάδα τα αγόρια στο Γυμνάσιο, στο Ενιαίο Λύκειο και στα ΤΕΕ σε όλες τις περιοχές (αστικές, ημιαστικές, αγροτικές) Ελλάδας διέρρεαν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα κορίτσια. Η διαφορά αυτή ήταν μεγαλύτερη στις αγροτικές περιοχές. Επομένως, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αποτελούσε και αποτελεί θέμα που χαρακτηρίζεται και από τη διάσταση του φύλου, γεγονός που απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή, ακόμη και σήμερα. Κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τα αγόρια τείνουν να αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες από τα κορίτσια, όσον αφορά την προσαρμογή στο σχολικό περιβάλλον, και γενικά έχουν χαμηλότερες επιδόσεις. Τα αγόρια, επίσης, αντιστοιχούν στο μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών με αναπηρίες και είναι περισσότερο πιθανό να εμφανίσουν συναισθηματικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς ή ειδικές μαθησιακές δυσκολίες.

Χωροταξική διάσταση-Γεωγραφική Περιφέρεια & Μαθητική Διαρροή: Στην Ελλάδα το ποσοστό μαθητικής διαρροής στο Γυμνάσιο ήταν μικρότερο στις αστικές περιοχές. Στους περισσότερους Νομούς οι αστικές περιοχές παρουσίαζαν μικρότερο ποσοστό μαθητικής διαρροής από τις ημιαστικές και τις αγροτικές περιοχές (γενιά μαθητών 2003-2004). Στον νομό, όμως, της Αττικής ήταν υψηλότερη από τον μέσο όρο της χώρας και παρουσίαζε αυξητική τάση. Οι 4 από τους 10 περίπου μαθητές που διέρρευσαν βρίσκονταν στην περιφέρεια της Αττικής. Η μαθητική διαρροή στο σύνολο του Νομού Αττικής (7,77%) εμφανιζόταν αρκετά υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο (6,51%). Επίσης, εμφανιζόταν υψηλότερη από τη μαθητική διαρροή της γενιάς μαθητών 2000-01 (6,57%) και της γενιάς μαθητών 1997-98 (6,49%). Ιδιαίτερα μάλιστα αυξημένη ήταν η μαθητική διαρροή στη Δυτική Αττική (15,09%). Το ίδιο συνέβη στον Νομό Αττικής όσον αφορά τη μαθητική διαρροή στο Ενιαίο Λύκειο που ήταν υψηλότερη από τον μέσο όρο της χώρας. Γενικότερα, από τη σύγκριση σε επίπεδο γεωγραφικής περιφέρειας της μαθητικής διαρροής των σχολείων γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο) διαπιστώθηκε ότι η δυσμενέστερη κατάσταση παρουσιαζόταν στην Κρήτη, στην Αττική και στα Ιόνια Νησιά, όπου και στο Γυμνάσιο και στο Ενιαίο Λύκειο καταγράφηκαν ποσοστά υψηλότερα από τους αντίστοιχους εθνικούς μέσους όρους. Αντιθέτως, ευνοϊκή κατάσταση ήταν στο Βόρειο Αιγαίο, στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία, στη Λοιπή Στερεά

και Εύβοια, στην Κεντρική Μακεδονία και στη Δυτική Μακεδονία, όπου τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Ενιαίο Λύκειο καταγράφηκε μαθητική διαρροή μικρότερη από τους αντίστοιχους εθνικούς μέσους όρους. Ιδιόμορφη ήταν η κατάσταση στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, όπου παρουσιαζόταν η υψηλότερη μαθητική διαρροή στο Γυμνάσιο (9,36%), ενώ καταγράφηκε ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά διαρροής στο Ενιαίο Λύκειο (1,8%).

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, όλες οι διαφορετικές καταγραφές που έχουν γίνει στον μαθητικό και μετα-μαθητικό πληθυσμό έχουν βοηθήσει στο να αποκρυσταλλωθούν οι σημαντικότερες παράμετροι, που επηρεάζουν την παραμονή του μαθητή στις εκπαιδευτικές δομές, ως εξής:

- Χαμηλό κοινωνικοοικονομικό ή/και μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας²⁸
- Ειδικές εθνικές - κοινωνικές - θρησκευτικές ομάδες (μετανάστες, αλλοδαποί, παλιννοστούντες / Ρομά / μουσουλμανική μειονότητα),
- Άτομα με αναπηρία, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή μαθησιακές δυσκολίες
- Φύλο
- Τοπικές συνθήκες (γεωγραφικές - κοινωνικές – οικονομικές - πολιτισμικές)
- Διάρθρωση και ιδιαιτερότητες εκπαιδευτικού συστήματος

Συμπερασματικά, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αποτελεί το αποτέλεσμα μιας σωρευτικής διαδικασίας που αφορά την οικογένεια, το στενότερο και ευρύτερο περιβάλλον των ατόμων, το προσωπικό του σχολείου και τις συνθήκες σχολικής φοίτησης, αλλά και τις ευρύτερες εκπαιδευτικές και κοινωνικές πολιτικές, που αφορούν π.χ. την ύπαρξη συγκεκριμένων προγραμμάτων π.χ. εντοπισμού και στήριξης των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο σχολικής διαρροής ή κοινωνικής ένταξης και οικονομικής ενσωμάτωσης.

Οι παρεμβάσεις που φιλοδοξούν να έχουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής πρέπει να αφορούν το συνολικό εύρος των παραγόντων που επιδρούν στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, από την κατανόηση των ατομικών

²⁸ Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων. Πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις της σχολικής διαρροής σε τοπικό επίπεδο. Ζητήματα συμμετοχής σε πολιτικούς θεσμούς και ένταξης στην αγορά εργασίας. σ. 22 Θεωρία πολιτισμικού κεφαλαίου – Pierre Bourdieu «...Ο Bourdieu επομένως υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση επιβάλλει έναν ιδιαίτερο τύπο πολιτισμού, αυτόν της κυρίαρχης τάξης, που τον αναφέρει ως «συμβολική βία». Υποστηρίζει επίσης ότι τα παιδιά της μεσαίας τάξης εισέρχονται στο εκπαιδευτικό σύστημα έχοντας συγκριτικό πλεονέκτημα και επιτυγχάνουν, επειδή το πολιτιστικό τους υπόβαθρο είναι παρόμοιο με αυτό της κυρίαρχης τάξης. Οι αξίες, οι αντιλήψεις και η συμπεριφορά τους συμπίπτουν με τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών. Ο Bourdieu αναφέρεται σε αυτό το πλεονέκτημα ως «πολιτισμικό κεφάλαιο». Αντιθέτως τα παιδιά της εργατικής τάξης αποτυγχάνουν, γιατί η γνώση και οι αξίες τους εκλαμβάνονται ως κατώτερες και άσχετες σε δυσαρμονία με τη «φύση» του σχολείου» Πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις της σχολικής διαρροής σε τοπικό επίπεδο.

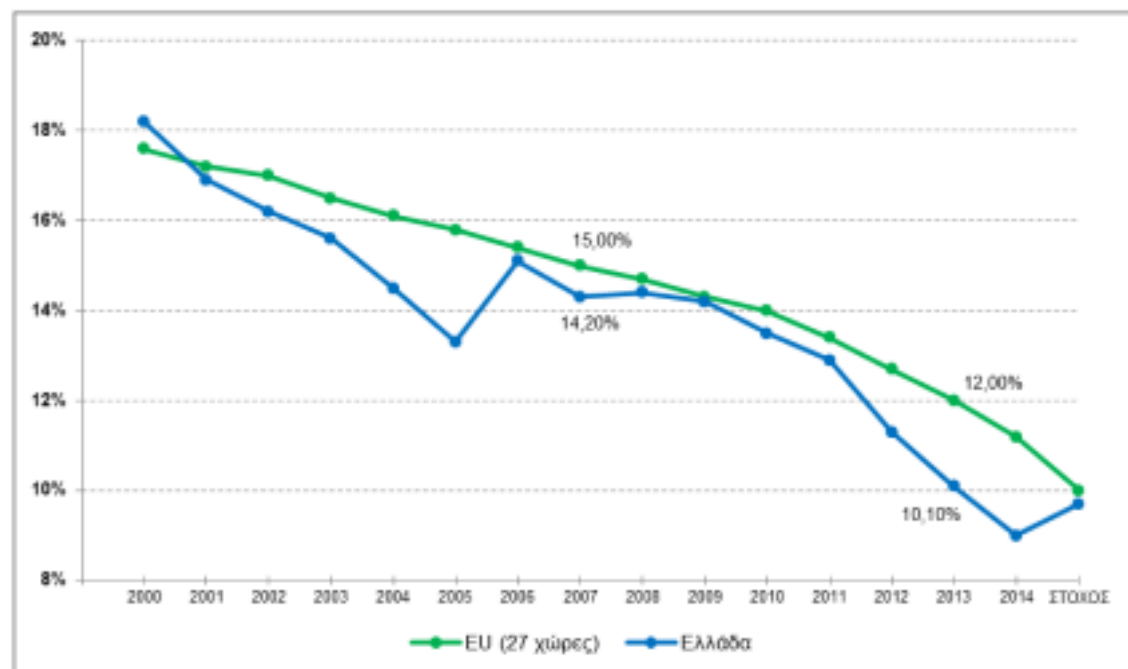
λόγων που οδήγησαν ένα μαθητή στην εγκατάλειψη έως την ταυτοποίηση των ευρύτερων συστημικών ζητημάτων που την ενισχύουν.

6 Στρατηγικοί άξονες 2014-2020 για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής

Η μείωση της Πρώρης Εγκατάλειψης του Σχολείου (ΠΕΣ) αποτελεί βασικό άξονα προτεραιότητας του νέου ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020». Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι παρά τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στην κατεύθυνση της εξασφάλισης ίσων ευκαιριών και ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση, με θεσμικές πρωτοβουλίες και δράσεις, όπως η εκπαίδευση ατόμων με ειδικές ανάγκες (ν. 2817/2000), η προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η ενισχυτική διδασκαλία και πρόσθετη διδακτική στήριξη, καθώς και η αναμόρφωση και βελτίωση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών, το εκπαιδευτικό σύστημα εμφανίζει σχετικά μεγάλες διαφορές στην ΠΕΣ ως προς συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η ΠΕΣ αποτελεί ένα σύνθετο και πολυπαραγοντικό φαινόμενο, το οποίο συνιστά σημαντικό εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, ενώ αυξάνει τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Τα βασικά αίτια για την ΠΕΣ συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με ορισμένα επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά, όπως:

- Ευάλωτα και μειονεκτούντα κοινωνικά στρώματα και περιβάλλοντα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου.
- Εκπαιδευτικοί παράγοντες, όπως χαμηλή ανταπόκριση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην υποστήριξη μαθητών με εκπαιδευτικές δυσκολίες.
- Ατομικά συγκυριακά συμβάντα.
- Κοινωνικοοικονομικές συνθήκες.

Οι επιδόσεις της Ελλάδας όσον αφορά την ΠΕΣ παρουσιάζουν σταθερή μείωση από το 2007 έως σήμερα (14,3% το 2007 και 10,1% το 2013) και είναι σχετικά καλύτερες από τον μέσο όρο της ΕΕ, ο οποίος το 2013 ανήλθε στο 11,9%, γεγονός που καταδεικνύει την επιτυχία των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν, κυρίως, στο πλαίσιο του Νέου Σχολείου.

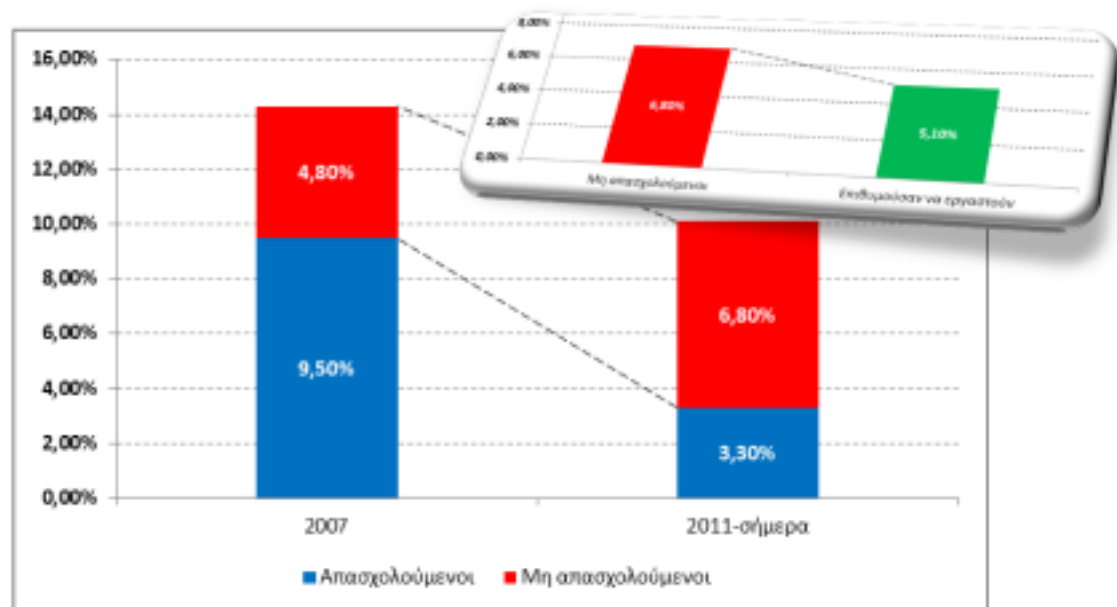

Σχήμα 1: Εξέλιξη Σχολικής Διαρροής στην Ελλάδα και την ΕΕ 2000-2014

(Πηγή: Eurostat)

Παρόλα αυτά εντοπίζονται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως η γεωγραφική περιοχή, η κοινωνική ομάδα, το καθεστώς απασχόλησης και οι εκπαιδευτικές βαθμίδες όπου το φαινόμενο είναι πιο έντονο.

Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το καθεστώς απασχόλησης των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Ενώ το 2007 από αυτούς που εγκατέλειψαν το σχολείο το 9,5% ήταν απασχολούμενοι και το 4,8% μη απασχολούμενοι, από το 2011 έως σήμερα οι όροι αυτοί σχεδόν αντιστράφηκαν, με αποτέλεσμα το 2013 μόλις το 3,3% να είναι απασχολούμενοι και το 6,8% μη απασχολούμενοι. Μάλιστα, από το ποσοστό του 6,8%, προκύπτει ότι στη συντριπτική πλειονότητα (5,1%) τα άτομα αυτά εγκατέλειψαν το σχολείο επειδή επιθυμούσαν να εργαστούν. Στο πλαίσιο αυτό επιβεβαιώνεται η αύξηση των ποσοστών ανεργίας στα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, για τα οποία απαιτείται ενίσχυση των προσόντων τους και υποστήριξη μέσω της διά βίου μάθησης και της κατάρτισης. Παράλληλα λόγω της οικονομικής κρίσης αναμένεται να αναπτυχθούν αυξητικές τάσεις ΠΕΣ και για το λόγο αυτό απαιτείται η λήψη μέτρων με στόχο την αντιμετώπιση της ΠΕΣ.

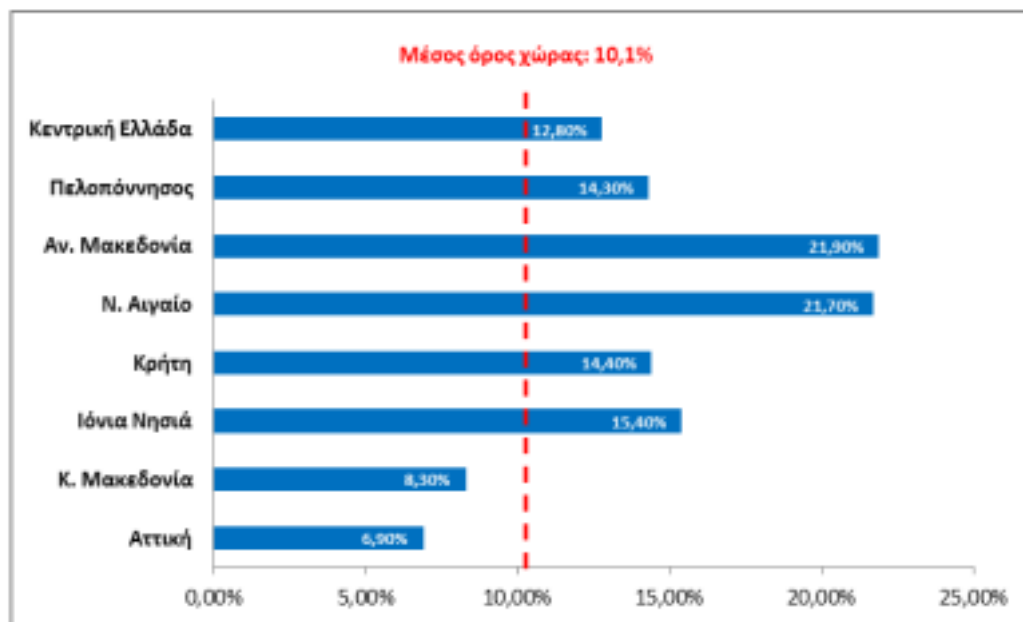
Σχήμα 2: Εξέλιξη απορρόφησης μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο 2007-σήμερα

(Πηγή: ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020»)

Σε αυτό το σημείο η σύνδεση της ΠΕΣ με το φαινόμενο των NEETs (Not in Education, Employment, or Training) καθίσταται πρόδηλη. Το 2007, το 20,5% των νέων 15-24 ετών που ήταν εκτός εκπαίδευσης και κατάρτισης είχε απασχόληση. Αντίθετα, το ποσοστό αυτό, μεσούσης της δημοσιονομικής κρίσης διαμορφώθηκε το 2013 στο 9,9%, υποδεικνύοντας ότι οι νέοι που εγκαταλείπουν πρόωρα τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης διαθέτουν χαμηλά προσόντα και ως εκ τούτου περιορισμένες προοπτικές απασχόλησης.

Μεγάλες ανισότητες καταγράφονται επίσης ανάμεσα σε αστικές και ημιαστικές περιοχές, αλλά και σε περιοχές με αγροτική οικονομία και τουρισμό. Στην Αττική (6,9%) και την Κ. Μακεδονία (8,3%) τα ποσοστά είναι σχετικά μικρά και μάλιστα κάτω του εθνικού μέσου όρου (10,1%). Αντίθετα, σε τουριστικές περιοχές, όπως τα Ιόνια Νησιά (15,4%), η Κρήτη (14,4%) και το Ν. Αιγαίο (21,7%) τα ποσοστά αυτά είναι υψηλότερα διότι οι νέοι επιλέγουν ή παροτρύνονται να απασχοληθούν ευκαιριακά ή εποχικά στον κλάδο του τουρισμού ή σε σχετικές με τον τουρισμό δραστηριότητες.

Υψηλά επίσης είναι τα ποσοστά σε ημιαστικές περιοχές ή σε περιφέρειες με αγροτικές περιοχές, όπως η Αν. Μακεδονία (21,9%), η Πελοπόννησος (14,3%) και η Κεντρική Ελλάδα (12,8%).

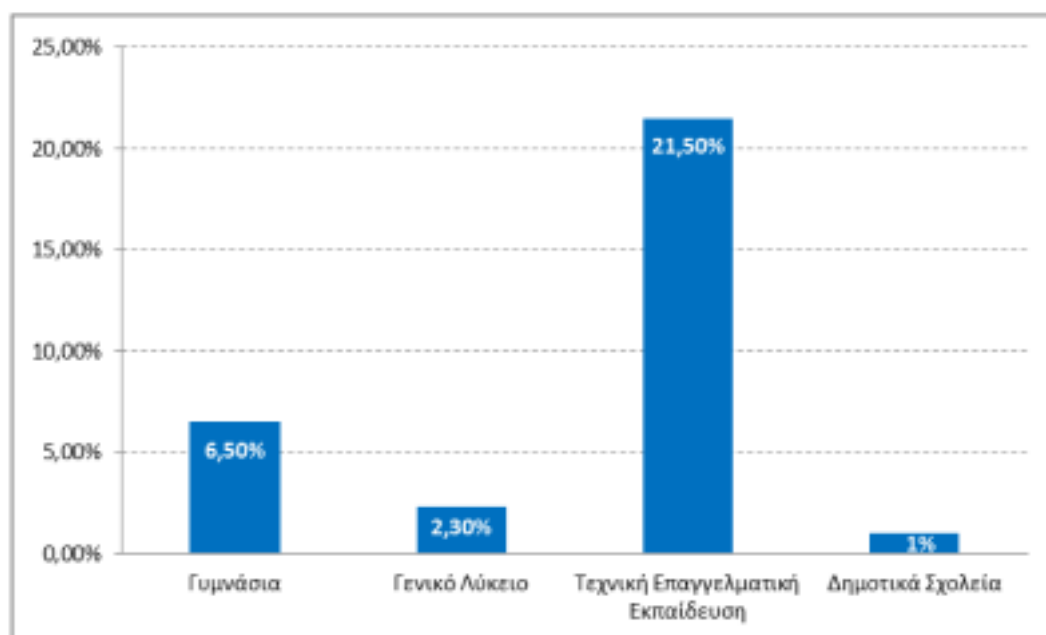
Σχήμα 3: Σχολική διαρροή ανά περιφέρεια 2013

(Πηγή: ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020»)

Οι νέοι που προέρχονται από ΕΚΟ, τα ΑμεΑ και τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν πρόωρα την εκπαίδευση σε σχέση με άλλους νέους. Παιδιά Ρομά, παιδιά προερχόμενα από φτωχές οικογένειες ή γενικότερα από ΕΚΟ λαμβάνουν συνήθως μικρότερη και όχι επαρκή στήριξη από τις οικογένειές τους και έχουν περιορισμένες ευκαιρίες πρόσβασης στη μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση. Όταν τα παιδιά αυτά εγκαταλείψουν το σχολείο η υποστήριξη για τη διαχείριση των συναισθηματικών, εκπαιδευτικών και επαγγελματικών δυσκολιών που καλούνται να αντιμετωπίσουν είναι ανεπαρκής, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η πιθανότητα να μείνουν άνεργοι και να βιώσουν κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Ομάδα υψηλού κινδύνου είναι επίσης οι νέοι με μεταναστευτικό υπόβαθρο, οι οποίοι στην Ελλάδα εμφανίζουν πολύ ΠΕΣ (44,5% το 2009, 42% το 2012) σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (27,7% το 2009, 25,4% το 2012).

Ως προς τη βαθμίδα εκπαίδευσης, το φαινόμενο της ΠΕΣ στην Ελλάδα εντοπίζεται κυρίως στη β'βάθμια εκπαίδευση και ιδιαίτερα στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Στα Γυμνάσια το ποσοστό αυτό αγγίζει το 6,5%, στο Γενικό Λύκειο το 2,3% και στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση το 21,5%. Τα ποσοστά αδικαιολόγητης διακοπής της φοίτησης στα δημοτικά σχολεία είναι πολύ μικρά (<1%) και αφορούν κυρίως ειδικές ομάδες του πληθυσμού, όπως παιδιά των Ρομά, παιδιά ΑμεΑ, και άλλων ΕΚΟ.

Σχήμα 4: Σχολική διαρροή ανά βαθμίδα εκπαίδευσης 2013

(Πηγή: ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020»)

Η προσπάθεια ομαλοποίησης του φαινομένου περνάει μέσα από τον άξονα Προτεραιότητας 6, και τους Άξονες Προτεραιότητας 8 και 9 του νέου ΕΠ όπως παρατίθενται παρακάτω οι οποίοι εξυπηρετούν το Θεματικό Στόχο 10 «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση»:

- Ο ΑΠ 6 θέτει ως προτεραιότητες τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος καθώς και την ενίσχυση της Έρευνας και της Καινοτομίας που εξυπηρετεί τη βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, η ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης και η διεύρυνση του «Νέου Σχολείου» αποτελούν τις βασικές δράσεις για τη βελτίωση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ η υποστήριξη των φοιτητών για έγκαιρη ολοκλήρωση των προγραμμάτων σπουδών με ευέλικτα χρηματοδοτικά εργαλεία και την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης, η ενδυνάμωση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού των Ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου μέσα από πλαίσιο διασφάλισης ποιότητας αναμένεται να συμβάλλουν στην αύξηση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Οι ΑΠ 8 & 9 εισάγονται στο Ε.Π. ως διακριτοί Α.Π., προκειμένου να εξυπηρετηθεί η ανάγκη εφαρμογής διαφορετικού % συγχρηματοδότησης για τις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου αντίστοιχα και περιλαμβάνουν το σύνολο των επενδυτικών προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί για το ΘΣ 10 για την κάλυψη των διαπιστωμένων αναγκών του τομέα της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης.

Πιο συγκεκριμένα η επενδυτική προτεραιότητα 10i – «Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτική νηπιακή, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς επίσης και σε τυπικές, μη τυπικές και άτυπες δυνατότητες εκπαίδευσης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και την κατάρτιση» έχει ως στόχο

- Ανάγκη για μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου σε 9,7% το 2020 (Εθνικός Στόχος για τη χώρα).
- Ανάγκη εκπόνησης εθνικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ΠΕΣ) και την ανάπτυξη μηχανισμών καταγραφής και παρακολούθησης της ΠΕΣ.
- Χαμηλές θέσεις της Ελλάδας στην κατάταξη PISA του ΟΟΣΑ (θέση 42η το 2012), κυρίως στην κατανόηση κειμένου, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες.
- Ανάγκη αναβάθμισης της ποιότητας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τη βελτίωση των προσόντων των εκπαιδευτικών και των μεθόδων διδασκαλίας, τη δημιουργία και διάθεση σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού και την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία.

Μέσω των ανωτέρω θα επιδιωχθεί η εκπλήρωση των ειδικών στόχων:

- **10.1 (i):** «Μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, ιδίως σε γεωγραφικές περιοχές με υψηλά ποσοστά ΠΕΣ»
- **10.1 (ii):** Αύξηση των σχολικών μονάδων που λειτουργούν στο πλαίσιο του Νέου Σχολείου – Ενίσχυση των δομών και της ποιότητας της α'βάθμιας και β'βάθμιας εκπαίδευσης
- **10.1 (iii):** Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών
- **10.1 (iv):** Αύξηση της συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση

Σχήμα 5: Διάρθρωση ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020» σε σχέση με την καταπολέμηση της Σχολικής Διαρροής

(Πηγή: ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020»)

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι Στρατηγικοί άξονες 2014-2020 για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής όπως προκύπτουν από τα προηγούμενα. Όλοι οι άξονες είναι σε πλήρη ευθυγράμμιση με τη διάρθρωση του ΕΠ και τις διεθνείς πρακτικές και πολιτικές για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής.

Όσον αφορά την αντιμετώπιση, θα ακολουθηθούν οι βασικές αρχές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως αποτυπώνονται στο European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014. Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe: Strategies, Policies and Measures. Eurydice and Cedefop Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, σ. European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014 51 . Tackling Early Leaving from Education και συνοψίζονται στα εξής:

1. Η **πρόληψη** επιδιώκει να αποτρέψει τη δημιουργία των συνθηκών εντός των οποίων μπορεί να ξεκινήσει η διαδικασία της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, με μέτρα όπως: αύξηση της συμμετοχής σε καλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση, πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, συστηματική γλωσσική υποστήριξη των παιδιών από οικογένειες μεταναστών, αύξηση της δυνατότητας μετακίνησης μεταξύ των εκπαιδευτικών οδών και με την αύξηση της ποιότητας και του κύρους της επαγγελματικής εκπαίδευσης, κ.τ.λ.
2. Η **παρέμβαση** αντιμετωπίζει τις δυσκολίες σε ένα πρώιμο στάδιο, με σκοπό να αποτρέψει να οδηγήσουν στην εγκατάλειψη του σχολείου. Τα μέτρα παρέμβασης είναι δυνατόν να επικεντρώνονται στο σύνολο του σχολείου ή να απευθύνονται σε μαθητές που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να διακόψουν την εκπαίδευση ή την κατάρτιση, με μέτρα όπως βελτίωση της ατμόσφαιρας που επικρατεί στο σχολείο και δημιουργία υποστηρικτικού μαθησιακού περιβάλλοντος, συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και καλύτερη συνεργασία με τους γονείς, δημιουργία δικτύων με εξωσχολικούς παράγοντες (οργανώσεις νέων, κοινωνικές υπηρεσίες, τοπικούς τομείς ανάπτυξης, ομάδες για την καταπολέμηση των ναρκωτικών κτλ) και πρόσβαση σε τοπικά δίκτυα, κ.ά. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των περιφερειών στην κατάρτιση των μέτρων κατά της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και ο καθορισμός κινήτρων μπορεί να αποδειχθεί επιτυχής. Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου δεν αποτελεί αποκλειστικά σχολικό πρόβλημα και οι αιτίες της πρέπει να αντιμετωπιστούν με ένα φάσμα κοινωνικών πολιτικών, πολιτικών για τη νεολαία, την οικογένεια, την υγεία, την τοπική κοινωνία, την απασχόληση καθώς και εκπαιδευτικών πολιτικών.
3. Η **αντιστάθμιση** δημιουργεί νέες ευκαιρίες για να επανενταχθούν στο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης, όσοι το εγκατέλειψαν πρόωρα (π.χ. σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, Λύκεια δεύτερης ευκαιρίας).
4. Παράλληλα με τους ανωτέρω άξονες θα λάβουν χώρα και **οριζόντιες/ συστημικές** ενέργειες (στο πλαίσιο του «Νέου Σχολείου» και της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία), οι οποίες αν και όχι σε άμεση συσχέτιση με το φαινόμενο της σχολικής διαρροής θα συμβάλλουν

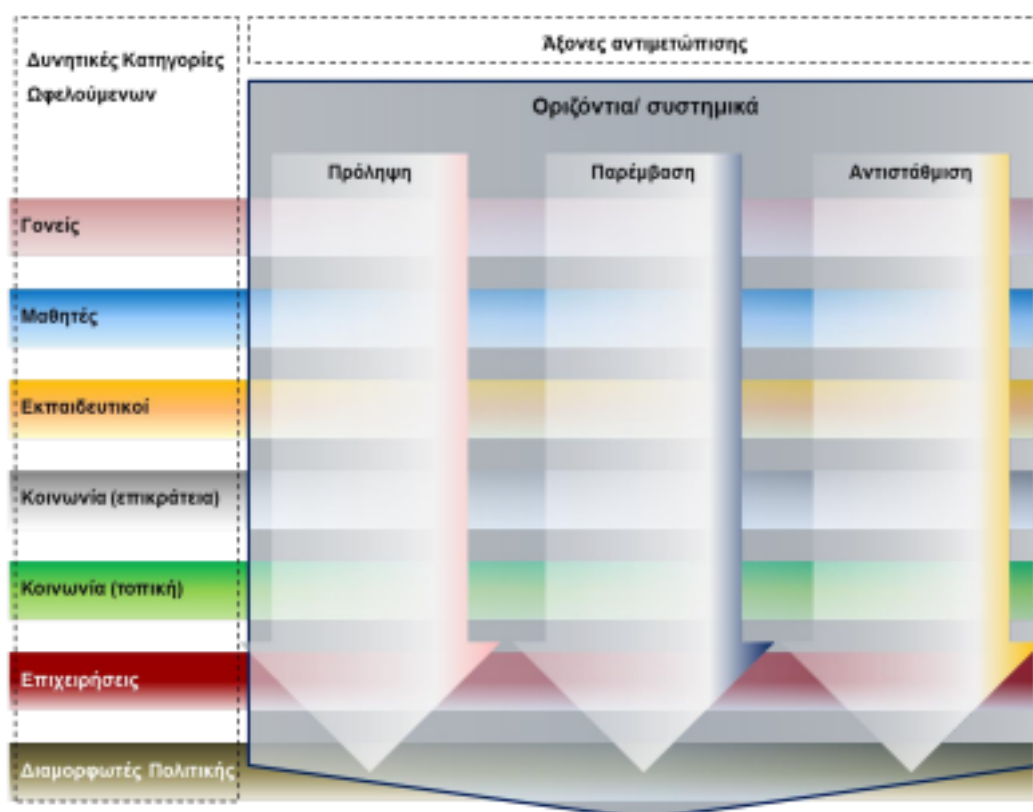
με έμμεσο και μη εύκολα ποσοτικοποιήσιμο τρόπο στην εγκαθίδρυση ενός πιο σύγχρονου, μοντέρνου και ελκυστικού σχολείου, το οποίο τα παιδιά θα εγκαταλείπουν δυσκολότερα.

Ταυτόχρονα αναγκαίο κρίνεται να τεθεί και η διάσταση του κοινού/ ωφελούμενων που θα απευθύνονται οι συγκεκριμένοι στρατηγικοί άξονες. Από την ανάλυση που έγινε στα ανωτέρω κεφάλαια καθίσταται σαφές ότι αποδέκτες των ενεργειών καταπολέμησης της σχολικής διαρροής θα είναι:

1. Οι **Γονείς**: τα παιδιά γονέων που διαθέτουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και προέρχονται από μη ευνοούμενα κοινωνικά στρώματα έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση, πριν ολοκληρώσουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με άλλους νέους. Στο επίπεδο των γονέων, ο αναλφαβητισμός καθορίζει όχι μόνο το κοινωνικό και επαγγελματικό status αλλά τη συνολικότερη αντίληψη που σχηματίζουν για την αξία και την αναγκαιότητα της μόρφωσης. Επίσης, η αβεβαιότητα του καθεστώτος διαμονής των γονέων που είναι οικονομικοί μετανάστες στη χώρα μας, αναπόφευκτα επηρεάζει αρνητικά την ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον είτε γιατί αντιμετωπίζουν προβλήματα στο να εγγραφούν στα σχολεία είτε γιατί δεν γνωρίζουν αν πρέπει να επενδύσουν συναισθηματικά και γνωστικά στο νέο τους περιβάλλον αφού η διαμονή τους στη χώρα κρέμεται συνέχεια από μια γραφειοκρατική κλωστή. Επιπλέον τα παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα από αλλοδαπούς γονείς (εκτός Ε.Ε.) δεν έχουν καν τη δυνατότητα εγγραφής στο δημοτολόγιο του δήμου όπου διαμένουν για να μπορούν να πάρουν πιστοποιητικό γέννησης. Επίσης δεν υπάρχει προς το παρόν καμία πρόβλεψη στον ελληνικό κώδικα ιθαγένειας για την πολιτογράφηση μέσα από ειδικές κατά προτίμηση διατάξεις των παιδιών που είναι γεννημένα στην Ελλάδα από αλλοδαπούς γονείς ή των παιδιών που ήρθαν στην Ελλάδα σε πολύ νεαρή (προσχολική) ηλικία. Τέλος υπάρχουν συγκεκριμένα πρότυπα συμπεριφοράς γονέων προς τα παιδιά τους, τα οποία συμβάλλουν στη διαίωνιση του φαινομένου και συνεχίζουν να υφίστανται λόγω κυρίως ελλιπούς ενημέρωσης.
2. Οι **Μαθητές** που αποτελούν και το βασικό αντικείμενο ενδιαφέροντος διαμόρφωσης της πολιτικής για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής θα πρέπει να αποτελούν και τους βασικούς ωφελούμενους από τις εκροές τους. Στο επίπεδο του σχεδιασμού μέτρων αντιμετώπισης του φαινομένου της σχολικής διαρροής, ο εντοπισμός των ομάδων πληθυσμού που διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου επιτρέπει στους αρμόδιους για την εθνική παιδεία φορείς να εστιάσουν την προσοχή τους στις ιδιαίτερες ανάγκες των πληθυσμών αυτών και να σχεδιάσουν στοχευμένες και αποτελεσματικές δράσεις για τη συγκράτηση και προώθηση τους μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και την επιστροφή όσων έχουν ήδη διαρρεύσει. Είναι ευρύτατα αποδεκτό ότι μία επιτυχημένη πολιτική αντιμετώπισης της σχολικής διαρροής προϋποθέτει το σχεδιασμό και την ανάληψη δράσεων απευθυνόμενων σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, με συγκεκριμένα ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά, που κατ' εξοχήν απειλούνται με πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.

3. Οι **Εκπαιδευτικοί** οι οποίοι είναι σε άμεση καθημερινή επαφή με τους μαθητές και καλούνται να είναι ενημερωμένοι για θέματα που σχετίζονται με τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ αυτών και τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες τους, να γνωρίζουν ποιοι είναι οι παράγοντες που συμβάλλουν στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και να προσπαθούν μέσω της καθημερινής τους παρουσίας στην τάξη να τους εξαλείψουν. Επίσης ο Εκπαιδευτικός είναι συνήθως ο πρώτος αποδέκτης προειδοποιητικών σημείων από τους μαθητές που είναι επίφοβοι να εγκαταλείψουν το σχολείο, οπότε είναι και αυτός που θα πρέπει να είναι ενημερωμένος για όλες τις σχετικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν ώστε να αποτραπεί το συγκεκριμένο ενδεχόμενο.
4. Η **Κοινωνία** σε τοπικό επίπεδο και σε επίπεδο επικράτειας: Ορισμένες ομάδες της κοινωνίας αποτελούν ομάδες υψηλού κινδύνου (groups at risk) για την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου. Εκτός από τα άτομα από χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα, επίφοβοι προς διαρροή μαθητές είναι αυτοί που προέρχονται από ευπαθείς ομάδες (ΕΚΟ), όπως είναι οι νέοι που προέρχονται από χώρους κρατικής μέριμνας, τα άτομα με σωματικές και διανοητικές αναπηρίες (ΑμεΑ) ή άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παιδιά Ρομά, αλλοδαπών και μεταναστών. Οι ομάδες αυτές τείνουν να λαμβάνουν μικρότερη στήριξη από τις οικογένειές τους, να αντιμετωπίζουν διακρίσεις εντός του εκπαιδευτικού συστήματος και να έχουν πολύ περιορισμένη πρόσβαση σε ευκαιρίες μη τυπικής και ανεπίσημης μάθησης εκτός της υποχρεωτικής φοίτησης. Είναι λοιπόν προφανές ότι οι εκπαιδευτικές ανισότητες αποτυπώνονται με ιδιαίτερη ένταση μέσω της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Επίσης Παράγοντες που σχετίζονται με τις τοπικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, την τοπική αγορά εργασίας και τα τοπικά πρότυπα.
5. Οι **Επιχειρήσεις** που η πλειοψηφία των μαθητών που αποχωρούν από το σχολείο καταφεύγει ώστε να αναζητήσει απασχόληση. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η πρόσληψη ενός μαθητή που έχει αποχωρήσει από το σχολείο από μία επιχείρηση δεν θα πρέπει να σηματοδοτεί το τέλος της εκπαιδευτικής διαδικασίας καθώς κάτι τέτοιο δεν ωφελεί κανένα από τα δύο μέρη. Η περαιτέρω κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων του εργαζομένου, πέρα από την ατομική του πνευματική ολοκλήρωση, θα ενισχύσει και τις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού της εταιρείας αυξάνοντας την παραγωγικότητά της. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η παροχή κινήτρων προς τις επιχειρήσεις ώστε να επιστρέφουν στην εκπαίδευση μαθητές που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο θα πρέπει να είναι βασική προτεραιότητα.
6. Οι **Διαμορφωτές Πολιτικής**, που έχουν την βασικότερη ευθύνη για τη λήψη αποφάσεων που θα πρέπει να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής. Η πλειοψηφία των επιστημόνων της αγωγής εκφράζει την άποψη ότι ο σχεδιασμός κατάλληλων μέτρων και πολιτικών για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και την καλύτερη συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων πλευρών (σχολείο, εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς, κράτος, κοινωνία) προϋποθέτει ένα μεθοδολογικά έγκυρο σύστημα έγκαιρου

εντοπισμού και καταγραφής της σχολικής διαρροής. Ένα τέτοιο σύστημα θα πρέπει να καταγράφει λεπτομερώς την πορεία του μαθητή μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα (επιδόσεις, συμπεριφορές, οικογενειακό περιβάλλον, ζητήματα υγείας κλπ.) και να εντοπίζει τον κίνδυνο πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου όσο το δυνατό πιο νωρίς. Το σύστημα παρακολούθησης της σχολικής διαρροής μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις, όχι μόνο στην καταπολέμηση της σχολικής διαρροής ήδη από τα πρώτα στάδια εμφάνισης της, αλλά και στον καλύτερο σχεδιασμό του εκπαιδευτικού συστήματος, με γνώμονα την καλύτερη προσαρμογή των σχολικών προγραμμάτων στις επικρατούσες ανάγκες εκπαίδευσης αλλά και στις δυνατότητες ανταπόκρισης των μαθητών στις απαιτήσεις του σχολείου. Επίσης απαραίτητη είναι η θεσμοθέτηση μίας κοινά αποδεκτής μεθοδολογίας μέτρησης και παρακολούθησης του φαινομένου και η ανάθεση της συγκεκριμένης δραστηριότητας με συγκεκριμένη συχνότητα, σε συγκεκριμένο φορέα, με την συνεπαγόμενη ενίσχυση της θεσμικής του ικανότητας.

Σχήμα 6: Στρατηγικοί Άξονες για την καταπολέμηση της Σχολικής διαρροής 2014-2020

Γενικά, η πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου χρειάζεται να αρχίζει όσο γίνεται νωρίτερα μέσω της υποστήριξης της μάθησης των παιδιών και της αποφυγής συνθηκών που ενδεχομένως θα προκαλούσαν πρόωρη εγκατάλειψη, όπως η επιβολή σε έναν μαθητή της επανάληψης ενός σχολικού έτους και η μη παροχή της κατάλληλης αρωγής σε παιδιά με διαφορετικές μητρικές γλώσσες. Αποτελεί ακόμα πρόκληση τα σχολεία να μπορέσουν να ανταποκριθούν στους

διαφορετικούς τρόπους μάθησης των μαθητών και να βοηθήσουν τους δασκάλους να ανταποκριθούν στις ποικίλες ανάγκες ομάδων μαθητών με διαφορετικές ικανότητες. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχουν εξατομικευμένες και ευέλικτες μαθησιακές διαδικασίες για όσους προτιμούν να μαθαίνουν «μέσω της πράξης» και για τους οποίους αποτελούν κίνητρο οι ενεργητικές μορφές μάθησης. Τέλος, τα μέτρα παρέμβασης θα πρέπει να αντιμετωπίζουν ταχέως και αποτελεσματικά τις εμφανιζόμενες δυσχέρειες, όπως είναι οι απουσίες και οι χαμηλές επιδόσεις .

Η αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής κατέχει ιδιαίτερη θέση στο νέο ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020 και ένα πολύ σημαντικό ποσό διατίθεται προς αυτή την κατεύθυνση. Πιο συγκεκριμένα, για τον κωδικό τομέα παρέμβασης 115, ο οποίος ταυτίζεται με την επενδυτική προτεραιότητα 10i, υπάρχουν οι εξής προβλέψεις ανά Άξονα Προτεραιότητας οι οποίοι αφορούν και του 4 Ειδικούς Στόχους:

115. Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση	
Άξονας προτεραιότητας	Ποσό
Άξονας Προτεραιότητας 6: Βελτίωση της Ποιότητας και Αποτελεσματικότητας του Εκπαιδευτικού Συστήματος	
Λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες	291.899.598 €
Μετάβαση	78.867.292 €
Περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες	76.835.096 €
Άξονας Προτεραιότητας 8: Βελτίωση της Ποιότητας και της Αποτελεσματικότητας του Εκπαιδευτικού Συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης- Σύνδεση με την Αγορά Εργασίας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	31.368.973 €
Άξονας Προτεραιότητας 9: Βελτίωση της Ποιότητας και της Αποτελεσματικότητας του Εκπαιδευτικού Συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης- Σύνδεση με την Αγορά Εργασίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	10.177.090 €
Σύνολο	489.148.049 €

Πίνακας 1: Κατανομή δαπάνης για τη σχολική διαρροή στο ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020»

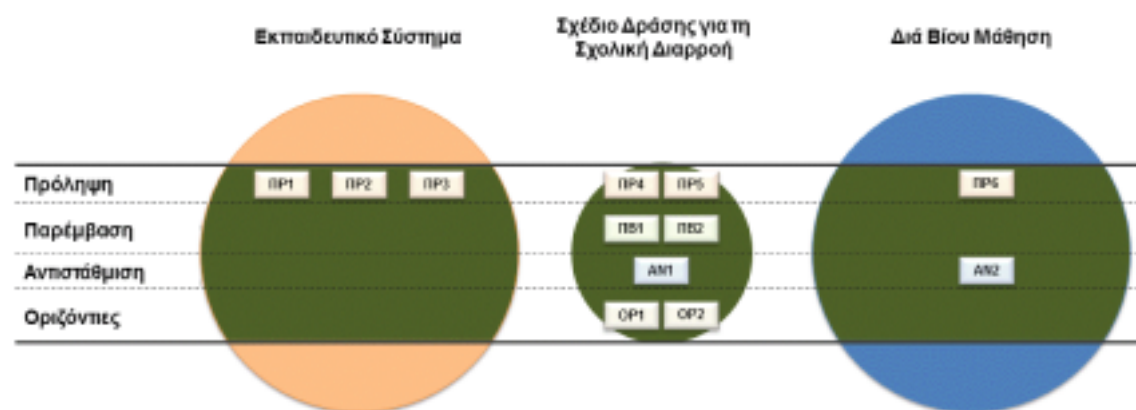
(Πηγή: ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020»)

7 Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής 2014-2020

Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί το ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της Σχολικής Διαρροής 2014-2020. Θα γίνει μία εκτενής παρουσίαση κάθε άξονα στρατηγικής και ανάλυσή του σε συγκεκριμένες δράσεις οι οποίες θα περιγραφούν αναλυτικά σύμφωνα με το ακόλουθο υπόδειγμα:

Τίτλος Δράσης	++++
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	++++
Ωφελούμενοι	++++
Στόχος της δράσης	++++
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	++++
Βαθμός ωρίμανσης	++++
Χρονοδιάγραμμα	++++
Αριθμός ωφελούμενων	++++

Παρακάτω παρουσιάζεται μία επισκόπηση του προτεινόμενου σχεδίου δράσης:

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΠΡΟΛΗΨΗ
PR1. Ανάπτυξη και εφαρμογή διαφοροποιημένων συστημάτων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
PR1.1 Συμβουλευτική σε σχέση με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, που θα παρέχεται από εξειδικευμένους συμβούλους σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες
PR2. Υποστήριξη του θεσμού του ολοήμερου νηπιαγωγείου για την παροχή φροντίδας μαθητών στην προσχολική ηλικία
PR2.1 Υποστήριξη των ολοήμερων νηπιαγωγείων, ώστε να εντάσσονται τα παιδιά από

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
κρίσιμη και μικρή ηλικία στην εκπαιδευτική διαδικασία και να διευκολύνονται οι γονείς οι οποίοι λόγω της εντεινόμενης κρίσης δεν έχουν την οικονομική ευχέρεια να μεριμνήσουν ή δεν έχουν τη διαθεσιμότητα παρακολούθησης των παιδιών τους εξαιτίας των ωραρίων τους
ΠΡ3. Εκπαίδευση μέσα από τη διαφορετικότητα (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
ΠΡ3.1 Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών
ΠΡ3.2 Ενίσχυση των μαθητών (ενισχυτική διδασκαλία)
ΠΡ3.3 Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του οικογενειακού περιβάλλοντος των μαθητών

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ 2014-2020
ΠΡΟΛΗΨΗ
ΠΡ4. Υποστήριξη και ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών της προσχολικής, της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο τον περιορισμό της ΠΕΣ
ΠΡ4.1 Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών
ΠΡ4.2 Ανάπτυξη επιμορφωτικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς
ΠΡ4.3 Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου στις ανάγκες των μαθητών
ΠΡ4.4 Δικτύωση εκπαιδευτικών
ΠΡ5. Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε γονείς για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
ΠΡ5.1 Οι δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης μπορεί να ποικίλλουν από μεμονωμένες συνεδρίες πληροφόρησης στους γονείς έως πιο δομημένα εκπαιδευτικά προγράμματα γονέων μέσω τυπική ή άτυπης συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες μέσα στο σχολείο
ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
ΠΒ1. Ανάπτυξη συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης
ΠΒ1.1 Ανάπτυξη και εγκατάσταση μίας ηλεκτρονικής πλατφόρμας καθημερινής παρακολούθησης της προσέλευσης των μαθητών στο σχολείο
ΠΒ2. Συστηματικές Δράσεις Παρέμβασης για την ΠΕΣ (εφαρμογή σε επιλεγμένες σχολικές μονάδες με τη μέγιστη σχολική διαρροή)
ΠΒ2.1 Επιλογή σχολικών μονάδων (σχολεία με σημαντικό αριθμό μαθητών με ειδικές μαθησιακές ανάγκες όπως ενδεικτικά εκείνων που έχουν μεταναστευτική προέλευση, που ανήκουν στην κοινότητα των Ρομά, ατόμων με ειδικές ανάγκες, σχολεία που βρίσκονται σε μειονεκτούσες περιοχές, μονάδες με ιδιαίτερα μεγάλη σχολική διαρροή).
ΠΒ2.2 Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης και συστήματος αποτίμησης των αποτελεσμάτων
ΠΒ2.3 Υλοποίηση και εφαρμογή Σχεδίου Δράσης με <ul style="list-style-type: none">• Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών• Ενίσχυση των μαθητών (ενισχυτική διδασκαλία)• Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική των μαθητών, των οικογενειών τους και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου
ΠΒ2.4 Αποτίμησης των παρεμβάσεων
ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ
ΑΝ1. Υποστήριξη νέων που πρόωρα έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, μέσω εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και ένταξης στην αγορά εργασίας
ΑΝ1.1 Διερεύνηση της συνεργασίας της σχολικής μονάδας με (τοπικές) επιχειρήσεις που θα επιτρέψουν σε νέους που έχουν εγκαταλείψει την εκπαίδευση να αποκτήσουν δεξιότητες

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ 2014-2020
που διευκολύνουν την ένταξη στην αγορά εργασία
AN1.2 Παρακίνηση νέων ανθρώπων να εγκαταλείψουν των φαύλο κύκλο της εκμετάλλευσης των επιδομάτων ανεργίας μέσω της επανένταξής τους στην εκπαίδευση και κατάρτιση και μίας ομαλής διαδικασίας μετάβασης στην εργασία
ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ
ΟΡ1. Λειτουργία του Παρατηρητηρίου για τη Μαθητική Διαρροή (ΙΕΠ)
ΟΡ1.1 Υποστήριξη της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου για τη Μαθητική Διαρροή (ΙΕΠ)
ΟΡ1.2 Συγκρότηση και λειτουργία Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών Εμπλεκόμενων Φορέων στην ΠΕΣ τόσο για το σχεδιασμό, όσο και για την εξειδίκευση και εφαρμογή ολοκληρωμένων δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η ΠΕΣ
ΟΡ1.3 Αξιοποίηση εμπειρογνομόνων, τεχνικών συμβούλων κλπ. για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης προς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, τις αρμόδιες υπηρεσίες του και το Παρατηρητήριο για το σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων για τη μείωση και την αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ΠΕΣ).
ΟΡ2. Επικαιροποίηση και υποστήριξη του πληροφοριακού συστήματος συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων που αφορούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης

ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΠΡΟΛΗΨΗ
ΠΡ6. Ποιοτική αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΠΡ6.1 Μελέτη του συσχετισμού των προγραμμάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης με το εκάστοτε ισχύον Εθνικό Πλαίσιο προσόντων
ΠΡ6.2 Ανάπτυξη ποιοτικών σχημάτων μαθητείας
ΠΡ6.3 Ενίσχυση και αύξηση δυναμικότητας ήδη υφιστάμενων προγραμμάτων κατάρτισης ώστε να γίνουν πιο ελκυστικά
ΠΡ6.4 Ενίσχυση μάθησης και κατάρτισης εξ' αποστάσεως με τη χρήση υποδομών Ψηφιακού Σχολείου
ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ
ΑΝ2. Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
ΑΝ2.1 Δράσεις για την περαιτέρω διεύρυνση του θεσμού των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας

7.1 Ποιοτική Αναβάθμιση Εκπαιδευτικού Συστήματος

7.1.1 Άξονας αντιμετώπισης 1: Πρόληψη (ΠΡ)

Τίτλος Δράσης ΠΡ1	Ανάπτυξη και εφαρμογή διαφοροποιημένων συστημάτων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/	6/ 10i/ 10.1 (ii)

Τίτλος Δράσης ΠΡ1	Ανάπτυξη και εφαρμογή διαφοροποιημένων συστημάτων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Ειδικός Στόχος	
Ωφελούμενοι	Μαθητές
Στόχος της δράσης	Ανάπτυξη διαφοροποιημένων Συστημάτων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και συστηματική διασύνδεση αυτών με συστήματα Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού της Δια Βίου Μάθησης.
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	ΠΡ1.1 Συμβουλευτική σε σχέση με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, που θα παρέχεται από εξειδικευμένους συμβούλους σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες.
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση ωρίμανσης.
Χρονοδιάγραμμα	Από σχολικό έτος 2015-2016 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

Τίτλος Δράσης ΠΡ2	Υποστήριξη του θεσμού του ολοήμερου νηπιαγωγείου για την παροχή φροντίδας μαθητών στην προσχολική ηλικία
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	6/ 10i/ 10.1 (iv)
Ωφελούμενοι	Μαθητές
Στόχος της δράσης	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνδεση μαθητών με εκπαιδευτική διαδικασία από πολύ μικρή ηλικία • Παρακολούθηση και απασχόληση μαθητών σε ώρες εκτός υποχρεωτικού ωραρίου όταν δεν υπάρχει η δυνατότητα από τους γονείς • Διευκόλυνση γονέων που εργάζονται πολλές ώρες • Διευκόλυνση γονέων που λόγω της εντεινόμενης οικονομικής κρίσης ολοένα και περισσότερο παρακάμπτουν την προσχολική εκπαίδευση για τα παιδιά τους
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	ΠΡ2.1 Υποστήριξη των ολοήμερων νηπιαγωγείων, ώστε να εντάσσονται τα παιδιά από κρίσιμη και μικρή ηλικία στην εκπαιδευτική διαδικασία και να διευκολύνονται οι γονείς οι οποίοι λόγω της εντεινόμενης κρίσης δεν έχουν την οικονομική ευχέρεια να μεριμνήσουν ή δεν

Τίτλος Δράσης ΠΡ2	Υποστήριξη του θεσμού του ολοήμερου νηπιαγωγείου για την παροχή φροντίδας μαθητών στην προσχολική ηλικία
	έχουν τη διαθεσιμότητα παρακολούθησης των παιδιών τους εξαιτίας των ωραρίων τους
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση ωρίμανσης, καθώς ήδη λειτουργούν ολοήμερα νηπιαγωγεία
Χρονοδιάγραμμα	Από σχολικό έτος 2015-2016 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

Τίτλος Δράσης ΠΡ3	Εκπαίδευση μέσα από τη διαφορετικότητα (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	6/ 10i/ 10.1 (i)
Ωφελούμενοι	Μαθητές, εκπαιδευτικοί, οικογενειακό περιβάλλον
Στόχος της δράσης	Ανταπόκριση σχολείων στη διαφορετικότητα των μαθητών μέσω της δημιουργίας ενός προληπτικού και ενωτικού περιβάλλοντος, υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους προς τόνωση της αυτοπεποίθησης τους, ανάπτυξης προγραμμάτων για μετανάστες μαθητές και γονείς καθώς και εκπαίδευσης εκπαιδευτικών που θα επιτρέψει στο προσωπικό να αντιμετωπίσει την διαφορετικότητα μέσα από τη συμπερίληψη και να μετατρέψει την πρόκληση της διαφορετικότητας σε μία χρήσιμη εμπειρία για όλους τους μαθητές.
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<ul style="list-style-type: none"> Χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για σχέδια ανάπτυξης των σχολείων για την καλύτερη ενσωμάτωση μεταναστών μαθητών και οικογενειών, χρήση κατάλληλων σχεδίων διδασκαλίας και εισαγωγή πόρων διδασκαλίας και μάθησης που αντανακλούν ένα εύρος διαφορετικών πολιτιστικών αντιλήψεων και κοινωνικών οπτικών και διαστάσεων Παροχή στους αλλοδαπούς και μετανάστες μαθητές και στις οικογένειες τους της απαιτούμενης υποστήριξης ώστε να ξεπεράσουν την ανασφάλεια που μπορεί να πηγάζει από το αίσθημα ότι είναι μέρος μίας μειονότητας και να χτίσουν την αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση τους στην κουλτούρα και την κοινωνία που τους φιλοξενεί Ανάπτυξη διαδικασιών διασφάλισης ότι τα παιδιά των μειονοτήτων εγγράφονται σε σχολείο και τόσο οι μαθητές όσο και οι γονείς ή κηδεμόνες λαμβάνουν την

Τίτλος Δράσης ΠΡ3	Εκπαίδευση μέσα από τη διαφορετικότητα (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
	<p>απαιτούμενη υποστήριξη ένταξης και υποστήριξη γλώσσας και πολιτισμικού προσανατολισμού ώστε να γίνουν μέρος της σχολικής κοινότητας με πρόσθετη στήριξη από ειδικούς σε περίπτωση παλαιών τραυματικών εμπειριών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παροχή στους εκπαιδευτικούς της απαιτούμενης εκπαίδευσης και υπηρεσιών υποστήριξης ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν μέσα και έξω από την τάξη την διαφορετικότητα σε όλες τις εκφάνσεις της (κουλτούρα, γλώσσα, θρησκεία, φυσικές ή διανοητικές ικανότητες) προς την κατεύθυνση της συμπερίληψης και ενσωμάτωσης σε ένα σχολικό περιβάλλον με νόημα. <p>Θα υλοποιηθούν δράσεις</p> <p>ΠΡ3.1 για την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών,</p> <p>ΠΡ3.2 για την ενίσχυση των μαθητών (ενισχυτική διδασκαλία),</p> <p>ΠΡ3.3 για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του οικογενειακού περιβάλλοντος των μαθητών.</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση σχεδιασμού
Χρονοδιάγραμμα	Από το σχολικό έτος 2016-2017 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

7.2 Σχέδιο Δράσης για την Αντιμετώπιση της Σχολικής Διαρροής

7.2.1 Άξονας αντιμετώπισης 1: Πρόληψη (ΠΡ)

Τίτλος Δράσης ΠΡ4	Υποστήριξη και ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών της προσχολικής, της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο τον περιορισμό της ΠΕΣ
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	6/ 10i/ 10.1 (iii)
Ωφελούμενοι	Εκπαιδευτικοί
Στόχος της δράσης	Οι εκπαιδευτικοί είναι βασικοί παράγοντες στην αντιμετώπιση του προβλήματος της σχολικής διαρροής. Στόχος της Δράσης

Τίτλος Δράσης ΠΡ4	Υποστήριξη και ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών της προσχολικής, της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο τον περιορισμό της ΠΕΣ
	<p>είναι ο εφοδιασμός τους και η υποστήριξή τους ώστε να αντιμετωπίσουν τις μεμονωμένες ατομικές ανάγκες των μαθητών και ενεργά να συμβάλουν το μερίδιό τους στην μείωση της σχολικής διαρροής. Οι εκπαιδευτικοί εφοδιασμένοι κατάλληλα σε σχέση με την διδασκαλία με κέντρο τον μαθητή πρέπει να καταστήσουν τις συμπεριληπτικές τάξεις επιτυχία για έναν ακόμα μεγαλύτερο αριθμό μαθητών.</p> <p>Αυτό είναι ζωτικής σημασίας σε περιβάλλοντα τάξεων που απαρτίζονται από μαθητές διαφορετικών ικανοτήτων και μαθησιακών αναγκών, καλών και λιγότερο καλών μαθητών, μαθητών με αναπηρία, διαφορετική κουλτούρα, φυλετικές και εθνικές ομάδες και μία ολόκληρη κατηγορία μαθητών που κάνουν κάθε σχολείο μία διαφοροποιημένη κοινότητα.</p>
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<ul style="list-style-type: none"> • Εφοδιασμός των εκπαιδευτικών με την κατάλληλη συνεχιζόμενη κατάρτιση που θα τους επιτρέψει να διαχειρίζονται τις τάξεις οι οποίες χαρακτηρίζονται όσο ποτέ από διαφορετικότητα μαθητών σε δεξιότητες και κουλτούρα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είναι με ad-hoc εκπαιδεύσεις καθώς και με εξατομικευμένες υποστηρίξεις ανά περίπτωση • Διερεύνηση διεθνών πρακτικών, ενημέρωσή για εκπαιδευτικό υλικό και δραστηριότητες που μπορούν να μεταλαμπαδευθούν στους εκπαιδευτικούς της χώρας • Προώθηση της δικτύωσης και διεπαφής των εκπαιδευτικών της χώρας με συναδέλφους από την υπόλοιπο κόσμο με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών <p>Θα υλοποιηθούν δράσεις</p> <p>ΠΡ4.1 για την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε ΠΕΣ,</p> <p>ΠΡ4.2 για την ανάπτυξη επιμορφωτικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς,</p> <p>ΠΡ4.3 την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου στις ανάγκες των μαθητών, και</p> <p>ΠΡ4.4 την δικτύωση των εκπαιδευτικών.</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση σχεδιασμού
Χρονοδιάγραμμα	Από το σχολικό έτος 2016-2017 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

Τίτλος Δράσης ΠΡ5	Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε γονείς για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	6/ 10i/ 10.1 (i)
Ωφελούμενοι	Γονείς
Στόχος της δράσης	Στόχος της δράσης είναι η μετατροπή των γονέων σε συνεργάτες όσον αφορά την εκπαίδευση των παιδιών στα πρώιμα στάδια της τυπικής τους εκπαίδευσης και η εγκαθίδρυσή τους ως βασικά ενδιαφερόμενα μέρη στην προσπάθεια μείωσης της σχολικής διαρροής. Ο συγκεκριμένος στόχος θα πραγματοποιηθεί μέσω της εκπαίδευσης των γονέων ώστε να ενισχυθεί ο υποστηρικτικός τους ρόλος στην εκπαίδευση των παιδιών τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι. Η εστίαση σε γονείς με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο θα συμβάλει στην καταπολέμηση της σχολικής διαρροής και στην προώθηση της κοινωνικής κινητικότητας.
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<p>ΠΡ5.1 Οι δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης μπορεί να ποικίλλουν από μεμονωμένες συνεδρίες πληροφόρησης στους γονείς έως πιο δομημένα εκπαιδευτικά προγράμματα γονέων μέσω τυπική ή άτυπης συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες μέσα στο σχολείο.</p> <p>Μία πολιτική πρόληψης βασισμένη στο σχολείο για την προώθηση της εμπλοκής των γονέων στην σχολική κοινότητα θα συμβάλει ώστε οι γονείς να είναι σε καλύτερη θέση για να βοηθήσουν τα παιδιά στο σπίτι και επίσης θα επιτρέψει στους μαθητές και τις οικογένειές τους να μετακινηθούν από την περιφέρεια της εκπαιδευτικής κοινότητας σε έναν πιο κεντρικό ρόλο. Αυτό θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της πιθανότητας αδύναμοι μαθητές να εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο αλλά και μία ευρύτερη συνέπεια συμβάλλοντας στην κινητικότητα εντός της κοινωνίας.</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση σχεδιασμού
Χρονοδιάγραμμα	Από το σχολικό έτος 2016-2017 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

7.2.2 Άξονας αντιμετώπισης 2: Παρέμβαση (ΠΒ)

Τίτλος Δράσης ΠΒ1	Ανάπτυξη συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	6/ 10i/ 10.1 (i)
Ωφελούμενοι	Μαθητές, Γονείς
Στόχος της δράσης	Η χρήση παραδοσιακών μέσων προειδοποίησης, κυρίως αυτών που σχετίζονται με την παρακολούθηση των μαθημάτων και τις επιδόσεις των μαθητών πρέπει να εξελιχθούν περαιτέρω. Στόχος της δράσης είναι οι υπηρεσίες υποστήριξης να αναθεωρηθούν ώστε να παρέχουν στα σχολεία την απαραίτητη βοήθεια που θα επιτρέπει τη λήψη έγκαιρων μέτρων ανταποκρινόμενα σε σημεία έγκαιρης προειδοποίησης αναφορικά με παράγοντες που μπορεί να ωθήσουν παιδιά για τα οποία υπάρχουν δείγματα να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο.
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<p>Η εγκατάσταση μίας εθνικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας αποτύπωσης της προσέλευσης των μαθητών σε όλα τα σχολεία όλων των βαθμίδων που θα επιτρέπει τον έγκαιρο εντοπισμό της τάσης για σχολική διαρροή, ειδικά για ομάδες μαθητών που κρίνονται ως επίφοβες. Θα λειτουργεί σε περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο.</p> <p>Θα υλοποιηθούν δράσεις</p> <p>ΠΒ1.1 για την ανάπτυξη και εγκατάσταση μίας ηλεκτρονικής πλατφόρμας καθημερινής αποτύπωσης της προσέλευσης των μαθητών στο σχολείο</p> <p>Με βάση τα στοιχεία που θα συλλέγονται θα επιχειρείται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση των κηδεμόνων για το μοτίβο συμπεριφοράς του παιδιού • Συγκέντρωση μαθητών με ανησυχητικά δείγματα συμπεριφοράς σε ομάδες ανάλογα με γεωγραφικά και πολιτιστικά κριτήρια και διοργάνωση συνεδριών με ειδικούς ψυχολόγους
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση σχεδιασμού
Χρονοδιάγραμμα	Από το σχολικό έτος 2017-2018 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

Τίτλος Δράσης ΠΒ2	Συστηματικές Δράσεις Παρέμβασης για την ΠΕΣ (εφαρμογή σε επιλεγμένες σχολικές μονάδες με τη μέγιστη σχολική διαρροή)
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	6/ 10i/ 10.1 (i)
Ωφελούμενοι	Μαθητές
Στόχος της δράσης	Μείωση των ποσοστών σχολικής διαρροής που προέρχονται από κατηγορίες μαθητών με ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<p>Η συγκεκριμένη δράση θα αποτελείται από επί μέρους έργα τα οποία θα απευθύνονται στις πλέον επικίνδυνες για τη συντήρηση του φαινομένου ομάδες μαθητών. Ενδεικτικά αναφέρονται: παιδιά Ρομά, οικονομικών μεταναστών, με ειδικές ανάγκες κτλ. Τα συγκεκριμένα έργα θα περιλαμβάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επισταμένη και συστηματική παρακολούθηση των συγκεκριμένων παιδιών • Ενέργειες συστηματικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης γονιών, μαθητών, εκπαιδευτικών και κοινωνίας σε τοπικό και πανελλαδικό επίπεδο • Ενεργοποίηση μηχανισμού παρακολούθησης παιδιών που ανήκουν στις συγκεκριμένες κατηγορίες καθώς και των αντίστοιχων τοπικών κοινωνιών και παρέμβαση από ειδικούς όπου κρίνεται αναγκαίο <p>Θα υλοποιηθούν δράσεις</p> <p>ΠΒ2.1 Επιλογής σχολικών μονάδων (σχολεία με σημαντικό αριθμό μαθητών με ειδικές μαθησιακές ανάγκες όπως ενδεικτικά εκείνων που έχουν μεταναστευτική προέλευση, που ανήκουν στην κοινότητα των Ρομά , ατόμων με ειδικές ανάγκες, σχολεία που βρίσκονται σε μειονεκτούσες περιοχές, μονάδες με ιδιαίτερα μεγάλη σχολική διαρροή).</p> <p>ΠΒ2.2 Εκπόνησης Σχεδίου Δράσης και συστήματος αποτίμησης των αποτελεσμάτων</p> <p>ΠΒ2.3 Υλοποίησης και εφαρμογής Σχεδίου Δράσης με</p> <ul style="list-style-type: none"> • Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών • Ενίσχυση των μαθητών (ενισχυτική διδασκαλία)

Τίτλος Δράσης ΠΒ2	Συστηματικές Δράσεις Παρέμβασης για την ΠΕΣ (εφαρμογή σε επιλεγμένες σχολικές μονάδες με τη μέγιστη σχολική διαρροή)
	<ul style="list-style-type: none"> Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική των μαθητών, των οικογενειών τους και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου <p>ΠΒ2.4 Αποτίμησης των παρεμβάσεων</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση σχεδιασμού
Χρονοδιάγραμμα	Το σχολικό έτος 2016-2017

7.2.3 Άξονας αντιμετώπισης 3: Αντιστάθμιση (ΑΝ)

Τίτλος Δράσης ΑΝ1	Υποστήριξη νέων που πρόωρα έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, μέσω εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και ένταξης στην αγορά εργασίας
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	7/ 10iv/10.4 (i)
Ωφελούμενοι	Μαθητές
Στόχος της δράσης	Η επαναφορά μαθητών που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο στην εκπαίδευση μέσω δημιουργίας ποιοτικών, ελκυστικών και αποτελεσματικών προγραμμάτων κατάρτισης
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<p>Η δράση θα περιλαμβάνει ενέργειες:</p> <p>ΑΝ1.1 Διερεύνηση της συνεργασίας της σχολικής μονάδας με (τοπικές) επιχειρήσεις που θα επιτρέψουν σε νέους που έχουν εγκαταλείψει την εκπαίδευση να αποκτήσουν δεξιότητες που διευκολύνουν την ένταξη στην αγορά εργασίας</p> <p>ΑΝ1.2 Παρακίνησης νέων ανθρώπων να εγκαταλείψουν των φαύλο κύκλο της εκμετάλλευσης των επιδομάτων ανεργίας μέσω της επανένταξής τους στην εκπαίδευση και κατάρτιση και μίας ομαλής διαδικασίας μετάβασης στην εργασία</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση σχεδιασμού
Χρονοδιάγραμμα	Από το σχολικό έτος 2016-2017 μέχρι τη λήξη του

Τίτλος Δράσης ΑΝ1	Υποστήριξη νέων που πρόωρα έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, μέσω εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και ένταξης στην αγορά εργασίας
	προγράμματος

7.2.4 Οριζόντιες/ Συστημικές Δράσεις (ΟΡ)

Τίτλος Δράσης ΟΡ1	Υποστήριξη Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών Εμπλεκόμενων Φορέων στην ΠΕΣ και Παρατηρητηρίου για την Παρακολούθηση, το Σχεδιασμό και την Εξειδίκευση της ΠΕΣ
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	6/ 10i/ 10.1 (i)
Ωφελούμενοι	Διαμορφωτές Πολιτικής
Στόχος της δράσης	Υποστήριξη Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών Εμπλεκόμενων Φορέων στην ΠΕΣ και Παρατηρητηρίου για την Παρακολούθηση, το Σχεδιασμό και την Εξειδίκευση της ΠΕΣ
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<p>Η συγκεκριμένη δράση αφορά</p> <p>ΟΡ1.1 την υποστήριξη δράσεων της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου για τη Μαθητική Διαρροή (ΙΕΠ)</p> <p>ΟΡ1.2 τη συγκρότηση και λειτουργία Σταθερού Δικτύου Εμπλεκόμενων Φορέων στην ΠΕΣ τόσο για το σχεδιασμό, όσο και για την εξειδίκευση και εφαρμογή ολοκληρωμένων δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η ΠΕΣ.</p> <p>Σημαντικοί εμπλεκόμενοι φορείς και εταίροι για τη διαμόρφωση και υλοποίηση της στρατηγικής για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής είναι τοπική κοινωνία, οι τοπικοί και κοινωνικοί φορείς, και γενικά όλοι όσοι φέρουν σχετική αρμοδιότητα σε τομείς που αφορούν της ΠΕΣ, όπως ενδεικτικά αναφέρονται τα ΚΕΣΥΠ, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων & το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (για παραβατικότητα ανηλίκων), το Υπουργείο Υγείας (για ανήλικους χρήστες ουσιών), οι Περιφέρειες, η ΕΛΣΤΑΤ, αλλά και τα Ινστιτούτα ομοσπονδιών εκπαιδευτικών, κοινωνικοί εταίροι, και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, για διάφορα</p>

Τίτλος Δράσης OP1	Υποστήριξη Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών Εμπλεκόμενων Φορέων στην ΠΕΣ και Παρατηρητηρίου για την Παρακολούθηση, το Σχεδιασμό και την Εξειδίκευση της ΠΕΣ
	<p>θέματα που σχετίζονται με τη μαθητική διαρροή και την πρόωρη εγκατάλειψη σχολείου, όπως ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, ΚΕΜΕΤΕ ΟΛΜΕ, ΙΠΕΜ ΔΟΕ, ΕΚΠΑ, ΑΣΠΑΙΤΕ, ΕΚΔΔΑ, κ.α...</p> <p>Βασική κατεύθυνση αποτελεί η συγκρότηση και η λειτουργία Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών όλων των παραπάνω εμπλεκόμενων Φορέων, τόσο για το σχεδιασμό, όσο και για την εξειδίκευση και εφαρμογή ολοκληρωμένων δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η ΠΕΣ. Η συμβολή του Δικτύου είναι ουσιαστική για την επεξεργασία και εφαρμογή της στρατηγικής αντιμετώπισης της ΠΕΣ στους τομείς της πρόληψης, της παρέμβασης και της αντιστάθμισης. Το δίκτυο θα επιδιώξει ευρείες διεθνείς συνεργασίες με σκοπό τη ανταλλαγή εμπειριών και τον προσδιορισμό, προσαρμογή και εφαρμογή καλών, επιτυχημένων πρακτικών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.</p> <p>OP1.3 την αξιοποίηση εμπειρογνομώνων, τεχνικών συμβούλων κλπ. για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης προς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, τις αρμόδιες υπηρεσίες του και το Παρατηρητήριο για το σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων για τη μείωση και την αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ΠΕΣ).</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση ωρίμανσης
Χρονοδιάγραμμα	Από τον 09/2015 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

Τίτλος Δράσης OP2	Επικαιροποίηση και υποστήριξη του πληροφοριακού συστήματος συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων που αφορούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/	6/ 10i/ 10.1 (i)

Τίτλος Δράσης OP2	Επικαιροποίηση και υποστήριξη του πληροφοριακού συστήματος συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων που αφορούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης
Ειδικός Στόχος	
Ωφελούμενοι	Διαμορφωτές Πολιτικής
Στόχος της δράσης	Επικαιροποίηση και υποστήριξη Πληροφοριακού Συστήματος για τη συνεχή μέτρηση και παρακολούθηση της σχολικής διαρροής υπό διαφορετικές οπτικές γωνίες, ώστε να υπάρχει διαρκής εκτίμηση υλοποίησης των στόχων που τίθενται και αντίστοιχη αναπροσαρμογή των πολιτικών
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<p>Αντικείμενο και σκοπό της πράξης αποτελούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η υποστήριξη στην αντιμετώπιση και μείωση του μείζονος προβλήματος της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου το οποίο αποτελεί βασική αιρεσιμότητα της ΕΕ στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου • Η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων που σχετίζονται με το φαινόμενο της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, τα οποία είναι απαραίτητα για τις υπηρεσίες του ΥΠΑΙΘ στη λήψη αποφάσεων διοίκησης και σχεδιασμού στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του φαινομένου, η μείωση του οποίου αποτελεί μείζονα προτεραιότητα της ΕΕ • Η αξιοποίηση και επέκταση του ήδη λειτουργούντος πληροφοριακού συστήματος «my school» έτσι ώστε αυτό να συντηρεί κατάλληλα στοιχεία και δείκτες (για το ατομικό μαθητικό προφίλ, τις σχολικές μονάδες φοίτησης, τις μαθητικές επιδόσεις κ.λπ.) που δίνουν τη δυνατότητα μέτρησης, παρακολούθησης και αποτύπωσης της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης. • Η ανάπτυξη μηχανισμών προηγμένης αποτύπωσης των μεγεθών που σχετίζονται με την πρόωρη σχολική εγκατάλειψη με αξιοποίηση τεχνολογιών OLAP, γεωγραφικών αναπαράστασεων κλ. • Η αξιοποίηση τεχνολογιών γνώσης (data mining) στο πλαίσιο της ανάλυσης της πληροφοριακής υποδομής με στόχο την ανάδειξη συσχετισμών / τάσεων στην εκδήλωση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης αλλά και της πρόβλεψης μελλοντικής εξέλιξης του φαινομένου.
Βαθμός ωρίμανσης	Όριμο έργο

Τίτλος Δράσης OP2	Επικαιροποίηση και υποστήριξη του πληροφοριακού συστήματος συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων που αφορούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης
Χρονοδιάγραμμα	Από το σχολικό έτος 2015-2016 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

7.3 Ένταξη στην Αγορά Εργασίας (Διά Βίου Μάθηση)

7.3.1 Άξονας αντιμετώπισης 1: Πρόληψη (ΠΡ)

Τίτλος Δράσης ΠΡ6	Ποιοτική αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	7/ 10iv/10.4 (i)
Ωφελούμενοι	Μαθητές, Επιχειρήσεις
Στόχος της δράσης	<ul style="list-style-type: none"> • Οι απόφοιτοι να έχουν βασικές ικανότητες ανταπόκρισης και συμμετοχής στις συνεχώς εξελισσόμενες παραγωγικές και κοινωνικές ανάγκες της χώρας • Η βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η υψηλή ποιότητας μαθητεία που διευκολύνει τη μετάβαση από τη μάθηση στην κοινωνική ένταξη • Η συστηματική δυνατότητα προσαρμοστικότητας δεξιοτήτων σύμφωνα με τις εξελισσόμενες κοινωνικοοικονομικές ανάγκες σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, κλπ.
Συνοπτική περιγραφή της δράσης	<p>Οι λήπτες αποφάσεων θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα βασικά προβλήματα που σχετίζονται με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των εγκαταλειψάντων του σχολείου αναβαθμίζοντας την επαγγελματική εκπαίδευση και Αρχική επαγγελματική Κατάρτιση με τους εξής τρόπους:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανοώντας τις μαθησιακές ανάγκες, τις ικανότητες και τις φιλοδοξίες για εργασία • Κατανοώντας τις ανάγκες των κλάδων και της αγοράς γενικότερα • Ταιριάζοντας τις νέες ευκαιρίες απασχόλησης με τις διαθέσιμες ικανότητες των ανθρώπων

Τίτλος Δράσης ΠΡ6	Ποιοτική αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
	<p>Με αυτόν τον τρόπο θα επιδιωχθούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ανάπτυξη ποιοτικών σχημάτων μαθητείας • Η ανάπτυξη διαδρομών επαγγελματικής κατάρτισης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση • Η διενέργεια ανάλυσης χασμάτων ικανοτήτων εργατικού δυναμικού <p>Θα υλοποιηθούν δράσεις</p> <p>ΠΡ6.1 για τη μελέτη του συσχετισμού των προγραμμάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης με το εκάστοτε ισχύον Εθνικό Πλαίσιο προσόντων, και</p> <p>ΠΡ6.2 για την ανάπτυξη ποιοτικών σχημάτων μαθητείας.</p> <p>ΠΡ6.3 Ενίσχυση και αύξηση δυναμικότητας ήδη υφιστάμενων προγραμμάτων κατάρτισης ώστε να γίνουν πιο ελκυστικά</p> <p>ΠΡ6.4 Ενίσχυση μάθησης και κατάρτισης εξ' αποστάσεως με τη χρήση υποδομών Ψηφιακού Σχολείου</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση σχεδιασμού
Χρονοδιάγραμμα	Το 2016 για την ΠΡ3.1 και από το 2016 μέχρι τη λήξη του προγράμματος για την ΠΡ3.2

7.3.2 Άξονας αντιμετώπισης 3: Αντιστάθμιση (ΑΝ)

Τίτλος Δράσης ΑΝ2	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
Άξονας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ/ Επ. Προτεραιότητα/ Ειδικός Στόχος	7/ 10iii/ 10.3 (i)
Ωφελούμενοι	Μαθητές
Στόχος της δράσης	Πραγματοποίηση δράσεων για την εγκαθίδρυση των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας ως το βασικό σημείο αναφοράς για τους νέους που εγκαταλείπουν πρόωρα την σχολείο ανεξαρτήτου αιτίας
Συνοπτική περιγραφή της	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία στρατηγικών συμμαχιών για αποτελεσματική

Τίτλος Δράσης ΑΝ2	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
δράσης	<p>εκπαίδευση δεύτερης ευκαιρίας για μαθητές σε κίνδυνο</p> <p>Μεταστροφή σε ένα μοντέλο συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων που προσφέρουν εκπαίδευση δεύτερης ευκαιρίας σε προγράμματα πλήρους ή μερικής φοίτησης για μαθητές που εγκαταλείπουν την υποχρεωτική εκπαίδευση χωρίς τα απαιτούμενα προσόντα που παρέχουν το διαβατήριο για ανέλιξη</p> <p>Αυτό απαιτεί μεγαλύτερη διαπερατότητα μεταξύ προγραμμάτων, το άνοιγμα περασμάτων μεταξύ μία ευρείας παροχής επαναληπτικών και μερικής φοίτησης μαθημάτων, καθώς και επένδυση στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών για πιο αποτελεσματική και σχετική διαπαιδαγώγηση που είναι πιο συμβατή με τις ανάγκες των ανθρώπων που είναι σε μεγαλύτερο κίνδυνο να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο</p> <ul style="list-style-type: none">• Παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης δεύτερης ευκαιρίας για να βελτιωθούν οι πιθανότητες για μία καλύτερη ζωή για άτομα με ειδικές ανάγκες <p>Πραγματοποίηση ενορχηστρωμένων προσπαθειών για τον εντοπισμό των ατόμων με αναπηρία που δεν είναι στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση ή την εργασία. Αυτή η προσπάθεια θα στοχεύσει στην ικανοποίηση των εκπαιδευτικών τους αναγκών με σκοπό τη διευκόλυνση της ενσωμάτωσής τους στην αγορά εργασίας.</p> <p>Η διευκόλυνση της μετάβασης από την υποχρεωτική εκπαίδευση στην εκπαίδευση δεύτερης ευκαιρίας και την αγορά εργασίας θα διασφαλίσει ότι περισσότεροι μαθητές με αναπηρία θα αποκτήσουν δικαίωμα σε μία εκπαίδευση που οδηγεί σε πιθανότητες για καλύτερη ζωή και ανεξάρτητη διαβίωση.</p> <p>Θα υλοποιηθούν δράσεις</p> <p>ΑΝ2.1 για την περαιτέρω διεύρυνση του θεσμού των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας.</p>
Βαθμός ωρίμανσης	Σε φάση ωρίμανσης
Χρονοδιάγραμμα	Από το σχολικό έτος 2015-2016 μέχρι τη λήξη του προγράμματος

Παρακάτω παρατίθεται το χρονοδιάγραμμα του Σχεδίου Δράσης:

ΔΡΑΣΗ	ΕΝΑΡΞΗ	ΛΗΞΗ	Σεπ-15	Σεπ-16	Σεπ-17	Σεπ-18	Σεπ-19	Δεκ-20
ΠΡΟΛΗΨΗ	Σεπ-15	Δεκ-20						
ΠΡ1. Ανάπτυξη και εφαρμογή διαφοροποιημένων συστημάτων Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού	Σεπ-15	Δεκ-20						
ΠΡ1.1 Συμβουλευτική σε σχέση με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, που θα παρέχεται από εξειδικευμένους συμβούλους σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες	Σεπ-15	Δεκ-20						
ΠΡ2. Υποστήριξη του θεσμού του ολόημερου νηπιαγωγείου για την παροχή φροντίδας μαθητών στην προσχολική ηλικία	Σεπ-15	Δεκ-20						
ΠΡ2.1 Υποστήριξη των ολόημερων νηπιαγωγείων, ώστε να εντάσσονται τα παιδιά από κρίσιμη και μικρή ηλικία στην εκπαιδευτική διαδικασία και να διευκολύνονται οι γονείς οι οποίοι λόγω της εντεινόμενης κρίσης δεν έχουν την οικονομική ευχέρεια να μεριμνήσουν ή δεν έχουν τη διαθεσιμότητα παρακολούθησης των παιδιών τους εξαιτίας των ωραρίων τους	Σεπ-15	Δεκ-20						
ΠΡ3. Εκπαίδευση μέσα από τη διαφορετικότητα (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ3.1 Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ3.2 Ενίσχυση των μαθητών (ενισχυτική διδασκαλία)	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ3.3 Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του οικογενειακού περιβάλλοντος των μαθητών	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ4. Υποστήριξη και η ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών της προσχολικής, της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο τον περιορισμό της ΠΕΣ	Σεπ-16	Σεπ-16						
ΠΡ4.1 Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ4.2 Ανάπτυξη επιμορφωτικού υλικού για τους εκπαιδευτικούς	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ4.3 Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένου στις ανάγκες των μαθητών	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ4.4 Δικτύωση εκπαιδευτικών	Σεπ-16	Δεκ-20						

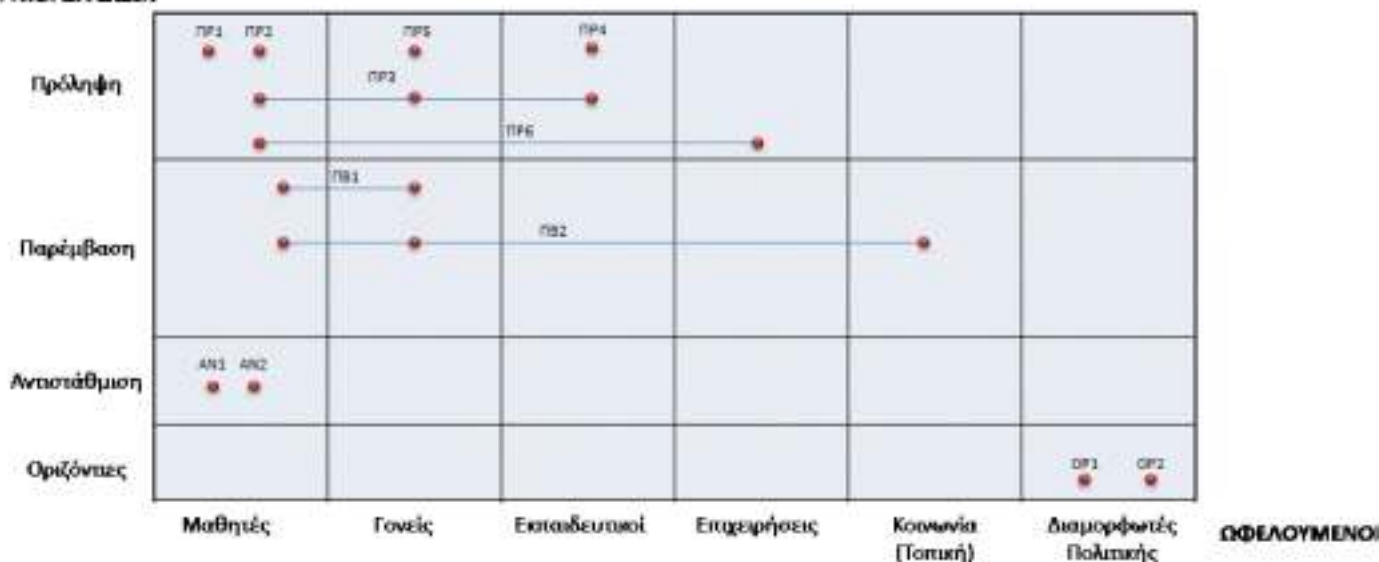
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΑΡΞΗ	ΛΗΞΗ	Σεπ-15	Σεπ-16	Σεπ-17	Σεπ-18	Σεπ-19	Δεκ-20
ΠΡ5. Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε γονείς για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ5.1 Οι δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης μπορεί να ποικίλλουν από μεμονωμένες συνεδρίες πληροφόρησης στους γονείς έως πιο δομημένα εκπαιδευτικά προγράμματα γονέων μέσω τυπική ή άτυπης συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες μέσα στο σχολείο	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ6. Ποιοτική αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ6.1 Μελέτη του συσχετισμού των προγραμμάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης με το εκάστοτε ισχύον Εθνικό Πλαίσιο προσόντων	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ6.2 Ανάπτυξη ποιοτικών σχημάτων μαθητείας	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ6.3 Ενίσχυση και αύξηση δυναμικότητας ήδη υφιστάμενων προγραμμάτων κατάρτισης ώστε να γίνουν πιο ελκυστικά	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΡ6.4 Ενίσχυση μάθησης και κατάρτισης εξ' αποστάσεως με τη χρήση υποδομών Ψηφιακού Σχολείου	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ	Σεπ-16	Δεκ-20						
ΠΒ1. Ανάπτυξη συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης	Σεπ-17	Δεκ-20						
ΠΒ1.1 Ανάπτυξη και εγκατάσταση μίας ηλεκτρονικής πλατφόρμας καθημερινής παρακολούθησης της προσέλευσης των μαθητών στο σχολείο	Σεπ-17	Δεκ-20						
ΠΒ2. Συστηματικές Δράσεις Παρέμβασης για την ΠΕΣ (εφαρμογή σε επιλεγμένες σχολικές μονάδες με τη μέγιστη σχολική διαρροή)	Σεπ-16	Αυγ-17						

ΔΡΑΣΗ	ΕΝΑΡΞΗ	ΛΗΞΗ	Σεπ-15	Σεπ-16	Σεπ-17	Σεπ-18	Σεπ-19	Δεκ-20
ΠΒ2.1 Επιλογή σχολικών μονάδων (σχολεία με σημαντικό αριθμό μαθητών με ειδικές μαθησιακές ανάγκες όπως ενδεικτικά εκείνων που έχουν μεταναστευτική προέλευση, που ανήκουν στην κοινότητα των Ρομά , ατόμων με ειδικές ανάγκες, σχολεία που βρίσκονται σε μειονεκτούσες περιοχές, μονάδες με ιδιαίτερα μεγάλη σχολική διαρροή).	Σεπ-16	Αυγ-17						
ΠΒ2.2 Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης και συστήματος αποτίμησης των αποτελεσμάτων	Σεπ-16	Αυγ-17						
ΠΒ2.3 Υλοποίηση και εφαρμογή Σχεδίου Δράσης με <ul style="list-style-type: none"> • Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών • Ενίσχυση των μαθητών (ενισχυτική διδασκαλία) • Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική των μαθητών, των οικογενειών τους και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου 	Σεπ-16	Αυγ-17						
ΠΒ2.4 Αποτίμησης των παρεμβάσεων	Σεπ-16	Αυγ-17						
ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ	Οκτ-15	Δεκ-20						
ΑΝ1. Υποστήριξη νέων που πρόωρα έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, μέσω εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και ένταξης στην αγορά εργασίας	Οκτ-16	Δεκ-20						
ΑΝ1.1 Διερεύνηση της συνεργασίας της σχολικής μονάδας με (τοπικές) επιχειρήσεις που θα επιτρέψουν σε νέους που έχουν εγκαταλείψει την εκπαίδευση να αποκτήσουν δεξιότητες που διευκολύνουν την ένταξη στην αγορά εργασίας	Οκτ-16	Δεκ-20						
ΑΝ1.2 Παρακίνηση νέων ανθρώπων να εγκαταλείψουν των φαύλο κύκλο της εκμετάλλευσης των επιδομάτων ανεργίας μέσω της επανένταξής τους στην εκπαίδευση και κατάρτιση και μίας ομαλής διαδικασίας μετάβασης στην εργασία	Οκτ-16	Δεκ-20						
ΑΝ2. Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας	Οκτ-15	Δεκ-20						

ΔΡΑΣΗ	ΕΝΑΡΞΗ	ΛΗΞΗ	Σεπ-15	Σεπ-16	Σεπ-17	Σεπ-18	Σεπ-19	Δεκ-20
AN2.1 Δράσεις για την περαιτέρω διεύρυνση του θεσμού των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας	Οκτ-15	Δεκ-20						
ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ	Οκτ-15	Δεκ-20						
ΟΡ1. Υποστήριξη Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών Εμπλεκόμενων Φορέων στην ΠΕΣ και Παρατηρητηρίου για την Παρακολούθηση, το Σχεδιασμό και την Εξειδίκευση της ΠΕΣ	Οκτ-15	Δεκ-20						
ΟΡ1.1 Υποστήριξη της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου για τη Μαθητική Διαρροή (ΙΕΠ)	Οκτ-15	Δεκ-20						
ΟΡ1.2 Συγκρότηση και λειτουργία Σταθερού Δικτύου Συνεργασιών Εμπλεκόμενων Φορέων στην ΠΕΣ τόσο για το σχεδιασμό, όσο και για την εξειδίκευση και εφαρμογή ολοκληρωμένων δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η ΠΕΣ	Οκτ-15	Δεκ-20						
ΟΡ1.3 Αξιοποίηση εμπειρογνομώνων, τεχνικών συμβούλων κλπ. για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης προς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, τις αρμόδιες υπηρεσίες του και το Παρατηρητήριο για το σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων για τη μείωση και την αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ΠΕΣ).								
ΟΡ2. Επικαιροποίηση και υποστήριξη του πληροφοριακού συστήματος συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων που αφορούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης	Οκτ-15	Ιουν-16						

Πίνακας 2: Χρονοδιάγραμμα Σχεδίου Δράσης για την αντιμετώπιση της Σχολικής Διαρροής 2014-2020

ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΠΡΟΛΗΨΗ
 ΠΡ1. Δράσεις και εφαρμογές διαφύλαξης των αναπτυξιακών διαταραχών και άλλων άλλων Προσοληθών.
 ΠΡ2. Υποστήριξη του θετικού και υγιεινού κλίματος για την παροχή φροντίδας μαθητών που προσέρχονται στην
 ΠΡ3. Ενταξιακή μέτρα κατά τη διαφύλαξη (προγράμματα, δεξιότητες και εκπαιδευτική)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΤΗΝΑΝΤΩΤΕΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ 2014-2020
ΠΡΟΛΗΨΗ
 ΠΡ4. Υποστήριξη και η ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών της προσχολικής, της προσχολικής και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την παρεμπόδιση της ΠΕΣ.
ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
 ΠΡ1. Ανάπτυξη συστημάτων άσκησης προεκπαίδευσης.
 ΠΡ2. Συστηματικές Δράσεις Παρέμβασης για την ΠΕΣ (εφαρμογή σε επιλεγμένες σχολικές μονάδες με τη μέγιστη σχολική διαφορά).
ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ
 ΑΝ1. Υποστήριξη νέων που πρόωρα έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, μέσω εθελοντικών προγραμμάτων κατάρτισης και ένταξης στην αγορά εργασίας.
ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ
 ΟΡ1. Υποστήριξη εθνικού δικτύου και παρατηρητηρίου για την Παρακολούθηση, το Σχεδιασμό και την Εξοδίκηση και της ΠΕΣ.
 ΟΡ2. Εκπαίδευση και υποστήριξη του πληροφοριακού συστήματος συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων που αφορούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης.

ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΠΡΟΛΗΨΗ
 ΠΡ6. Παιδεία και βελτίωση της επάρκειας της Έκτακτης και Αρχικής Σχολικής Εκπαίδευσης.
ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ
 ΑΝ2. Πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Σχήμα 7: Τυπολογία προτεινόμενων Δράσεων για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής

8 Δομές και μηχανισμοί παρακολούθησης αποτελεσματικότητας πολιτικών για τη σχολική διαρροή

Το Παρατηρητήριο για τα θέματα καταγραφής και αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής συστήθηκε στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) με βάση τον Ν. 4186/2013, Άρθρο 36, παράγραφος 29 (ΦΕΚ193/Α/17-9-2013)

«...Στο Ι.Ε.Π. συνιστάται Παρατηρητήριο για τα θέματα καταγραφής και αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής. Το Παρατηρητήριο αποτελεί οργανική Μονάδα του Ι.Ε.Π.. Τα ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας της, οι ειδικότερες αρμοδιότητες της, καθώς και η στελέχωση και τα προσόντα και κριτήρια επιλογής Προϊσταμένου καθορίζονται στον Κανονισμό Εσωτερικής Οργάνωσης και Λειτουργίας που προβλέπεται στο άρθρο 19 του ν. 3966/2011....»

Το Παρατηρητήριο του ΙΕΠ θα έχει την ευθύνη με τη χρήση του ΠΣ συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων που αφορούν στην αντιμετώπιση του φαινομένου της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης να υπολογίζει σε περιοδική βάση την εξέλιξη της σχολικής διαρροής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο αλλά και σε διαφορετικές υπό-ομάδες μαθητών, να υπολογίζει δείκτες και να προετοιμάζει αναφορές που θα αποτελούν εισροή για τη διαμόρφωση εθνικής και περιφερειακής πολιτικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Οι δείκτες αποτελεσμάτων για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής όπως προσδιορίζονται από το κείμενο του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» 2014-2020 παρουσιάζονται παρακάτω.

	Αριθμός σχολείων στα οποία το ποσοστό ΠΕΣ μειώθηκε κατά τουλάχιστον 20% του αρχικού (2023)	Αριθμός σχολείων στα οποία εφαρμόζονται δράσεις μείωσης της ΠΕΣ	Ποσοστό αποτελεσματικότητας
Άξονας Προτεραιότητας 6: Βελτίωση της Ποιότητας και Αποτελεσματικότητας του Εκπαιδευτικού Συστήματος	199	499	39,8%
Άξονας Προτεραιότητας 8: Βελτίωση της Ποιότητας και της Αποτελεσματικότητας του Εκπαιδευτικού Συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης- Σύνδεση με την Αγορά Εργασίας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	14	35	40%
Άξονας Προτεραιότητας 9: Βελτίωση της Ποιότητας και της Αποτελεσματικότητας του Εκπαιδευτικού Συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης- Σύνδεση με την Αγορά Εργασίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	5	11	45,5%
ΣΥΝΟΛΟ	218	545	40%

Πίνακας 3: Στόχοι αποτελεσματικότητας ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020 σε σχέση με την καταπολέμηση της ΠΕΣ ανά άξονα Προτεραιότητας

Υπεύθυνος για την παρακολούθηση των συγκεκριμένων δεικτών και σε ευθυγράμμιση με το αντικείμενο των εργασιών του όσον αφορά την υποστήριξη του Υπουργείου όσον αφορά τη σχολική διαρροή μπορεί να τεθεί ο Τεχνικός Σύμβουλος υποστήριξης για τη μείωση και την αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, ο οποίος σε επιτελικό ρόλο θα δύναται να παρακολουθεί την πορεία υλοποίησης των δράσεων που θα ενταχθούν στο νέο ΕΠ. Οι συγκεκριμένη παρακολούθηση είναι δυνατό να γίνεται και για τον υπολογισμό της αποτελεσματικότητας κάθε στρατηγικού άξονα αλλά και σε επίπεδο μεμονωμένης δράσης.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται σχηματικά η προτεινόμενη δομή για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών για τη σχολική διαρροή στη χώρα.

Σχήμα 8: Δομή παρακολούθησης αποτελεσματικότητας πολιτικών για τη σχολική διαρροή

9 Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1995). Λευκή Βίβλος για την εκπαίδευση και κατάρτιση - Διδασκαλία και εκμάθηση - Προς την Κοινωνία της Γνώσης. COM(95) 590, Νοέμβριος 1995.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011). Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου: Μια βασική συμβολή στην Ατζέντα «Ευρώπη 2020». Βρυξέλλες, 31.1.2011 COM(2011) 18 τελικό.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2000). Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας 23 και 24 Μαρτίου 2000, Συμπεράσματα της Προεδρίας, Λισσαβώνα.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2003). Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών της 20ης και 21ης Μαρτίου 2003, Βρυξέλες.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2003β). Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Μαΐου 2003 σχετικά με τα επίπεδα αναφοράς μέσω ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. 2003/C 134/02.

ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ (2009). Ετήσια έκθεση για την εκπαίδευση στην Ελλάδα: Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση – Τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης. Αθήνα.

ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ (2012). Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Όψεις και Βασικά Μεγέθη της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην προ μνημονίου εποχή. (επιμ. Ν. Μουζέλης, συγγρ. ομάδα Δ. Βεργίδης, Σ. Γκλαβάς, Μ. Κουτούζης, Ν. Φωτόπουλος). Αθήνα.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2007). Η μαθητική διαρροή στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ). Αθήνα.

Bernhardt, A., Morris, M., Handcock, M., Scott, M. (1998). Work and Opportunity in the Post-Industrial Labour Market. Institute on Education and the Economy Brief, No. 19, February.

Bourdieu, P. and Passeron, J-C. (1977). Reproduction in Education, Society and Culture. Sage: London and Beverly Hills.

Bowers, N., Sonnet, A., Bardone, L. (1999). Giving young people a good start: the experience of OECD countries. In OECD, Preparing youth for the 21st century: The transition from education to the labour market. OECD: Paris.

Bradshaw, C. P., O'Brennan, L. M., McNeely, C. A. (2008). Core competencies and the prevention of school failure and early school leaving. In N. G. Guerra & C. P. Bradshaw (Eds.), Core competencies to prevent problem behaviors and promote positive youth development. New Directions for Child and Adolescent Development, 122, 19–32.

CESifo DICE (2012). CESifo DICE Report 10 (3), σ. 81-83

Constantine, J. M., Seftor, N. S., Martin, E. S., Silva, T., & Myers, D. (2006). A study of the effect of the Talent Search program on secondary and postsecondary outcomes in Florida, Indiana, and Texas: Final report from phase II of the national evaluation. Washington, DC: U.S. Department of Education.

Conze, S. (2012). The European Commission and policy on early school leaving (ESL). EIPPEE Conference 2012: Advancing the use of research in education across Europe.

http://www.eippee.eu/cms/LinkClick.aspx?fileticket=u_LuKjJaEqg%3d&tabid=3313

Crone, D. A., Horner, R. H., & Hawken, L. S. (2004). Responding to problem behavior in schools: The Behavior Education Program (practical interventions in the schools). New York: Guilford Press.

European Commission (2004) Achieving the Lisbon goal, the contribution of VET. Executive Summary, 04-11-04.

European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop (2014). Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe: Strategies, Policies and Measures. Eurydice and Cedefop Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

GHK (2005). Study on Access to Education and Training, Basic Skills and Early School Leavers, Final Report, (Ref. DG EAC 38/04).

Lamb, S., Markussen, A., Teese, R., Sandberg, N., Polesel, J. (Eds.) (2011). School dropout and completion: international comparative studies in theory and practice. Dordrecht: Springer.

Levenstein, P., Levenstein, S., Shiminski, J. A., & Stolzberg, J. E. (1998). Long-term impact of a verbal interaction program for at-risk toddlers: An exploratory study of high school outcomes in a replication of the Mother-Child Home Program. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 19, 267–286.

Lincoln, Y. (1995) In search of students' voices, *Theory into Practice*, 34(2).

Lyche, C. (2010), "Taking on the Completion Challenge: A Literature Review on Policies to Prevent Dropout and Early School Leaving", OECD Education Working Papers, No. 53, OECD Publishing.

McGill, D. E., Mihalic, S. F., & Grotzpetter, J. K. (1998). Blueprints for violence prevention, Book Two: Big Brothers Big Sisters of America. Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence.

NESSE (2009). Early School Leaving: Lessons from research for policy makers. European Commission.

OECD (2000). From Initial Education to Working Life. Making Transitions Work. Paris: OECD.

OECD (2010). Overcoming School Failure: Policies That Work - OECD Project Description. Paris: OECD.

OECD (2013) Education at a Glance. Paris: OECD.

Rumberger, R. W., & Palardy, G. J. (2005). Does segregation still matter? The impact of student composition on academic achievement in high school. *Teachers College Record*, 107, 1999–2045.

Smyth, J., & Hattam, R. (2002). Early school leaving and the cultural geography of high schools. *British Educational Research Journal*, 28(3), 401-415.